

Joensuun seutukirjasto

Raportti toiminnan käynnistämisestä

Joensuussa 26.9.2008

Aluksi

Alkuperäinen tavoite oli, että tämä raportti olisi valmistunut välittömästi käynnistämisvaiheen jälkeen kesällä 2007, mutta valmistuminen siirtyi yli vuodella eteenpäin.

Työryhmien vetäjät toimittivat loppuraporttinsa kesällä 2007 ja raportin runko kirjoitettiin silloin. Raportissa on päivämääränä 30.6.2007 ja silloin työryhmien raportit oli kerättynä yhteen ja olin kirjoittanut taustat valmiiksi. Kesällä 2008 kävin läpi kaiken kirjoitetun ja lisäsin sinne kesän 2007 ja kesän 2008 välillä tapahtuneet asiat.

Kirjoittamistyöhön ovat osallistuneet työryhmien vetäjät ja he vastaavat ensisijassa oman kokonaisuutensa asiasisällöstä, muuten teksti on minun käsialaani. Jonkin verran olen stilisoinut ja muokannut työryhmien osuuksia yhtenäisempään asuun.

Raportti on tehty ensisijaisesti kirjaston omaan käyttöön, muistoksi merkittävästä ja intensiivisestä valmistelutyöstä, siksi mukana on paljon nimiä ja yksityiskohtia. Toivottavasti raportista on hyötyä myös muille kirjastolaisille, jotka ehkä valmistelevat kuntaliitosta tai muuta yhteistyön tiivistämistä.

Työryhmien työn ja muun valmistelun kautta raportin valmistumiseen on osallistunut koko seutukirjaston henkilökunta. Raportti kertoo seitsemän kirjaston työstä kohti yhtä kirjastoa. Tämä työ ei olisi onnistunut ilman vahvaa sitoutumista ja tahtoa onnistua.

Opetusministeriöltä saatu tuki ja kannustus, myös rahallisessa muodossa, on ollut hyvin tärkeää koko valmisteluajan. Opetusministeriön asiantuntemusta on tarvittu monissa kohdin ja aina olemme saaneet ohjeita ja samalla rohkaisua. Sisäasiainministeriöltä saatu huomattava yhteistoiminta-

avustus – 170 500 euroa – oli erittäin merkittävä käynnistysvaiheessa. Ilman tätä rahallista tukea tietokantamme ja kokoelmamme olisi huomattavasti heikommassa kunnossa, kirjastojen tietotekninen varustelu heikkoa ja lisäksi emme olisi voineet vapauttaa yhtä suuressa määrin omaa henkilökuntaamme valmistelutyöhön. Avustuksen saaminen myös kertoi siitä, että olemme oikealla tiellä hakiessamme kirjastopalveluiden järjestämiseen uutta toimintatapaa.

Kiitän sisäasiainministeriötä, opetusministeriötä ja Joensuun kaupunkia tuesta.

Joensuun seutukirjaston henkilökunnan puolesta
Rebekka Pilppula

Sisällysluettelo

1. Taustaa	4
Alue	4
Seutuyhteistyö	4
Kirjastoyhteistyö	6
2. Suunnitelmista toteutukseen	8
Selvitykset	8
Työryhmä	12
Sopimus	13
Päätöksenteko	14
3. Toteuttaminen	15
Projektisuunnitelma	15
Aikataulu	17
Työryhmät	18
Työryhmien selvitykset	19
Hallinto, talous ja strategia	19
Henkilöstö	23
IT ja nettisivut	25
Kirjastojärjestelmä	27
Lainauskäytännöt	28
Hankinta, kokoelmat, varastointi	31
Luettelointi	32
Kirjastoautot	32
Kuljetukset	34
Toimisto	36
Kirjastoaineiston korjaus	37
Kaukopalvelu	38
Kotiseutukokoelmat	40
Tiedottaminen ja koulutus	41
Logo ja graafinen ilme	42

4. Tulokset	43
Kirjastojen kommentteja	47
5. Neuvottelupäivät	48
6. Seutukirjaston esittelyt	48
Raportit	50
Kirjallisuutta	50
Joensuun seutukirjaston perustamiseen liittyvät lehtiartikkelit	50
Liitteet	52

1. Taustaa

Alue

Joensuun seutuun kuuluu seitsemän kuntaa, jotka muodostavat yhtenäisen talous- ja työssäkäyntialueen. Seudun keskuksena on Joensuun kaupunki, jota ympäröivät väkiluvultaan kasvavat kunnat Kontiolahti, Liperi ja Pyhäselkä. Eno, Outokumpu ja Polvijärvi ovat väkiluvultaan taantuvia maaseutumaisia alueita. Kokonaisuutena Joensuun seutu on muuttovoittoinen.

Kuntien väkiluvut vuosina 2005 –2007:

	2005	2006	2007
Eno	6 879	6 764	6 721
Joensuu	57 558	57 858	57 797
Kontiolahti	12 339	12 768	12 996
Liperi	11 641	11 750	11 850
Outokumpu	7 803	7 758	7 743
Polvijärvi	5 048	5 008	4 941
Pyhäselkä	7 554	7 670	7 735
Yhteensä	108 822	109 576	109 783

Koko Pohjois-Karjalan asukasluku on vähentynyt huomattavasti viimeisten vuosikymmenien aikana. Väestö on vähentynyt erityisesti reuna-alueilta ja keskittynyt Joensuuhun ja sen lähialueille.

Joensuun seudulla väestö on tottunut liikkumaan kuntien välillä. Noin 30 - 40% Joensuun lähikuntien työvoimasta käy päivittäin töissä Joensuussa. Lähikuntien uudet taajamat ovatkin syntyneet Joensuun lähelle hyvien liikenneyhteyksien varrelle. Tällaisen kehityksen riskinä on, että kunnan

varsinainen keskusta jää kehityksestä jälkeen ja palvelut näivettyvät.

Seutuyhteistyö

Seutuyhteistyöllä on pitkä historia Joensuun seudulla ja merkittäviä tuloksia on saavutettu. Virallisesti nykymuotoinen seutuyhteistyö aloitettiin 1990, jolloin päätettiin laatia toimialakohtaiset kehittämisohjelmat yhteisten palvelujen lisäämiseksi. Nyt voimassaoleva seutusopimus on allekirjoitettu 27.1.2005 ja sillä korvattiin 28.1.2004 allekirjoitettu sopimus. Sopimuksessa on määritelty yhteistyön tavoitteet, periaatteet, kustannusten jako ja organisaatio. Ylimpänä seutuyhteistyön toimielimenä on seutuvaltuusto, valmistelevana sekä täytäntöön panevana toimielimenä on seutuhallitus ja eri toimialoille nimetyt palvelutyöryhmät. Seutuhallinnolla on Joensuun kaupungin organisaatioon kuuluva seutuyhteistyön hallinnon johtosääntö. Seutuvaltuusto käyttää päätösvaltaa yleiskaavatasoisen maankäytön (Joensuun seudun yleiskaava) suunnittelussa. Palveluyhteistyö on organisoitu isäntäkuntamallilla. Elinkeinojen kehittämiseen resursoidaan seudun yhteisen kehittämissyhtiön kautta.

Vuonna 2002 toteutettiin laaja Joensuun seudun palvelutuotantoselvitys. Joensuun Seudun kuntapalvelujen yhteistyön kehittämisohjelma 2007-2010 on vahvistettu seutuvaltuustossa helmikuussa 2007. Palvelujen kehittämisohjelman uudistamisessa käytettiin hyväksi Paras hankkeen aikana kerättyä aineistoa. Tällä hetkellä yhteistyötä linjaavat Joensuun seudun elinkeino-ohjelma 2007-2010, Joensuun seudun maaseutuohjelma 2007-2013 ja Joensuun seudun yleiskaava 2020.

Yhteistyöhankkeita on käynnistetty runsaasti ja niiden käsitelyyn on luotu pysyvät toimialakohtaiset palvelutyöryhmät. Jo toteutuneita hankkeita ovat seutukirjaston lisäksi Joensuun seudun kansalaisopisto, Joensuun seudun hankintatoimi, elinkeinoyhteistyö, jätehuolto, pelastustoimi (maakunnallinen), seudullinen perhekeskus, päihdehuoltolaitos, tietotekniikan yhteisorganisaatio (maakunnallinen), Liperin ja Outokummun yhteinen sosiaali- ja terveystoimi ja Joensuun Työterveys.

Yhteistyön visio on, että kunnat tekevät avointa ja luottamuksellista yhteistyötä seudun elinkeinoelämän, talouden, työllisyyden ja palvelujen vahvistamiseksi. Tavoitteena on, että seudusta tulee yhdessä tekemällä yhtenäinen, kilpailukykyinen, vahva ja elinvoimainen alue, jonka imago on hyvä.

Seutuyhteistyön periaatteet ovat:

- Seutuyhteistyössä kunnioitetaan kunkin kunnan itsenäistä päätösvaltaa ja toteutetaan tasa-arvoa.
- Kehittämis- ja palveluyhteistyöstä sovitaan tätä seutusopimusta täydentävillä yhteistyösopimuksilla, jotka kuntien valtuustot tai asianomaiset toimielimet hyväksyvät.

- Seutuyhteistyössä toteutetaan koko seudun strategisia hankkeita, joihin osallistuminen on jokaisen seudun kunnan tavoitteiden mukaista pitkällä tähtäyksellä.
- Yhteistyöhankkeita voidaan toteuttaa myös kahdenvälisesti tai muissa yhteistyökokoonpanoissa, esimerkiksi olemassa olevissa kuntayhtymissä.
- Seutuyhteistyön kehittämistapana toteutetaan ns. vastuullisen isäntäkunnan mallia. Seutuyhteistyön kehittämisestä vastaavat elimet on sijoitettu Joensuun kaupungin organisaatioon. Vastaavasti eri palveluyhteistyötä toteuttavia elimiä voidaan sijoittaa Joensuun lisäksi muiden kuntien organisaatioihin. Tällä tavoin kehitetään verkostomaista seutua.
- Seutudemokratian edistämiseksi kiinnitetään huomiota siihen, että kunnan asukkailla on edellytykset osallistua ja vaikuttaa seudun toimintaan.

Seudullinen integraatio on Joensuun seudulla hyvin pitkällä. Alueen asukkaat ylittävät työmatkoillaan kuntarajat sujuvasti

ja tämä on osaltaan lisännyt sekä valmiuksia seudulliseen päätöksentekoon että vaateita seutuyhteistyölle. Yleisesti ottaen seutuyhteistyön kehittäminen ei ole ongelmaton. Kuntien erilaiset toimintakulttuurit, erilaiset resurssit, paikalliset identiteetit ja tietysti myös käytännössä yhteistyötä rakentavat ihmiset tekevät yhteistyöstä haastavaa ja monimutkaista. Onnistunut ja käytännön toimintaan ulottuva seutuyhteistyö vaatii pitkällisen pohjatyön, kuntien ja ihmisten erilaisuuden ymmärtämistä, yhteistä näkemystä palvelujen ja toimintojen kehittämisestä ja tietysti määrätietoista tavoitteiden asettelua. (Haveri: Seutujohtaminen osana paikallista hallintaa, teoksessa Seutujohtamisen vaihtoehdot, 2004)

Kirjastoyhteistyö

Kuntarajat ylittävällä kirjastoyhteistyöllä on Suomessa pitkä ja merkittävä historia. Yhteistyötä on rakennettu vapaaehtoisuuden pohjalta, usein jopa ilman kirjallisia sopimuksia, jolloin yhteistyökumppanien keskinäinen luottamus on tärkein toimintaa ohjaava arvo. 1990-luvulla alkanut kirjastotoiminnan nopea muutos, uudet tehtävät, uudet aineistolajit ja samanaikaisesti vähentyneet resurssit ovat olleet yhteistyön taustalla. Yhteistyön avulla kirjastot ovat voineet säilyttää palvelutasonsa ja ovat voineet hankkia kehittyneitä kirjastojärjestelmiä. Samalla niukentuneita aineistomäärärahoja on paikattu kokoelmien yhteiskäytöllä. Vastaavanlainen murros oli tietysti meneillään koko kuntakentässä – valtio lisäsi kuntien palveluvelvoitteita ja samalla niukensi resursseja, mutta muilla toimialoilla taloudellista ja toiminnallista tehostamista ei haettu yhteistyöstä muiden kuntien vastaavien toimijoiden kanssa.

Vain n. 9 % kirjastoista ei tehnyt yhteistyötä muiden kirjastojen kanssa vuonna 2005. Näiden kirjastojen toimialueella asuu 5,2 % suomalaisista. Suurin osa näistä kunnista on Länsi-Suomen läänissä. Idässä ja pohjoisessa yhteistyö on kaikkein

yleisintä eli alueilla, joilla taloudelliset ja demografiset tekijät ovat haastavia kuntapalvelujen tuottamisen kannalta.

Kansallisen tason visiona opetusministeriön mukaan on, että kirjasto- ja tietopalvelut toimivat tiiviinä yhteisenä verkostona ja näyttäytyvät käyttäjälle yhtenä palvelukokonaisuutena. Tämän hetken strategisten linjausten mukaan opetusministeriö tukee alueellisten kirjastojen muodostamista.

Isoimmat kirjastoryhmät ovat Pirkanmaan PIKI-kirjastot, johon kuuluu 21 kunnan- tai kaupunginkirjastoa, Lapin kirjastot ja Jyväskylän seudun Aalto-kirjastot. Asukasluvultaan suurin kirjastoryhmä on pääkaupunkiseudun HelMet-kirjastot (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen). Kirjastoista 62 % kuului johonkin kirjastoryhmään vuonna 2005. Pohjois-Karjalan kunnista vain yksi on kirjastojärjestelmäyhteistyön ulkopuolella.

Toinen taloudellisesti merkittävä yhteistyömuoto ovat hankintarenkaat kustannustuotteiden, muovien ja lehtien hankinnassa. Pohjois-Karjalan kaikki kunnat ovat mukana Joensuun seudun hankintatoimessa, joten kaikki kirjastot kilpailuttavat yhdessä tärkeimmät hankinnat. Tarkkoja tilastotietoja siitä, miten kattavasti Suomen kirjastot ovat mukana yhteiskilpailutuksissa, ei ole.

Kaikki suomalaiset kirjastot ovat mukana Kansalliskirjaston verkkoaineistojen välityspalvelussa. Siten kirjastot voivat halutessaan helposti liittyä Kansalliskirjaston neuvottelemiin lisenssisopimuksiin.

Tällä hetkellä on meneillään useita yleisten kirjastojen yhteisiä verkkopalveluiden kehittämishankkeita, joita opetusministeriö rahoittaa. Esimerkiksi rakennetaan kaunokirjallisuuden verkkopalvelua, lisäksi kirjailijatietojen yhteinen tietokanta ja käyttöliittymä ovat kehitteillä.

Kirjastoautotoiminnassa yhteistyö on myös yleistä. Usein kyse on palvelun myynnistä joillekin pysäkeille tai jopa koko kunnan alueelle. On myös hankittu usean kunnan yhteisiä kirjastoautoja (Yli-Ii, Ii ja Kuivaniemi; Ruovesi ja Virrat; Rantasalmi, Juva ja Joroinen). Lapissa toimii jopa kaksi kirjastoautoa yli valtakunnan rajan saamelaisalueilla.

Kirjastotoimen johtajapalveluita myydään useissa kunnissa. Joensuun kaupunginkirjasto myi kirjastonjohtajan palveluja Kiihtelysvaaran kunnalle vuosina 1999–2005. Kirjastojen kokemukset pelkän johtajapalvelun myymisestä ovat negatiivisia ja sopimuksista on pyritty pääsemään eroon.

Ensimmäiset suunnitelmat isommista hallinnollisista yksiköistä tehtiin Salon (2002, <http://www.salo.fi/netcomm/Chunker/download.asp?id=867&tb=342796>) ja Hämeenlinnan (2002) seuduilla. Hämeenlinnassa tavoitteena oli, että seutukirjasto voisi aloittaa 2003, mutta tavoite ei ole toteutunut. Samoin Salon seutukirjastostrategia ei edennyt toteutuk-

seensa asti. Kummallakin seudulla sen sijaan on tapahtumassa laaja usean kunnan kuntaliitos. Kuopion seudun kirjastot laativat yhteisen Kuopion seudun seutukirjastostrategian 2005–2010 vuonna 2004 (<http://iis.kuopio.fi/kirjasto/Seutukirjasto/seutukirjasto.htm>). Alueellisia kirjastostrategioita on tehty muuallakin. Sitten seutukirjastoselvityksiä on tehty Keski-Karjalassa, Jyväskylässä (Seutukirjastoselvitys 2006, <http://www.jyvaskyla.fi/kirjasto/julkaisut/seutukirjastoselvitys.pdf>), Kouvolassa (<http://www.kouvola.fi/palvelut/kirjastojatietopalvelut/kayttosaannotjamaksut/seutukirjasto.html>) ja Kajaanissa (Yhteistyöllä Onnelaan? Selvitys Kainuun yleisten kirjastojen yhteistyön syventämisestä, <http://213.143.184.82/kirjasto/Kirjastoselvitys.htm>). Seutukirjastoselvitys on tekeillä Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa.

Ensimmäinen kahden kunnan yhteinen kirjastolaitos syntyi Pohjois-Karjalassa vuonna 2002, kun Kiteen kaupunki ja Kesälahden kunta yhdistivät kirjastolaitostensa hallinnon ja toiminnan. Lapinlahden ja Varpaisjärven yhteinen

kirjasto syntyi 2005. Mikkelin seudulle on vuosien aikana syntynyt kahdenvälisillä sopimuksilla seutukirjasto Mikkelin kaupunginkirjaston ympärille.

Kehitys Joensuun seudulla seurasi yleistä kehitystä, kuitenkin niin, että maakuntakirjasto Joensuu ei ollut aluksi mukana kirjastoryhmissä. Kirjastoryhmä Jokunen syntyi 1991 ja alussa mukana olivat Juuka, Kiihtelysvaara, Kontiolahti, Outokumpu, Polvijärvi ja Pyhäselkä. Tuupovaaran kunnankirjasto tuli mukaan 2003. Ryhmä laajeni 2005 Joensuun kaupunginkirjastolla ja Liperin kunnankirjastolla. Kirjastoilla oli yhteinen kirjastojärjestelmä, yhteiset tietokannat ja yhteinen kirjastokortti. Myös hankintoja kyettiin suunnittelemaan yhdessä. Kirjastoryhmän kirjastot olivat myös sopineet, että ne voivat pyytää aineistoa toistensa kokoelmista suoraan.

Kirjastojen yhteistyön syventämistä selvitettiin jo vuonna 1995. Silloin selvityksen tekivät Liperin kirjastonjohtaja Laila Kontkanen, Joensuun kaupunginkirjaston kirjastotoimen johtaja Maire Nuutinen ja Outokummun kirjastotoimenjohtaja Kaisu Kärnä. Selvityksessä esitettiin kirjastojen yhteisen tietoverkon rakentamista, kaikkien Jyry-kirjastojen (Joensuun seudun kirjastojen) liittymistä samaan kirjastojärjestelmään tavoitteena muodostaa yhteinen asiakasrekisteri, kirjastojen henkilökunnan erikoistumista omiin osaamisalueisiinsa

(kotipalvelu, musiikkikirjastotyö, luettelointi jne.), koulutusyhteistyötä, yhteistyön tiivistämistä muiden kirjastojen kanssa, kirjastoautoyhteistyötä ja hankintayhteistyötä. Lisäksi esitettiin sopimusten tekemistä henkilöstön yhteiskäytöstä, mikä oli hyvin edistysellinen ajatus ja kertoo osaltaan pätevän henkilökunnan puutteesta alueella.

Yhteiset lehti- ja kirjahankinnat käynnistettiin 1996. Joensuun materiaalikeskus (nyk. Joensuun seudun hankintatoimi) huolehti kilpailutuksesta.

2. Suunnitelmista toteutukseen

Selvitykset

Seutukirjaston perustamista selvitettiin Kaisu Kärnän raporteissa vuosina 2003-2004. Kirjastoautotoimintaa

tutkittiin seudullisesti Pekka Toivasen selvityksessä vuonna 2005. Kirjastojen välistä kuljetusjärjestelmää selvitettiin maaliskuussa 2006.

Pyhäselän kirjastonjohtaja Kaisu Kärnä teki aluekeskusohjelmarahoitteisesti raportit kirjastojen yhteistyöstä ja JYTY-kirjaston perustamisesta. Tällöin asetettu tavoite oli, että yhteinen kirjasto voisi aloittaa 2006.

Raporteissa selvitettiin mahdollisen yhteisen kirjaston etuja ja haittoja, tietoverkkotoimintaa sekä hallintomalleja.

Yhteiskirjaston eduiksi raportti kirjasi seuraavat:

- kustannussäästöt pitkällä aikavälillä
- tietoyhteiskunnan haasteisiin vastaaminen tehokkaampaa yhteistyössä
- tasa-arvoisuus palvelujen laadussa ja saavutettavuudessa
- pienet kirjastot eivät jää liian yksin
- mahdollisimman yhtenäiset maksut ja käytösäännöt

- projekti- ym. rahoituksen helpompi saaminen
- kirjastojen ja koulujen yhteistyö
- strategioiden suunnittelu yhdessä
- ammatillisen osaamisen kehittäminen ja jakaminen.

Haitoiksi nähtiin alueen maantiede pitkine välimatkoineen, jolloin aitojen yhteisten kokoelmien suunnittelulle ei ehkä löydy riittävää ”tarvetta” sekä kirjastoissa käytössä olevat kolme erilaista kirjastojärjestelmää, joiden yhteensovittaminen on hankalaa.

Kärnä käynnisti myös kirjastojen yhteisen strategiatyön ja sen tulokset kirjattiin myös raportteihin. Kirjastot määrittivät visiokseen:

”Yhteinen, yhteisesti sovittuja arvoja noudattava, itsenäisten kirjastojen muodostama yhteenliittymä vuoteen 2008 mennessä”.

Yhteisen kirjaston arvot määriteltiin seuraavasti: Asiakaslähtöisyys, tasa-arvoisuus, oikeudenmukaisuus, monipuolisuus, keskinäinen arvostus ja hyvä ammattitaito.

Selvityksiä tehtäessä nousi esille joitakin keskeisempiä ongelmia, kuten kirjastoautotoiminnan tulevaisuus, josta päädyttiin sittemmin tekemään oma selvityksensä, koulun ja kirjaston yhteistyön kehittäminen ja järjestelmäyhteistyö. Raportissa suositettiin kaikkien seudun kirjastojen liittymistä Jokunen-kirjastoryhmään.

Erilaisia vaihtoehtoja hallintomalliksi esiteltiin kaikkiaan viisi: tiivistetty yhteistyö, seutuhallinto koko alueelle, osa-alueiden muodostamat hallinnolliset kokonaisuudet, ydinkaupunki-seutu ja kahden ensiksi mainitun yhdistelmä.

Kirjastot pitivät parhaana vaihtoehtona tiivistetyn yhteistyön jatkamista ja itsenäisten, tasavertaisten kirjastojen säilymistä ja kehittämistä edeten vähitellen Jytyn kokonaisuudessa yhteiseen laitokseen ja hallintointiin. Kirjastot pitivät erittäin tärkeänä nykyisen maakuntakirjaston keskeistä asemaa ja olivat valmiita menemään ”kaikki yhteen” -periaatteella ns. isäntä/emäntäkunnan tyyppisesti ja mahdollisesti sopimus pohjaisesti. Todennäköisimmiltä tulevaisuuden ratkaisuilta vaikuttivat selvityksen tekijän mielestä joko vähittäinen yhteiskirjaston syntyminen muiden hallinnonalojen kehittyessä samaan suuntaan tai sopimus pohjaisesti synnyttävä seutukirjasto maakuntakirjaston ympärille niin, että kirjastot ovat keskenään tasavertaisia.

Raportissa Kärnä esitti aikatauluksi seuraavaa:

1. Kuntaliitos Joensuu, Kiihtelysvaara, Tuupovaara v. 2005
2. Joensuun, kimppa Jokusen ja Liperin tietokantojen yhdistäminen v. 2005
3. Kirjastoautotoiminnan jatkoselvitys v. 2005 ja yhteisautot tulevaisuudessa
4. Lopulliset päätökset yhteisjärjestelmästä eli Eno mukaan v. 2007 mennessä
5. Kuntakohtaiset päätökset mahdollisesta yhteishallinnosta v. 2007-2008.
6. Yhteinen laitos eli itsenäisten kirjastojen muodostama yhteenliittymä v. 2008 mennessä.

Kirjastoautoselvityksen teki kirjastoautonkuljettaja Pekka Toivanen Joensuun kaupunginkirjastosta kesäelokuussa 2005. Selvityksessä keskityttiin vallitsevan tilanteen pohjalta selvittämään kirjastoautotoiminnan

tulevaisuutta, sen uhkakuvia ja mahdollisuuksia ja miten kirjastoautotoimintaa voisi kehittää Joensuun seutukunnalla järkevästi ja kustannustehokkaasti, mutta samalla säilyttää pysäkkiverkosto ja reitit mahdollisimman kattavina. Selvitystä tehtäessä huomioitavia seikkoja olivat ikärakenteen muutos, kyläkoulujen kirjastoautopalveluiden tarpeen muuttuminen, kirjastoautopalvelujen järjestämisen hallinnolliset mallit (seutukirjasto vai erilliset sopimukset kuntien välillä). Myös

hakeutuvan palvelun mallin mukaisen ”täsmäkirjastoauton” hankkimisen mahdollisuutta Joensuun seutukunnalle tarkasteltiin.

Oleellisena asiana selvitystyössä oli reittiaikataulujen ja pysäkkiverkon yhteissuunnittelu seutukunnan kirjastoväen yhteistyönä. Tästä ja muustakin kirjastoautoyhteistyöstä tiedämystä haettiin JJR -allianssikunnista (Joroinen, Juva ja Rantasalmi).

Kokonaisuutena selvitystyössä päädyttiin visioon, jossa Joensuun seutukunnalla voisi tulevaisuudessa olla neljä ja ”puoli” kirjastoautoa nykyisen kuuden asemasta. Viimemainittu puolikas olisi hakeutuvan palvelun mallin

mukainen pienkirjastoauto, josta on hyviä kokemuksia Oulun kaupunginkirjastossa. Auto voisi luonnollisesti liikennöidä laajemmalti seutukunnan alueella, ei vain Joensuussa. Muut autot olisivat itäisen (Eno, Tuupovaara ja Kiihtelysvaara), läntisen (Liperi, Outokumpu ja Polvijärvi) ja keskialueen (Kontiolahdi, Joensuu ja ostopalveluna Pyhäselkä) autoja, joista Kontiolahdessa ja Joensuussa tarvitaan

tulevaisuudessakin kasvavasta väestökehityksestä ja suurista lainamääristä johtuen omat autonsa. Selvitykseen sisältyi ohjeellinen seutukirjastoautojen aikataulumalli.

Selvityksen pohjalta voitiin todeta, että kirjastoautopalveluiden käyttäjien tarpeisiin vastaavan palvelun jatkamiseksi seutukunnalla on pystyttävä takaamaan riittävä pysäkkiverkosto, riittävästi ammattitaitoista henkilökuntaa, toimintaan soveltuva ja mahdollisesti yhteisesti hankittava kalusto, riittävä lainattava aineisto ja ennen kaikkea yhteistyön tehostaminen ja yhteisissä palveluissa sitoutuneesti mukana oleminen.

Heidi Vahvaselkä teki pro gradu –tutkimuksen Seutukirjasto uutena toimintamallina - Tapaustutkimus kunnan johdon, kirjastoalan ammattilaisten sekä henkilöstön edustajien näkemyksistä Ylivieskan ja Joensuun seuduilla vuonna 2005 (<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00645.pdf>). Vahvaselkä teki postikyselyn keväällä 2005, jolloin Joensuun seudulla aloitettiin seutukirjaston yksityiskohtaisempi selvittely seutuhallituksen asettaman työryhmän toimesta.

Tutkimuksessaan Vahvaselkä selvitti luottamushenkilöiden, virkamiesten ja kirjastohenkilöstön sekä ammattijärjestöjen edustajien mielipiteitä seutukirjastosta. Tutkimuksen mukaan ylemmät virkamiehet ja luottamushenkilöt olivat selvimmin seutukirjaston kannalla ja sen sijaan kirjastoammattilaiset, erityisesti kirjastotoimenjohtajat vastustivat seutukirjastoa uutena toimintamallina. Seutukirjaston selvimpinä hyötyinä haastatellut näkivät taloudelliset säästöt, henkilöstön ammattitaidon paremman hyödyntämisen ja aineistojen tehokkaamman käytön. Suurimpina uhkina nähtiin toimipisteiden ja henkilöstön mahdollinen väheneminen sekä päätösvallan etääntyminen omasta kunnasta. Seutukirjaston toteutumisen suurimpina esteinä Joensuun seudulla nähtiin päätösvallan siirtyminen omasta kuntakeskuksesta muualle, henkilökunnan muutosvastarinta ja päättäjien asenteet.

Vielä 2005 keväällä Joensuun seudun kirjastoissa henkilökunta ja erityisesti kirjastojen johtajat suhtautuivat varauksellisesti hallinnollisesti yhteiseen seutukirjastoon. Ajatus yhteisestä hallinnosta koettiin vieraaksi ja uhkaavaksi. Kuitenkin lähes kaikki Joensuun seudulta kyselyyn vastanneet näkivät seutuyhteistyön kehittämisen tärkeäksi. Ylipäätään Joensuun seudun kirjastojen johtajat näkivät kirjastotoiminnassa olevan paljon kehitettävää, mikä näkyy positiivisena suhtautumisena yhteistyön lisäämiseen. Kyselyn ajankohtana Joensuun seudulla oli seutukirjastotyöryhmä juuri aloittanut työnsä ja kirjastojen johtajat olivat siten muutoksen keskellä ja heidän oma muutosvastarintansa oli varmasti silloin suurimmillaan. Tämä näky kyselyssä negatiivisena asenteena isoihin hallinnollisiin muutoksiin ja hakeutumisena helpompiin ratkaisuihin tilanteessa, jossa kuitenkin toimintaympäristön aiheuttama muutostarve on hyväksytty.

Työryhmä

Joensuun seudun seutuhallitus tutustui Kärnän laatiin selvityksiin kokouksessaan 22.3.2005 ja päätti asettaa työryhmän laatimaan seutukirjaston perustamista koskevan sopimuksen ja siihen liittyvät laskelmat. Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin koulutoimenjohtaja Markku Aho Enosta ja muiksi jäseniksi kulttuurijohtaja Ann-Mari Karvinen Joensuusta, kirjastonjohtaja Kaisu Kärnä Pyhäselästä, sivistysjohtaja Laila Mäkelä Liperistä, kirjastotoimen johtaja Rebekka Pilppula Joensuusta ja seutuhallinnon kehittämisspäälikkö Juhani Rouvinen seutuhallinnosta. Kulttuurijohtaja Karvisen virkavapaan aikana työryhmässä hänen sijaisenaan oli nuorisojohtaja Jouni Erola 1.10.2005 alkaen. Pilppula toimi työryhmän sihteerinä ja vastasi siten enimmiltä osin tarvittavan aineiston keräämisestä. Viimeinen kokous pidettiin 25.1.2006.

Työryhmä oli keskusteleva ja ennakkoluuloton. Talouslaskelmien ja sopimusteknisten asioiden lisäksi ryhmässä käytiin arvokeskustelua kirjastopalveluiden roolista kunnissa ja merkityksestä kuntalaisille. Työryhmä pyrki myös näkemään tulevaisuuteen ja visioimaan erilaisia vaihtoehtoja kehitykselle. Kokemuksia kirjastoyhteistyöstä kerättiin myös muualta.

Työryhmä kokoontui ensimmäisen kerran 11.5.2005 ja sen jälkeen lähes kuukausittain. Työryhmä laati väliraportin ja esitteli siihenastista työtään 23.8.2005 keskustelu- ja tiedotustilaisuudessa seudun virkamiehille ja luottamushenkilöille. Väliraporttia esiteltiin myös seudun kuntien kirjastoasioista vastaavissa lautakunnissa syksyllä.

Työryhmä neuvotteli tarpeen mukaan eri asiantuntijoiden kanssa. Erityisesti Joensuun kaupungin eri toimialojen edustajat osallistuivat valmisteluun. Valmistelussa hyödynnettiin tuoreita kokemuksia äskettäin toteutuneesta kuntaliitoksesta ja Joensuun seudun kansalaisopiston perustamisprosessista.

Sopimus

Seutukirjaston perustamissopimus valmistui tammikuussa 2006 tarvittavine laskelmineen. Se noudatteli teknisesti aiemmin valmisteltua Joensuun seudun kansalaisopiston perustamissopimusta. Erityisesti henkilöstöön liittyvissä asioissa selvittiin tämän sopimuksen mallin mukaan. Lisäksi perehdyttiin kirjastojen erilaisiin yhteistyösopimuksiin. Mallia otettiin myös Mikkelin kaupungin ja Ristiinan kunnan välisestä kirjastotoimea koskevasta yhteistoimintasopimuksesta.

Vaikeimmin valmisteltava seikka oli seutukirjaston maksuosuus ja sen määräytyminen. Työryhmä pohti myös suoriteisiin perustuvaa mallia ja laati esimerkinomaisia laskelmia lainaukseen perustuvasta maksuosuudesta. Työryhmä päätyi

kuitenkin suosittamaan asukaslukuun perustuvaa maksuosuutta. Kirjastopalvelun peruspalveluluonteen perusteella katsottiin, että selkeä asukaslukuun perustuva maksuosuus oli yksinkertaisin ja tasapuolisin. Tarkoitus oli myös painottaa kirjastotoiminnan tasapuolista kehittämistä ja korostaa palvelun seudullista luonnetta, jossa tavoitteena on samanlaa-

tuisen peruspalvelun takaaminen kaikille seudun asukkaille huolimatta asukkaiden palvelun käytön aktiivisuudesta.

Toinen paljon selvitystyötä ja keskusteluja vaatinut asia oli kiinteistöt. Kiinteistökustannusten määrittely ja laskentaperusteet vaihtelivat kunnittain. Niiden yhdenmukaistaminen tutkittiin konsulttitoimiston ja Joensuun kaupungin vuokrapäällikön avulla. Selvityksen mukaan yhtenäistetyt vuokrat ja kiinteistöjen hoitomenot olisivat aiheuttaneet noin 40 %:n lisäyksen seutukirjaston kustannuksiin. Lisäksi kustannukset olisivat vaikuttaneet voimakkaasti maksuosuuksiin ja niiden keskinäiseen jakoon. Työryhmä päätyikin esittämään, että kirjastokiinteistöt ja -tilat jäisivät kuntien omistukseen ja myös kiinteistöjen ylläpitoon liittyvät kulut, kuten kiinteistönhuolto, sähkö, siivous, lämmitys, jäisivät kuntien itse maksettaviksi. Ratkaisu merkitsi myös sitä, että jatkossa kukin kunta päättää itse kirjastokiinteistöjen ja tilojen kunnostamisesta ja rakentamisesta.

Sopimuksen valmistelu ja erityisesti taloudellisten laskelmien tekeminen vaati perehtymistä seudun kirjastojen toimintaan ja talousarvioihin. Tietoja jouduttiin keräämään useaan otteeseen ja tekemään täydentäviä kysymyksiä, sillä kirjastojen talousarviot eivät olleet suoraan vertailukelpoisia.

Kaikki selvitykset ja valmis seutukirjastosopimus liitteineen löytyvät osoitteesta:

<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-jyty/sivistystoimi/kirjasto/index.htm> .

Päätöksenteko

Työryhmä luovutti työnsä seutuhallitukselle 24.1.2006 ja seutuhallitus käsitteli sopimusesityksen kokouksessaan 17.2.2006 ja seutuvaltuusto 1.3.2006. Kirjastotoimen

johtaja Rebekka Pilppula esitteli molempien kokousten alussa sopimusta, laskelmia ja työryhmän selvitystyötä. Lisäksi hän kävi esittelemässä seutukirjastoa kaikkien seudun lautakuntien kokouksissa, Joensuun kaupunginhallituksen kokouksessa ja Outokummussa järjestetyssä valtuuston iltakoulussa. Usein tilaisuuksissa oli mukana seutuhallinnon kehittämisspällikkö Juhani Rouvinen kertomassa seutuyhteistyöstä yleisemmällä tasolla. Kaikissa tilaisuuksissa käytettiin samaa esittelyaineistoa (Liite 1). Lisäksi kaikkiin kuntiin toimitettiin sama esittelyteksti ja samat liiteaineistot käytettäväksi pykälää valmisteltaessa. Tavoitteena oli varmistaa tiedonsaanti kaikissa kunnissa mahdollisimman samankaltaisena.

Esittelytilaisuudet olivat hyvin keskustelevia. Erityisesti kysymyksiä herättivät kirjastojen talousasiat ja maksuosuudet. Lisäksi kysymyksiä esitettiin kirjastojen palvelutasosta ja sen tulevaisuudesta. Monet keskustelut olivat aidosti keskittyneitä kirjastonpalvelun kehittämiseen ja pohdintoja käytiin oman kirjaston parhaasta ja sen tulevaisuuden mahdollisuuksista.

Päätöksentekoaikataulu:

Eno

Kansalaistoimintojen lautakunta 23.3.2006 § 5, myönteinen
Kunnanhallitus 2.5.2006 § 148, myönteinen
Kunnanvaltuusto 8.5.2006 § 40, hyväksyttiin yksimielisesti.

Joensuu

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisolautakunta 28.3.2006 § 39, myönteinen
Kaupunginhallitus 18.4.2006 § 205, myönteinen
Kaupunginvaltuusto 24.4.2006 § 45, hyväksyttiin yksimielisesti.

Kontiolahti

Vapaa-aika lautakunta 28.3.2006 § 30, myönteinen
Kunnanhallitus 3.4.2006 § 127, myönteinen
Kunnanvaltuusto 24.4.2006 § 33, hyväksyttiin yksimielisesti.

Liperi

Sivistyslautakunta 22.3.2006 § 24, myönteinen
Kunnanhallitus 27.3.2006 § 68, myönteinen
Kunnanvaltuusto 24.4.2006 § 19, hyväksyttiin yksimielisesti.

Outokumpu

Vapaa-aikalautakunta 22.2.2006 § 3, 12.4.2006 § 19, myönteinen
Kaupunginhallitus 18.4.2006 § 101, myönteinen
Kaupunginvaltuusto 24.4.2006 § 27, hyväksyttiin äänin 23-3.

Polvijärvi

Sivistyslautakunta 21.3.2006 § 17, myönteinen
Kunnanhallitus 3.4.2006 § 121, myönteinen
Kunnanvaltuusto 20.4.2006 § 20, hyväksyttiin yksimielisesti.

Pyhäselkä

Sivistyslautakunta 1.3.2006 § 23, myönteinen
Kunnanhallitus 15.3.2006 § 89, myönteinen
Kunnanvaltuusto 6.4.2006 § 18, hyväksyttiin äänin 25-2.

3. Toteuttaminen**Projektisuunnitelma**

Seutukirjaston käynnistämisestä laadittiin projektisuunnitelma (Liite 2), joka lähti liikkeelle kirjastotoimintaan liittyvistä

muutoksista. Projektisuunnitelma oli suhteellisen lyhyt ja keskittyi tehtävien määrittelyyn. Siinä kerrottiin lyhyesti hankkeen tausta, tehdyt selvitykset, määriteltiin osallistujat ja selvitettävät asiat sekä määriteltiin hankkeen aikataulu. Tietotekniikkamuutoksista laati Joensuun kaupungin Tietotekniikan Palvelukeskus oman projektisuunnitelmansa.

Seitsemän itsenäisen kirjaston liittäminen yhdeksi hallinnolliseksi yksiköksi, Joensuun seutukirjastoksi, osaksi Joensuun kaupunkikonsernia, vaati erityisesti henkilöstö- ja

taloushallinnon muutoksia. Tavoitteena oli myös tehostaa toimintoja, jotta suunnitellut säästöt voitaisiin toteuttaa. Muutoksia jouduttiin tekemään myös kirjasto- ja tietopalveluihin liittyviin toimintoihin tarkoituksena yhtenäistää toimintatavat. Samalla oli tarkoitus ottaa käyttöön uusia toimintamuotoja, kuten kirjastojen väliset kuljetukset ja kirjastoaineiston sähköinen tilausjärjestelmä.

Hankkeen tuloksena oli syntymässä Suomen ensimmäinen seutukirjasto, joten hankkeen dokumentointi katsottiin tärkeäksi. Jokaiselle työryhmän vetäjälle painotettiin

tehtävänannossa muistioiden ja syntyvän aineiston tallentamista. Oli myös odotettavissa, että kaikki ohjausryhmän jäsenet ja työryhmien vetäjät joutuisivat vastaamaan muualta tulleisiin kyselyihin. Hankkeen valmistelu oli jo kiinnostanut kirjastokenttää ja vastaavia hankkeita oli muuallakin suunnitteilla.

Projekti päätettiin suorittaa henkilökunnan omana työnä ilman ulkopuolista työvoimaa. Tilapäisiä sijaisia palkattiin jonkin verran vapauttamaan omaa henkilökuntaa enemmän työtä vaativiin tehtäviin (luettelointi, verkkosivut). Projektipäällikkönä toimi Joensuun kaupunginkirjaston kirjastotoimen johtaja Rebekka Pilppula, projektisihteerinä toimistosihteerinä Anne Konttinen ja ohjausryhmänä seudun kirjastonjohtajat.

Ohjausryhmän jäsenet:

Rebekka Pilppula, Joensuu, pj

Tytti Aho, Eno

Merja Mustonen, Kontiolahti

Marja-Liisa Sihvonen, Liperi
Eeva Miettinen, Outokumpu
Sirkku Mustalahti, Polvijärvi
Kaisu Kärnä, Pyhäselkä
Anne Konttinen, sihteeri.

Ohjausryhmän tehtäväksi annettiin muodostaa tarvittava määrä työryhmiä, määritellä työryhmien tehtävät ja vastata

väli- ja lopputulosten hyväksymisestä, päättää tärkeimmistä hankinnoista, huolehtia tiedottamisesta sekä kirjaston sisällä että ulospäin ja vastata yhteydenpidosta seudun kuntiin ja muihin yhteistyökumppaneihin.

Projektipäällikkö toimi kokousten valmistelijana ja vastasi koollekutsumisesta, päivitti projektisuunnitelman ohjausryhmän päätösten mukaan ja vastasi loppuraportin laatimisesta. Hänen vastuullaan oli tiedottaminen ohjausryhmän jäsenille. Projektipäällikkö myös täsmensi tarvittaessa työryhmien tehtävänantoa. Ohjausryhmän sihteeri laati muistiot kokouksista, avusti tiedottamisessa, huolehti kokousjärjestelyistä ja ohjausryhmän ja työryhmien aineiston tallentamisesta.

Kirjastoissa voitiin keskittyä omassa projektissamme lähinnä kirjastoasioihin, koska meillä oli valmistelutyössä tukenamme koko Joensuun kaupungin organisaatio. Henkilöstöyksikkö, Talous- ja strategiayksikkö sekä Tietotekniikan Palvelukeskus kukin osaltaan huolehti omaan asiantuntijuuteensa liittyvät asiat.

Valmistelussa nähtiin tärkeäksi pitää mukana Jokunen-kirjastoryhmään kuuluva Juuan kunnankirjasto ja kaikki soveltuvat aineistot toimitettiin myös Juukaan. Juuan kunnankirjasto sovelsi seutukirjaston käyttöönottamia muutoksia omien päätöstensä ja aikataulunsa mukaan. Käytännössä asiakaspalvelun kannalta keskeisimmät asiat, kuten maksuihin, laina-aikoihin, käyttö sääntöihin, kuljetuksiin ja varauksiin liittyvät käytännöt ovat Juuan kunnankirjastossa yhdenmukaiset seutukirjaston kanssa.

Aikataulu

Projekti käynnistettiin virallisesti Huhmarissa 24.5.2006 pidetyssä tulevan seutukirjaston koko henkilökunnan koulutuspäivässä. Siellä käytiin läpi projektisuunnitelma,

nimettiin ensimmäiset työryhmät ja kerättiin avoimia kysymyksiä työryhmien työn pohjaksi. Ohjausryhmän ensimmäisessä kokouksessa 8.6.2006 vahvistettiin loput työryhmät. Tämänkin jälkeen jätettiin vielä varaus, että työryhmiä voidaan tarpeen mukaan perustaa lisää, mutta tähän ei ollut tarvetta. Jo heti alussa sovittiin, että mahdollisesti jotkut työryhmistä saattavat jäädä pysyviksi. Lisäksi nähtiin, että kokoelmatyö tulee vaatimaan usean vuoden valmistelutyön, eikä kokoelmatyölle asetettu varsinaisia tavoitteita seutukirjaston käynnistämisaikana.

Huhmarin päivässä asetettiin alustavaksi aikatauluksi seuraavaa:

1. vaihe - 24.5. - 30.8.2006

- Työryhmien työn käynnistäminen
- Talousarvion ja toimintasuunnitelman laatiminen
- Arviointisuunnitelman valmistelu
- Strategian tekeminen ja mittareiden valinta
- TiPaKen projektin käynnistäminen

2. vaihe - 1.9.- 31.12.2006

- Talousarvion ja toimintasuunnitelman hyväksyminen
- Työryhmien väliraportit ja ensimmäiset toimenpiteet
- Henkilökunnan toinen koulutuspäivä 3.11.
- Tietotekniikkamuutokset

3. vaihe - 1.1.2007-31.5.2007

- Ensimmäisen talousarviokauden käynnistäminen
- Muutosten toteuttaminen toimintoihin

4. vaihe - 1.6.-30.6.2007

- Toiminnan arviointi

5. vaihe – 1.7. – 31.12.2007

- Toisen talousarviokauden suunnittelu
- Korjataan arvioinnissa havaitut puutteet ja epäkohdat

Suunnitellussa aikataulussa pysyttiin, eikä suuria yllätyksiä tullut vastaan. Ainoastaan raportin kirjoittaminen viivästyi huomattavasti ja muuten arvioinnista ei tehty erillistä asiakirjaa aiemmin. Luonnollisesti työmäärä oli suuri ja vuoden 2006 loppua kohden tahti vain kiristyi ja osittain viimeisiä tehtäviä suoritettiin kiireellä ja ilman riittävää harkinta-aikaa. Kiireestä kertoo, että esimerkiksi esitteet saatiin painosta joulun jälkeisellä viikolla hetkeä ennen aloittamista.

Työryhmät

Työryhmät määriteltiin projektisuunnitelmassa ja sen täydennyksissä. Työryhmän vetäjän asetti ohjausryhmä. Jäsenet valittiin etupäässä Huhmarin koulutuspäivässä ja osittain ohjausryhmässä. Vetäjän tehtäviksi määriteltiin vastaaminen osaprojektin sisällöstä, toteuttamisesta ja raportoinnista johtoryhmälle sekä huolehtiminen tiedottamisesta joko koko henkilökunnalle tai vain asianosaisille oman harkinnan ja ohjausryhmän ohjeiden mukaan. Työryhmien tehtäväksi jäi myös hankkia ulkopuolista asiantuntemusta tarpeen ja oman harkintansa mukaan.

Kaikki käytännön valmistelu tapahtui työryhmien avulla. Työryhmätyöskentely vei paljon aikaa henkilökunnalta, koska kokouksia oli paljon ja lisäksi kokouksessa oleva oli pois asiakaspalveluvahvuudesta. Työryhmien kautta henkilökunta tutustui toisiinsa ja toistensa toimintaympäristöihin. Kaikkien valmistelutyössä mukana olleiden osaaminen karttui ja heidän kauttaan tieto kulkeutui omassa kirjastossa hyvin myös muille. Sitoutuminen yhteiseen kirjastoon toteutui valmistelutyön avulla hyvin.

24.5. perustettiin seuraavat työryhmät:

Tiedottaminen ja koulutus: Jarmo Koskimies, Kauko Kärnä, Eeva Miettinen (vetäjä), Anneli Varjonen

Henkilöstö: Kauko Kärnä (vetäjä), Sirkku Mustalahti, Merja Mustonen, Sirpa Parkkinen

Toimistopalvelut: Reetta Penttinen (vetäjä), Anneli Karhu, Anne Konttinen, Rebekka Pilppula

Kirjastoautotoiminta: Heli Itkonen-Vesa (vetäjä), Veikko Haapalainen, Raimo Hassinen, Ari Hiltunen, Rauno Rinkinen, Pekka Toivanen

Hankinta ja kokoelma: Seija Ventola (vetäjä), ohjausryhmä

Pallas: pääkäyttäjä joka kirjastosta eli Sinikka Väyrynen (vetäjä), Sirpa Havukainen, Päivi Knuutinen, Ulla Kröger, Juha Mikkola, Ulla Pötsönen, Ritva Ronkainen, Marja Soisalo, Juhani Tiainen

IT: Ulla Pötsönen (vetäjä), Veikko Haapalainen, Juha Mikkola, Lahja Ruottinen, Markku Sarlund

Kaukopalvelu: Seija Salminen (vetäjä), Arja Kiiskinen, Ulla-

Maija Kinanen, Päivi Knuutinen, Pirjo Pulkkinen, Marja Soisalo

Kotiseutukokoelmat: Seija Salminen (vetäjä), Riitta-Mari Hiltunen, Kaisu Kärnä

8.6. ohjausryhmän kokouksessa asetettiin seuraavat työryhmät:

Lainauskäytännöt: Satu Lihavainen (vetäjä), Sirpa Havukainen, Salla Ikonen, Jarmo Koskimies, Leena Nissinen, Sirpa Pennanen, Sirpa Pesonen, Ritva Ronkainen, Kirsti Rummukainen

Luettelointi: Seija Ventola (vetäjä), nykyinen ryhmä ja Tytti Aho ja Juha Mikkola Enosta

Kuljetus: Sirpa Havukainen (vetäjä), Merja Mustonen, Pekka Toivanen

Korjaus: Liisa Konttinen

Hallinto, talous, strategia: ohjausryhmä.

Työryhmien selvitykset

Hallinto, talous ja strategia

Hallintoon, talouteen ja strategian valmisteluun liittyvät tehtävät jäivät ohjausryhmälle. Hallintoon liittyviä asioita oli jo selvitetty Kaisu Kärnä seutukirjastoselvityksissä, joten kirjasto-jen johtajat olivat jo aiemmin tutkineet erilaisia hallintomalleja ja pohtineet myös oman roolinsa muuttumista seutukirjastossa. Alusta alkaen oli selvää, että nimenomaan kirjastonjohtajien työ tulisi muuttumaan eniten. Tähän liittyen Kaisu Kärnä oli selvittänyt jo vuonna 2004 kirjastonjohtajien työajan jakautumista ja työtehtäviä.

Isäntäkuntamallin mukaan ylintä päätösvaltaa käyttävät Joensuun kaupungin luottamusmieselimet. Kirjastoasiat kuuluvat Joensuun kaupungissa kulttuuri-, liikunta- ja nuorisolautakunnalle, jossa kirjastoasiat esittelee kulttuurijohtaja. Lautakunnan ja palveluyksiköiden päälliköiden tehtävät määritellään toimialan johtosäännössä. Johtosääntöön ei tarvinnut tehdä muutoksia.

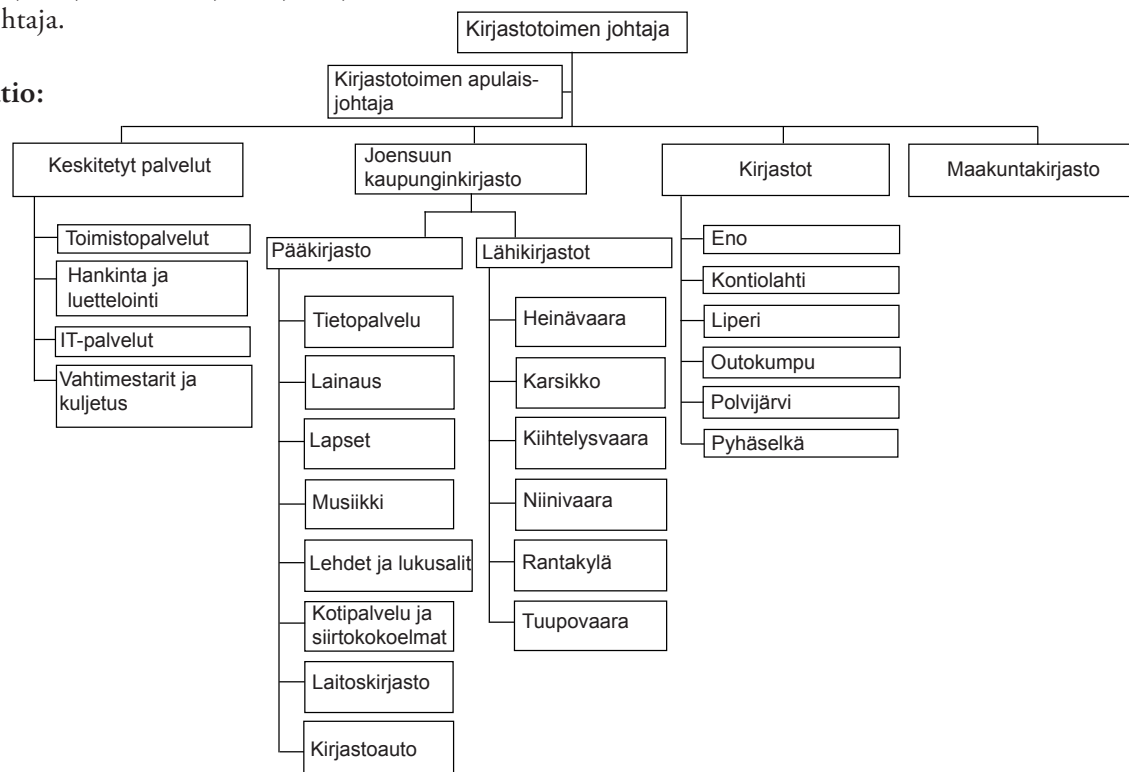
Ensimmäisiä konkreettisia valmistelutöitä oli kirjastonjohtajien tehtäväkuvauksen laatiminen keväällä 2006. Näin kyettiin hahmottamaan selkeämmin tehtävien ja erityisesti päätösvalan muutoksia. Samalla laadittiin myös alustava kirjaston sisäisen hallinnon kuvaus (Liite 3.). Hallintoajatus ja organisaatio lähtevät siitä keskeisestä periaatteesta, että kyse on seitsemän kirjaston (joista yksi toimii pääkirjastona) muodostamasta yhteisestä kirjastosta. Pääkirjaston nimeä käytetään virallisesti jatkossa vain Joensuun kaupunginkirjaston pääkirjastosta. Muut entiset pääkirjastot ovat kirjastoja, jokaisella kirjastolla voi olla lähikirjastoja.

Myös johtajien nimikkeet ratkesivat tätä kautta. Joensuun seutukirjaston johtajana toimii kirjastotoimen johtaja (entinen Joensuun kaupunginkirjaston kirjastotoimen johtaja) ja muiden kuntien kirjastotoimenjohtajien tai kirjastonjohtajien nimikkeeksi tuli kirjastonjohtaja.

Hallinto ja organisaatio syntyivät siten, että Joensuun kaupunginkirjaston hallinnon ja organisaation päälle lisättiin muiden kirjastojen johtajat ja muut kirjastot. Tämä ei tule olemaan pysyvä ratkaisu, vaan on syytä käydä organisaatio läpi ja luoda uusi rakenne. Syntynyt organisaatio on hierarkkisesti matala, mutta väliesimiehiä eli kirjastotoimen johtajan lähialaisia on runsaasti.

Talousasioiden valmistelu oli myös yksinomaan ohjausryhmän tehtävänä. Sopimusta valmistellut työryhmä keskittyi hyvin pitkälti talousasioihin ja taloustietoja kerättiin vuosilta 2005 ja 2006. Näin saatiin hieman paremmin tuntumaan siihen, mitkä luvut ovat vaihdelleet eri vuosina ja miten. Näiden pohjatietojen perusteella laadittiin ensimmäinen talousarvio vuodelle 2007 (Liite 4). Sopimuslaskelmissa tehtiin 150 000 euron kustannussäästö. Kustannussäästö ei

Seutukirjaston organisaatio:

jakaantunut tasaisesti sopimuskunnille, vaan taloudellista hyötyä saivat eniten Joensuu (yli 90 000 €) ja Eno (35 000 €). Eniten lisäkustannuksia tuli Liperin kunnalle (36 000 €) ja Outokummun kaupungille (20 000 €). Joensuun saama säästö vastaisi noin 3,5 henkilötyövuoden vuosikustannuksia. Vuodelle 2007 sopimuksen laskelmiin lisättiin 2 %:n korotus. Vuoden 2008 tasokorotus oli myös 2 %. Sama 2 %:n korotus koski myös muita kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen yksiköitä.

Seutukirjaston perustaminen aiheutti myös sen, että kaikki sopimukset oli neuvoteltava uudestaan. Seitsemän kunnan sopimukset korvattiin yhdellä. Tärkeimmät yksittäiset sopimukset olivat kirjastojärjestelmän toimittajan, luettelointipalvelun toimittajan ja erilaisten verkkoaineistojen toimittajien kanssa tehtyt. Lisäksi Kapioston ja Teoston kanssa piti sopia elokuvien korvauksista.

Strategiatyö oli käynnistetty jo Kaisu Kärnän selvitystyön aikana vuonna 2004 ja jo silloin olivat kirjastojen johtajat määritelleet keskeiset arvot ja vision. Vuonna 2005 seutukirjastaselvitysten lomassa käynnistettiin seudullisen kirjastostrategian luominen, johon osallistui myös Juuan kunnankirjaston edustajat. Seutukirjaston strategia Mielen siivet – Joensuun seutukirjaston strategia 2007-2008 valmistui joulukuussa 2006 ja siihen liittyvät tulokortit tammikuussa 2007. Strategia löytyy seutukirjaston verkkosivuilta: (<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-kirjasto/etusivu/strategia.htm>)

Muutoksia kirjastonjohtajan työssä ja tehtävissä

Kirjastonjohtajien työ muuttui ehkä kaikkein eniten ja he joutuivat käymään ison henkisen muutosprosessin. Johtajilta kerättiin keväällä 2007 tuntemuksia muutoksesta. Tähän on kerätty joitakin kirjastonjohtajien kommentteja:

- suhde peruskuntaan on muuttunut, koska siellä ei enää ole varsinaista esimiestä eikä työtovereita, kontakteja on siis entistä huomattavasti vähemmän, Joensuuhun on luonnollisesti aktiivista kanssakäymistä sekä aika paljon kokouksia ja sitä mukaa liikkumista

- tietojen saanti omasta kunnasta on edellä mainituista syistä heikompaa, mutta kyse on nyt siitä, mitä tietoja tarkoitetaan, koska Joensuu kyllä toimittaa työn kannalta tarpeellista tietoutta, joitakin yleiskirjeitä on tullut kunnan kautta vielä, kunnan asioita voi silti seurata esim. esityslistoista, netistä ja lehdistöstä sekä kysymällä

- suhteet muihin toimijoihin kunnassa ovat samat kuin ennen eli koulut ja vapaa-aikatoimi/sivistystoimi sekä erinäiset muut yhteistyökumppanit ovat ennallaan sekä tietenkin asiakkaat

- jaettu vastuu toiminnan kehittämisestä ja suunnittelusta; tämä voidaan kokea myös itsenäisyyden menetyksenä, kehittämistyössä saa (ja täytyy) kuitenkin olla mukana, mutta omien voimien ja osaamisen mukaan

- organisaatiomuutos toi hallintoon lisää kirjastoalan asiantuntemusta: aiemmin asioita vietiin eteenpäin liikunta-alan tai opetus- tai kulttuurialan ammattilaisen kanssa; nyt ei tarvitse selittää niin paljon

- lautakuntatyöskentely jäänee lähes kokonaan pois, joissakin kunnissa yhä mahdollista osallistua kokouksiin, asioiden valmistelu lautakunnalle jäi pois

- palavereja on enemmän, mutta niiden sisältö on mielekkäämpi eivätkä ne tunnu ajantuhlaukselta, palaverit ja kokoukset tarjoavat myös mahdollisuuden keskusteluihin muun kirjastoväen kanssa

- kiinnostavaa päästä työskentelemään erikoisalojen osaajien kanssa (musiikki-, lastenkirjasto jne.) ja hyödyntämään heidän ammattitaitoaan

- viranhaltijapäätösten teko on jäänyt pois, aiemmin jokaisesta vuosi- ja sairauslo-mastakin tehtiin erillinen päätös

- rutiinitehtävät lisääntyneet: esim. hyllyttäminen, kun työllistettyjä ei enää ole

- aineistotilausten tallennus muuttunut, Arvo (aineiston sähköinen tilausjärjestelmä) varmaan kokonaisuutena helpottaa tilausprosessia, mutta siirtää ehkä hankintarutiinia virkailijoilta johtajille

- uusia, osaamista laajentavia ja työtä rikastuttavia tehtäviä tullut myös

- autotoiminnan vastuun jakaminen (periaatteessa hyvä, mutta tämä sekava tilanne alkuvaiheessa aiheuttanut paljon harmia)

- toimintakulttuurien erot pienissä yksityiskohdissa aiheuttaneet kohtuuttoman suuria tunnekuohuja

- uutta henkilökunnan vaihtuvuus: mahdollisuus lähteä työkiertoon ja projektitehtäviin on erittäin hyvä muutos, mutta sijaistyövoiman perehdyttäminen ja tehtäväjaot tuovat uutta lisätyötä

- sijaisia saatu hyvin, harjoittelijoiden saannissa ollut vaikeuksia, työllistetyt jääneet pois, mikä on aiheuttanut ongelmia

- hankintoja ja poistoja tehdessään alkaa pikkuhiljaa muistaa ottaa huomioon koko seutukokoelman, tästä keskustelua ja linjauksia tarvitaan, että voidaan hyödyntää tämä kokoelmien laajuus järkevällä tavalla, hankintatyöhön saattaa jäädä enemmän aikaa

- työvuorolistojen kanssa näprääminen vie aikaa huomattavasti aiempaa enemmän, vuosilomaseuranta työläs ja altis virheille (aiemmin käytössä ohjelma joka laski kertyneet lomat ja piti saldon ajan tasalla)

- talouden seuranta ja laskujen hoito lähes kuten ennenkin, hiomista on vielä esim. talouden suunnittelussa, muuten talouspuolen hoitaminen on helpompaa kuin ennen eli vastuuta on ikään kuin kaikonnut ja oma osuus kokonaistaloudesta on aika pieni, osavuosisiraportteja ei tarvitse tehdä

- hankintarajat ovat myös erilaiset kuin ennen, eli väljemmät (esim. kaluston hankinnat)

- kiertäviä kauppiaita voi entistä paremmin jättää huomiotta, samoin erilaisia puhelimella aineistoa tarjoavia, hyvä

- oman kunnan tekniseen toimeen on sama kontakti kuten ennenkin, eli esim. erilaiset korjaukset ja remontit vaativat samaa yhteydenottoa ja mietintää kuin aiemminkin

- tilastojen ja hankintojen määrällinen seuranta myös entistä tarkempaa

- maksujen tilitys tiheämpää kuin aiemmin

- Aleksi (ajantasainen lehtiartikkeleiden viitetietokanta, sisältää aikakausi- ja sanomalehtiä), joka oli myös meillä ennen, toimii nyt paremmin myös asiakaskoneilla, mikä on hyvä asia, voi mainostaakin asiakkaille

- varastoinnit, lehtitilausasiat sekä kotiseutuasiat vielä kesken, mutta tekeillä, kotiseutuprojekti poikinee uutta toimintaa myös omassa kirjastossa

- hankkeiden suunnittelua yhteistyössä tarvittaisiin vielä enemmän sekä ideointiriihiä ja vaikka jonkinlainen ideapankki

- Lasten Joensuu hyvä!

- tiedottamista on entistä enemmän myös omalta osalta ja tiedotuspaikkoja runsaasti: paikallislehti, Karjalainen, kotisivut, myös oman kunnan, yhteinen verkkoasema, Kirjastot.fi sekä henkilökunta ja asiakkaat kirjastoissa - uudet esitteet erinomaisia

- ruokatunnin pitämiset sujuneet ongelmitta ja aikaa voi käyttää jopa poistumiseen työpaikalta tai lehdenlukuun tms., virkistystauko on oikeasti hyvä; pitäisköhän opetella vielä liikkumaan kuten Microsoftilla (hölkkäpalaverit)!

- sähköposteja tulee ja menee, postien ”hoito” vie aikaa, niitä tulee vielä vanhoille osoitteille ja moneen kertaan samoja posteja, mikä on turhaa

- henkilökunta tyytyväinen Kapauksen tarjoamiin palveluihin ja hintahelpotuksiin, kun vain muistaa käyttää niitä

- koulutustarjonta lisääntynyt, koulutusraporttien teko uutta, hyvä!

- yleisesti ottaen ollaan plussan puolella, koska : henkilöstön määrän lisääntyminen on tuonut runsaasti lisävoimaa ja -osaamista, ammatillisuus korostuu entiseen verrattuna jotenkin paremmin ja aika tuo eteen uusia näkymiä vielä runsaasti ja ne ovat voittopuolisesti innostavia

- miinuksia on kuulunut mm. liiallisesta sähköpostien määrästä (pitääkö kotonakin lukea niitä?), samoin jotkut henkilöstöstä tuntevat olevansa joensuulaisiin nähden ei niin tasavertaisia, samoin ei aina tiedetä, mikä on päätös,

mikä suositus, kun on luettu työryhmien muistioita ja palkkauksen epäkohdat koetaan pahoiksi.

Henkilöstö

Henkilöstöasioden valmistelu kuului osittain ohjausryhmälle kirjastojen esimiehinä, osittain kaupungin henkilöstöyksikölle ja osittain omalle työryhmälle. Työryhmän vetäjänä toimi Kauko Kärnä ja muut jäsenet olivat Sirkku Mustalahti, Merja Mustonen ja Sirpa Parkkinen. Työryhmän keskeisiksi tehtäviksi määriteltiin kaupungin ohjeistuksen selvittäminen ja siitä tiedottaminen, uusien ohjelmien käyttökoulutuksen järjestäminen sekä miettiä keinoja tutustuttaa henkilökunta toisiinsa.

Työryhmä valmisteli seutukirjaston toiseen koulutuspäivään osion henkilöstöasioista. Koulutukseen tulivat kaupungin henkilöstöjohtaja ja henkilöstösihteeri esittelemään henkilöstöasioita, kaupungin intraa ja he myös vastasivat ennakkolta kerättyihin kysymyksiin. Tämä pyhäinpäivänaaton koulutus 3.11.2006 antoi vastaukset suurimpaan osaan avoimista kysymyksistä eikä ryhmän kokoontumiselle ollut suurempaa tarvetta, joten työryhmän kokoontumiset jäivät oikeastaan vain yhteen kertaan. Tietysti avoimia kysymyksiä jäi odotta-maan tarkempia toimintaohjeita, kuten, mitä kuluja korvataan koulutuksiin ja kokouksiin osallistujille ja mikä tulkitaan työajaksi ja mikä ei.

Henkilöstöryhmä oli keskustelevala, asiassa pysyvä ja työhönsä sitoutunut. Sen tontille jaetut asiat olivat suurimmalta osin sellaisia, joihin piti saada vastaukset kaupungin muilta organisaatioilta kuten henkilöstöyksiköltä. Keskeisin asia oli varmaan henkilöstöhallinnon työnjako. Henkilöstöjohtaja Temisevä antoi siihen ytimekkään ohjeen – delegointi. Kirjastotoimen johtaja teki sittemmin viranomaispäätöksen, jolla hän siirsi kirjastonjohtajille toimivaltaa henkilöstöasioissa. Kirjastojohtajat voivat päättää henkilökuntansa poissaoloista ja ottaa lyhytaikaiset sijaiset.

Työterveyshuolto koki vuodenvaihteessa laajentumisen ja tämän kaupungin liikelaitoksen tulisi hoitaa kaikkien seutukirjastoon liittyneiden kuntien kirjastojen henkilöstöä. Liperin ja Outokummun osalta sopimuksia työterveyshuollon järjestämisestä näiden kuntien alueella ei ole vielä.

Henkilöstö- ja taloushallinnon ohjelmien koulutus järjestettiin yhteistyössä kunkin ohjelman pääkäyttäjien ja TiPaKen kanssa. Sähköpostijärjestelmän koulutukset voitiin pitää kirjaston voimin.

Työryhmä suunnitteli seutukirjaston henkilökunnalle tarkoitetun tutustumiskansion, jonka toimistosihteeri Anne Konttinen kokosi ja sitä jaettiin joka kirjastoon. Kansioon tuli valokuva joka kirjaston/osaston henkilökunnasta, lyhyet henkilötiedot sekä kuvaus tehtävistä.

Työryhmä tarkasteli Joensuun kaupunginkirjaston henkilöstöohjelmaa 2006-2008 tavoitteenaan muokata siitä koko seutukirjaston henkilöstöohjelma. Ryhmän suositus oli, että henkilöstöohjelman taustatiedot täytyy päivittää ja nelikenttäanalyysi tarkistaa. Seutukirjaston henkilöstöohjelman uudistaminen siirtyi vuoteen 2008.

Ryhmä totesi ensi töikseen, että sen tehtäväksi annettu tiedottaminen henkilökunnalle on niin laaja oma kokonaisuutensa, että on viisaampaa antaa sen käsittely tiedotus- ja koulutusryhmälle. Sen verran työryhmä keskusteli sisäisestä tiedottamisesta, että se totesi kirjaston oman intran eli yhteisen verkkoaseman olevan toimiva ratkaisu, joka

voidaan ulottaa koskemaan koko seutukirjastoa. Jatkossa verkkoasemalla tulee kuitenkin olla ”toimittaja”, joka huolehtii kansiodien järjestyksestä ja toimivuudesta.

Henkilöstöryhmä esitti lopuksi, että sen toiminta voidaan katsoa päättyneeksi ja siirtää työryhmälle kuuluneiden henkilöstöasioiden käsittely seutukirjaston johtoryhmälle.

IT ja nettisivut

Työryhmän jäsenet olivat Veikko Haapalainen, Juha Mikkola, Lahja Ruottinen, Markku Sarlund, Kauko Kärnä ja Ulla Pötsönen (vetäjä).

Tehtäviin kuului olla mukana Tietotekniikan palvelukeskuksen IT-projektissa ja toteuttaa siinä kirjaston tehtäviksi määritellyt asiat. Lisäksi seurattiin seutukirjaston verkko- ja puhelinyhteyksien rakentumista. Kirjaston yhteyshenkilöinä olivat Markku Sarlund ja Kauko Kärnä ja heidän tehtävänä oli huolehtia laitteisiin, ohjelmiin ja koulutuksiin liittyvät asiat. Kaupungin Tietotekniikan palvelukeskuksesta olivat mukana

Kari Alvila, Ilkka Myllys, Mikko Poutiainen, Pekka Penttinen ja Aimo Ylijoki.

Kaikkien kirjastojen puhelimet siirrettiin Joensuun kaupungin hallintaan, mikä merkitsi muiden kuntien kirjastojen puhelinnumeroiden vaihtumista. Suunnitelma muutoksista laadittiin jo kesällä 2006, jotta yhteystiedot pystyttiin antamaan esim. Kirjastokalenteriin. Puhelinmuutoksissa oli ongelmia, johtuen operaattoreiden hitaasta työskentelystä. Samoin kaikki sähköpostiosoitteet vaihtuivat Joensuun @jns.fi -muotoisiksi.

Muut kirjastot liitettiin Joensuun kaupungin tietoverkkoon. Muutokset kirjastoissa tehtiin viikolla 2, aikaa varattiin päivä kirjastoa kohden. Pekka Penttinen ja Mikko Nousiainen kävivät laittamassa verkon ja työasemat kuntoon, kirjaston puolelta mukana olivat Markku Sarlund ja atk-harjoittelija. Samalla vaihdettiin uudempiä työasemia tarpeen mukaan. Joissakin kirjastoissa saatettiin vaihtaa lähes kaikki henkilökunnan käytössä olleet työasemat. Yleisökoneissa siirryttiin osittain käyttämään OpenOffice –ilmaisohjelmia ja

näin saatiin aikaan säästöjä lisenssikustannuksissa. Kirjastoissa olleista sovelluspalvelimista luovuttiin ja käyttöön jäi TiPaKen konesalissa olevat kaksi sovelluspalvelinta. Sovelluspalvelinten määrän karsiminen vähensi kirjastojen vastuuta palvelinten päivittämisestä, lisäksi kirjastoissa koettiin, että toimintavarmuus parani. Kaikki nämä isot muutostyöt tapahtuivat aikataulun mukaisesti ja suunnitellusti. Enon kirjasto liitettiin Joensuun verkkoon ja muut vastaavat muutokset tehtiin vasta Enon kirjastojärjestelmän vaihdoksen jälkeen 20.3.2007.

Kirjastojen kannalta iso muutos oli mikrotuen siirtyminen Joensuuhun. TiPaKe teki lisäksi kuntien kanssa sopimukset mikrotuen ostamisesta kirjastoihin. Tällä tavoin kirjastoissa voitiin turvautua myös entiseen tuttuun mikrotukihenkilöön. Kirjastojen mielestä mikrotuen laatu parantui, koska tukea saatiin sekä oman kunnan mikrotukihenkilöltä että TiPaKen HelpDeskin kautta.

Työryhmän tehtäviin kuului lisäksi pohtia kirjaston sisäisen viestinnän teknisiä ratkaisuja ja työryhmän esityksen mukaan kirjastossa ryhdyttiin käyttämään yhteistä verkkoasemaa Intrana, jonne kaikilla henkilökunnan jäsenillä on pääsy ja mahdollisuus tallentaa omia tiedostoja sekä seurata yhteisiä asioita. Kaupungin intranettiin ei viedä kirjaston käytännön työhön liittyviä tietoja ja tiedostoja. Verkkواسemalle laadittiin selkeä kansiorakenne, jonka alle henkilökunta siirsi omat tiedostonsa ja alikansionsa. Samalla suoritettiin siivousta ja turhat tiedostot poistettiin. Suositus oli, että kaikki käyttäisivät samanlaista kansioformaattia ja nimeäisivät tiedostot mahdollisimman informatiivisesti. Verkkواسeman käytöstä laadittiin käyttöohje.

Kirjaston verkkosivujen päivittäminen suoritettiin erillisenä projektina. Ulkoasun suunnittelu ostettiin mainostoimistosta. Kirjastovirkailija Päivi Knuutinen suunnitteli asiasisällön ja sivujen rakenteen sekä päivitti uudet tiedot sivuille. Hänellä on tällä hetkellä vastuu sivujen ylläpidosta. Sivujen uusimisen yhteydessä kyettiin parantamaan kirjaston näkyvyyttä kaupungin etusivulla, nyt kirjastoon on näkyvällä paikalla suora linkki.

Laitekannan tilanne selvitettiin ja päivitettiin laitetietokantaan Alueellinen verkkotukihenkilö – projektin ohessa syksyllä 2006 ja tavoitteeksi asetettiin, että kirjastot hoitaisivat itse jatkossa päivitykset laitetietokantaan. Työryhmä suosittelee, että vanhat laitteet ja osat kerätään Joensuuhun pari kertaa vuodessa. Toive oli, että uusia työasemia sijoitettaisiin paikallisesti vähintään yksi varakappale sekä pidettäisiin isompaa varastoa Joensuun kirjastossa. Atk-laitteiden hankinta hoidetaan keskitetysti Joensuusta hankintasopimuksen mukaisista ostopaikoista. Laittevarasto jäi kuitenkin Joensuuhun ja sieltä käsin on kuljetusten mukana toimitettu laitteita kirjastoihin.

Lisäksi työryhmä suositteli, että hankittaisiin langaton verkko asiakkaiden käyttöön ja laadittaisiin yhteiset käyttösäännöt asiakasmikroille. Tehtävä päätettiin antaa tulevalle atk-harjoittelijalle. Langaton verkko otettiin käyttöön 2007 ensimmäisenä kirjaston Lukusalissa.

Kirjastojärjestelmä

Työryhmä nimesi itsensä välittömästi uudelleen kirjastonjärjestelmämme mukaan Pallas-työryhmäksi. Vetäjäksi nimettiin Juuan kunnankirjastosta Sinikka Väyrynen ja muiksi jäseniksi kirjastojen pääkäyttäjät: Sirpa Havukainen, Päivi Knuutinen, Ulla Kröger, Juha Mikkola, Ulla Pötsönen, Sirkku Mustalahti, Marja Soisalo ja Juhani Tiainen.

Tärkein ja suuritöisin ryhmän tehtävistä oli parametrijärjestelmän tekeminen ja niiden yhtenäistämisen suunnittelu. Pääkäyttäjät joutuivat oikeastaan käymään uudelleen läpi kaikki parametrit. Työ vaati kiinteää yhteydenpitoa kirjastojärjestelmän toimittajaan. Ulla Pötsönen, Sirpa Havukainen ja Marja Soisalo olivat TietoEnatorin Anne Koiviston ja Jarmo Suokkaan kanssa palaverissa Jyväskylässä parametrijärjestelmän ja muiden ajankohtaisten asioiden etenemisen puitteissa 22.11.2006. Axiellin (silloisen TietoEnator Libraries Oy) tuki toteutti muutokset uudenvuoden aattona. Parametrimuutoksia jouduttiin tekemään loppujen lopuksi paljon ja siitä aiheutui ongelmia, joita jouduttiin selvittämään pitkin kevättä.

Tärkeimmät parametrimuutokset liittyivät laina-aikoihin, varauksiin ja maksuihin. Lisäksi lähes kaikki lomakkeet jouduttiin uusimaan. Samassa yhteydessä kaikki myöhästymismuistutukset siirrettiin sähköiseen tulostuspalveluun. Juuan kunnankirjasto otti käyttöönsä samat parametrit kuin Joensuun seutukirjasto, joten Jokunen-kirjastot toimivat täysin yhtenäisin periaattein, mikä on asiakkaalle yksinkertaista.

Parametrimuutosten lisäksi työn alla oli Enon kirjastojärjestelmän vaihto ja sähköisen aineistontilausjärjestelmän käyttöönotto (ARVO-palvelu). Työryhmä kävi läpi ja selvitti myös käyttäjätunnukset, yhtenäisti toimipisteiden ja osastojen nimet ja tiedotti kaikista näistä koko henkilökuntaa. Ryhmä myös keskusteli pääkäyttäjien tehtävistä ja tiedottamisesta tavoitteenaan tiivistää yhteistyötä ja selkeyttää työnjakoa ja tiedottamista.

Osittain pääkäyttäjien työtä keskitettiin Joensuuhun (tilastot, vuodenvaihteen ajot, perintä), osittain tehtävät jäivät kirjastotasolle (eräpäiväkalenteri). Työryhmä selkeytti myös ongelmatilanteiden hallintaa ja laati selkeän toimintaohjeen.

Ryhmän työ vaati tiivistä yhteydenpitoa muihin työryhmiin, erityisesti Lainaush-, IT- ja Luettelointiryhmiin. Yhteydenpitoa varmistettiin siten, että ryhmän jäseniä oli näissä työryhmissä mukana.

Pallas-työryhmä päätti jatkaa elämäänsä pääkäyttäjär ryhmänä ja koollekutsujaksi nimettiin Sirpa Havukainen. Pääkäyttäjär ryhmään kuuluvat kirjastojen pääkäyttäjät ja heille jokaiselle nimettiin myös varahenkilö. Työryhmä määritteli keskeisiksi tehtäviksi kirjastojärjestelmään ja verkkokirjastoon liittyvät asiat. Kirjastoautojen järjestelmien asiat työryhmä jätti kirjastoautojen henkilökunnan vastuulle.

Lainauskäytännöt

Isoin ja merkittävin urakka oli lainaustyöryhmällä, jolle annettiin tehtäväksi määritellä asiakkailta perittävät maksut, laina-ajat, käyttösäännöt ja muokata lainauskäytäntöjen ohjeistukset kaikille sopiviksi. Työryhmän vetäjäksi nimettiin Joensuun kaupunginkirjaston aikuistenosaston osastonjohtaja Satu Lihavainen. Hän myös toimi ryhmän sihteerinä ja vastasi siten tiedottamisesta. Muiksi jäseniksi jokainen kirjasto nimesi pitkäaikaisen kirjastovirkailijan, joilla kaikilla oli vankka kokemus asiakaspalvelusta sekä kirjastojärjestelmän hyvä hallinta. Muut jäsenet olivat Sirpa Havukainen (Joensuu), Saira Ikonen (Pyhäselkä), Jarmo Koskimies (Kontiolahti), Leena Nissinen (Outokumpu), Sirpa Pennanen (Eno), Sirpa Pesonen (kirjastoautot), Ritva Ronkainen (Polvijärvi), Kirsti Rummukainen (Liperi) ja Sinikka Väyrynen (Juuka) (24.1.2007 alkaen)

Lainauskäytännöt- työryhmä kokoontui seitsemän kertaa vuonna 2006 (15.6, 21.6, 23.8, 13.9, 4.10, 1.11, 13.12). Kokoukset olivat yleensä pitkiä ja kerran työryhmä piti koko päivän kokouksen. Käsiteltävät aiheet olivat vaikeita ja kyseessä oli myös erilaisten toimintakulttuurien yhtenäistäminen, joten keskustelu vaati aikaa. Vuonna 2007 työryhmä jatkoi kokoontumisiaan. Lähes kaikissa työryhmän kokouksissa on ollut edustus kaikista kirjastoista. Yhteydenpito on tapahtunut kokousten välillä lähinnä sähköpostitse.

Työryhmä käsitteli laaja-alaisesti lainauskäytäntöihin liittyviä asioita ja teki esityksen Joensuun seutukirjaston maksuista ja käyttösäännöistä, joka meni ohjausryhmän käsittelyn jälkeen Joensuun kaupungin kulttuuri-, liikunta- ja nuorisolautakunnalle päätettäväksi. Ohjausryhmä teki jonkin verran muutoksia työryhmän esityksiin. Myös 3.11.2006 Carelicumissa pidetyssä koko henkilökunnan koulutustilaisuudessa tehtiin joitain muutoksia työryhmän esitykseen.

Lähtökohtana oli muodostaa Joensuun seutukirjaston maksut ja käyttösäännöt, yhdenmukaistaa lomakkeet sekä muut yhteiset toimintatavat esim. kirjastokortin antamiseen liittyvät käytännöt, ei sopeuttaa seudun kirjastoja yksipuolisesti Joensuun kaupunginkirjaston vallitseviin käytäntöihin. Työryhmän tavoitteena oli muokata maksut ja käyttösäännöt kohtuullisiksi, mahdollisimman yhdenmukaisiksi ja helposti muistettaviksi. Työryhmässä käytiin vilkasta keskustelua käsiteltävänä olevista asioista ja niitä pyrittiin tarkastelemaan eri näkökulmista. Työryhmän haasteellisena tehtävänä oli saada aikaan sellaiset maksut ja käyttösäännöt, jotka tulevan seutukirjaston kaikki kirjastot hyväksyvät. Tavoitteen saavuttaminen edellytti kompromissien tekemistä ja toisen kirjaston näkökulman ymmärrystä.

Ensimmäisessä kokoontumisessa 15.6.2006 kartoitettiin seutukirjaston alkamiseen liittyviä tuntemuksia ja huolia.

Päällimmäisenä oli huoli siitä, miten asiakkaat reagoivat kohoaviin maksuihin, huoli lasten lukemisharrastuksen tukemisesta, kirjastoautojen asemasta ja laina-aikojen muuttumisesta. Esiin nostettiin myös kysymys siitä, mitä hyötyä seudun kirjastoille on seutukirjastosta.

Maksuasioden käsittelyn helpottamiseksi laadittiin taulukko seudulla käytössä olevista maksuista. Joensuu asetti joitain reunaehtoja esim. sen, että myöhästymismaksua alkaa kertyä heti eräpäivän jälkeen. Ryhmässä keskusteltiin myös erilaisista siirtymäajoista maksujen suhteen. Todettiin kuitenkin, että asiakkaiden yhdenmukaisen kohtelun turvaamiseksi seutukirjastossa on oltava yhtenäiset käyttö säännöt ja maksut.

Toisessa kokouksessa 21.6.2006 Joensuu teki ehdotuksen siirtymisestä viikkomaksusta vuorokausikohtaiseen myöhästymismaksuun. Taustaksi kartoitettiin muiden maakuntakirjastojen käytännöt. Vuorokausikohtaiseen myöhästymismaksuun liittyviä kokemuksia kysyttiin Kuopion, Jyväskylän ja Tampereen maakuntakirjastoista. Vuorokausikohtaisessa mallissa myöhästymismaksun suuruus riippuu siitä, minkä verran aineisto on myöhässä, siksi se katsottiin oikeudenmukaisemmaksi ja tasa-arvoisemmaksi vaihtoehdoksi.

Ehdotuksen mukaan vähän aikaa myöhässä olevan aineiston maksu pieneni verrattuna Joensuun silloiseen myöhästymismaksuun. Yhdenmukaisuuden vuoksi kaiken aineiston myöhästymismaksuksi päätettiin 10 senttiä / vuorokausi / laina. Heti eräpäivän jälkeinen maksu aleni

dvd- ja vhs-videoilla ja cd-romeilla 1,5 eurosta 10 senttiin ja muulla aineistolla 50 sentistä 10 senttiin.

Lasten lukuharrastuksen tukemiseksi päätettiin, että alle 15-vuotiaan kortilla tehdyt lastenosaston kirjavaraukset ovat maksuttomia.

Laina-aikoja ja maksuja työstettiin edelleen 4.10.2006 sekä aloitettiin käyttösääntöjen työstäminen. Joulukuussa tehtiin lehdistötiedote muuttuvista maksuista ja laina-ajoista. Työryhmässä keskusteltiin, onko tarvetta järjestää koko henkilökunnan koulutustilaisuutta tammikuussa 2007 seutukirjaston käytännöistä yms. Päädyttiin siihen, että mikäli ko. koulutus näyttää tarpeelliselta, työryhmä huolehtii sen järjestämisestä. Seutukirjaston aloittaessa 2.1.2007 järjestettiin HelpDesk-päivystys pääkirjastolle muuttuneista lainauskäytännöistä ja parametrimuutoksista. Sirpa Havukainen ja Ulla Pötsönen neuvoivat kahden viikon ajan erilaisissa ongelmatilanteissa.

Tammikuun 2007 aikana kukin työryhmän jäsen kartoitti asioita, jotka keskusteluttivat ja / tai tuottivat ongelmia seutukirjaston henkilökunnan työssä. Satu Lihavainen kokosi käsittelyä vaativat asiat ja lähetti koosteen työryhmän jäsenille. Esitettyjä asioita käsiteltiin 24.1.2007 järjestetyssä koko päivän kokouksessa. Kokouksen aluksi keskusteltiin siitä, miten kukin työryhmän jäsen oli kokenut seutukirjaston aloittamisen ja millaisissa tunnelmissa yleisesti kirjastoissa oltiin. Päivän aikana keskusteltiin myös mm. seutukuljetusten käsittelemisestä, pakkaamisesta, hyllyvarauksista, myöhästymismaksujen perintään ja myöhästymismuistutusten lähettämiseen liittyvistä asioista, varausilmoitusten lähettämisestä, varausjonoista ja palauttamattoman aineiston perintäasioista.

Myöhästymis- ja varausmaksut puhuttivat asiakkaita erityisesti niissä seutukirjaston kirjastoissa, joissa maksut olivat aiemmin

alemmat tai niitä ei ollut lainkaan. Henkilökunta tiedotti asiakkaille aktiivisesti muuttuneista maksuista ja laina-ajoista sekä tunnusluvusta, joka mahdollistaa lainojen uusinnan internetissä sekä mahdollisuudesta saada lähestyvistä eräpäivästä ilmoitus.

Vuoden alussa varausjonot yhdistettiin ja jonkin verran asiakaspalautetta tuli seudun kirjastoista siitä, että uutuuskirjoja ei ole hyllyssä. Myös kaunokirjallisuuden ”turha” kuljettaminen keskustelutti työryhmää. Yleensä ottaen varausjonot ovat kuitenkin purkautuneet nopeasti ja asiakkaat ovat olleet iloisesti yllättyneitä saadessaan varatun niteen niin nopeasti. Kelluvien varausten ansioista myös tietokirjallisuus on nykyisin paremmin asiakkaiden saatavissa.

Työryhmälle annettiin lisäksi selvitettäväksi nykyisten kirjastokorttien riittävyys ja uuden Jokunen-kirjastokortin käyttöön ottamiseen liittyvät asiat, näitä asioita käsiteltiin 18.4.2007 kokouksessa. Samassa kokouksessa käsiteltiin myös mm. sakottomaan aikaan, sakko-maksukampanjaan ja lainauskieltoon liittyviä asioita. Vanhat kirjastokortit ja ns. tuplakortit päätettiin vaihtaa uusiin Jokunen-kirjastokortteihin vaihtokampanjan avulla 24.9.-31.10.2007. Kampanja onnistui hyvin ja 8 000 korttia vaihdettiin syksyn ja talven aikana. Varsinaisen kampanjan ajaksi pääkirjastolle palkattiin lisätöivoimaa ja perustettiin erillinen vaihtopiste. Kortin vaihdon yhteydessä tarkistettiin asiakkaan yhteystiedot ja markkinoitiin tekstiviesti- ja sähköpostinoutoilmoituksia sekä verkkopalveluja. Paperisten noutoilmoitusten määrä saatiinkin vähenemään huomattavasti. Vain 16 % noutoilmoituksista meni vuonna 2008 paperitulosteina ja paperitulosteiden määrä on laskusuunnassa.

Työryhmä päätti jatkaa toimintaansa ja ryhmään kuuluu jatkossakin Juuan kunnankirjaston edustaja.

Hankinta, kokoelmat, varastointi

Työryhmän vetäjäksi valittiin Joensuun kaupunginkirjaston Hankinta- ja luettelointiosaston vastaava, informaattikko Seija Ventola. Ventola vastaa myös Jokunen-kirjastoryhmän luettelointiyhteistyöstä. Ryhmän työskentely poikkesi hieman muiden ryhmien toiminnasta, koska aika varhaisessa vaiheessa päätettiin, että kokoelmatyöhön tullaan panostamaan voimakkaammin vuodesta 2008 lähtien tavoitteena kirjoittaa koko seutukirjastolle yhteinen kokoelmien kehittämissuunnitelma (ts. kokoelmapolitiikan laatiminen). Varsinaisesti ryhmä kokoontui vain kerran 22.9.2006 ja mukana oli 1-2 edustajaa joka kirjastosta. Toimeksiantojaan ryhmä vei eteenpäin pienemmillä ryhmillä ja keskinäisestä tiedottamisesta ja asioiden kokoamisesta vastasi Seija Ventola. Sähköpostitse asioista keskusteltiin vilkkaasti.

Erillinen Elokuva-ryhmä, johon kuuluivat Kaisu Kärnä, Juha Mikkola ja Katriina Suvanto selvittivät Kapioston sopimuskäytännöt seutukirjaston suhteen, elokuvien hankintaa ja siirtokokoelmatarpeita. Kaikki kunnat tekevät jatkossakin omat erilliset sopimuksensa kertakaikkisen korvauksen mukaan. Työryhmä järjesti yhteisen esittelyn ja ostojen teon edustajan tuomista DVD- elokuvista. Tilaisuus tuntui kirjastojen edustajista hyvältä ja jatkossakin päätettiin järjestää samanlaisia tilaisuuksia. Elokuvatilauksien tallennus aloitettiin Joensuussakin. Kirjastojen elokuva- ja äänitekokoelmia täydennettiin sisäasianministeriön avustusrahalla ja näin erillisen määrärahan avulla voitiin harjoitella yhteisvalintaa, yhteisiä tilauksia ja saatiin hyvää käytännön kokemusta.

Jatkossa hankinta- ja kokoelmapolitiikan päälinjaukset tekee seutukirjaston johtajien muodostama strateginen johtoryhmä ja käytännön kysymyksiä käsitellään VAKI- (kirjastojen johtajien ja osastojen vastaavien kokous) ja Jokunen-

kirjastoryhmän kokouksissa. Jokainen osasto ja kirjasto päättää jatkossakin itse aineistohankinnoistaan oman määrärahansa puitteissa ja käsittelee saapuvan aineiston itse. Hankintasopimukset tekee pääkirjasto Joensuun seudun hankintatoimen kanssa. Käytännössä isot hankintasopimukset (kustannustuotteet, lehdet, muovit) kattavat kaikki maakunnan kirjastot.

Työryhmän iso tehtävä oli vastata BTJ Arvopalvelun käyttöönotosta Jokunen-kirjastoissa. Palvelun avulla aineiston sähköinen tilaus onnistuu suoraan kirjastojärjestelmästä ja hankintatiedot myös siirtyvät automaattisesti ilman erillistä tallennusta. Palvelu vähentää selvästi luetteloinnin manuaalista rutiinitallennustyötä.

Ryhmän edustajat kävivät tutustumassa Arvon käyttöönottoon ja toimintaan Jyväskylän kaupunginkirjastossa 30.8.2006 ja BTJ:n edustaja kävi esittelemässä sitä kaikille kiinnostuneille 28.9.2006. Joensuu otti ensimmäisenä Arvon koekäyttöön 5.10.2006. Muut kirjastot tulivat mukaan helmi-maaliskuussa 2007. Käyttöönotossa oli joitakin ongelmia ja erityisesti

Juuan kunnankirjastossa käyttöönotto oli hankala teknisten ongelmien takia. Seutukirjastolla ei ole vielä yhteistä valintalistaa, minkä jälkeen tilaajat näkisivät helposti muiden kirjastojen tilaukset. Tavoitteena on saada tähän muutos.

Ryhmä laati huomattavan määrän yhteistä ohjeistusta Arvon käyttöön ja hankintojen käsittelyyn.

Luettelointi

Seutukirjaston syntyminen ei oikeastaan aiheuttanut muutoksia luettelointityöhön, sillä kirjastoryhmä Jokusen syntyminen ja laajentumiset olivat jo tiivistäneet luettelointiyhteistyötä kirjastojen välillä. Joensuun liittyttyä mukaan Jokuseen luetteloinnin päävastuu siirtyi Joen-suuhun Seija Ventolalle. Luetteloijat ovat sopineet keskenään työnjaosta, esimerkiksi pääsanamuutoksista, BTJ/Alfons-muutoksista ja korjausluetteloinnista. Yhteistyö on sujunut hyvin ja joustavasti. Varsinaisesti luetteloijat ovat kokoontuneet 1-2 kertaa vuodessa, mutta sähköpostitse keskustelu on ollut vilkasta ja Seija Ventola on laatinut useita kertoja vuodessa tiedotteita.

Korjausluettelointitarvetta on ollut Jokunen-tietokannassa paljon johtuen useista konversioista. Sitä on tehty kaiken aikaa osana omaa työtä ja myös erillisinä projekteina. Joensuun liittyttyä Jokuseen opetusministeriön tuella tehtiin joitakin kuukausia korjausluettelointia. Sisäasiainministeriön avustuksella korjausluettelointia jatkettiin erityisesti AV- ja musiikkiaineiston osalta. Enon konversion jälkeen jouduttiin tekemään hyvin isoja korjausluettelointioperaatioita AV-aineistoon. Samassa yhteydessä päädyttiin poistamaan suuria määriä VHS-aineistoa, katsottiin ettei enää kannattanut ryhtyä aineiston uudelleen luettelointiin ja läpikäymiseen. Lehtien luettelointitiedot ovat olleet konversioissa hyvin ongelmallisia. Lehtien luettelointi ja tilauskäytännöt

uudistetaan Kausi-ohjelman käyttöönoton yhteydessä. Kausi-ohjelma on kirjastojärjestelmän lisäosa, jolla hallinnoidaan lehtitilauksia ja lehtien saapumisvalvontaa.

Kirjastot käyttävät yhä omia hyllyluokkia. Luokituksen yhdenmukaistamisesta on keskusteltu hieman, mutta käytännön työhön ei ole vielä ryhdytty.

Kirjastoautot

Työryhmän jäsenet olivat Veikko Haapalainen, Raimo Hassinen, Ari Hiltunen, Rauno Rinkinen, Pekka Toivanen ja vetäjänä toimi Joensuun kirjastoauto-osaston vastaava, erikoiskirjastonhoitaja Heli Itkonen-Vesa.

Seudun kirjastoissa Enossa, Kontiolahdella ja Liperillä oli kirjastoautot; Joensuulla oli kaksi kirjastoautoa vuoden 2005 kuntaliitoksen jäljiltä. Tuupovaaran ja Kiihtelysvaaran alueelle Joensuu osti vuoden 2006 syksystä alkaen kirjastoautopalvelut Enosta ja Tuupovaaran auto jäi hetkeksi pois käytöstä. Lokakuusta 2006 alkaen auto vuokrattiin

Liperin kirjastolle, koska heidän vanha autonsa olisi vaatinut huomattavia kunnostuksia. Liperin vanha auto laitettiin myyntiin vuonna 2007. Polvijärven alueelle ostettiin kirjastoautopalvelut Juuan kunnalta, kuten oli tehty jo ennen seutukirjastoa. Outokummun kaupunki oli lakkauttanut kirjastoautotoiminnan vuonna 2005 ja vanha kirjastoauto siirtyi paikallisen Leader-hankkeen käyttöön. Outokummun kirjastoauto siirtyi seutukirjastolle vuoden 2008 alussa hankkeen päättyttyä. Kirjastoautojen tilanne ei siis ollut mitenkään selkeä ja selvää oli, että tulevaisuus näytti tuovan mukanaan lisää muutoksia.

Henkilökuntaa kirjastoautotoiminnassa oli ennen seutukirjastoa yhteensä 9 ja lisäksi Outokummun kirjastoauton kuljettaja työskenteli Outokummun kirjastossa. Autotoiminnan ongelmana kaikissa kirjastoissa oli, että kuljettajan sairastuttua yllättäen oli yleensä mahdotonta löytää sijainen. Seutukirjaston auto-osaston suuri haaste oli löytää ratkaisu sijaisongelmaan. Joensuu vastasi sijaisjärjestelyistä ja perehdyttämisen organisoinnista. Tuupovaaran kirjastoauton kuljettaja Martti Laukkanen kävi tutustumassa Joensuun ja Enon reitteihin ja on sittemmin toiminut sijaisena molemmissa autoissa. Outokummun kirjastoauton kuljettaja Ari Hiltunen tutustui Liperin reitteihin syksyllä 2006 ja tammikuun 2007 alusta hän ajoi Joensuun auto-osastolla kahtena päivänä viikossa. Joensuun kirjastoauton kuljettaja Pekka Toivanen tutustui Kontiolahden reitteihin 2007-2008. Lisäksi on koulutettu tilapäinen sijainen Joensuun ja Kontiolahden reiteille.

Kirjastoautojen siirtyminen Joensuun kaupungille aiheutti paljon työtä. Vakuutukset, rekisteröinnit, polttoaineen ostopaikat, huollot, tarvikkeiden hankinnat – kaikki piti selvittää ja hoitaa. Lisäksi kaikkiin autoihin hankittiin Joensuun seutukirjaston logolliset teippaukset. On line-järjestelmä GPRS:n avulla asennettiin Kontiolahden ja

Liperin kirjastoautoihin alkuvuodesta 2007 (Outokummun kirjastoautoon vuoden 2008 alusta). Markku Sarlund oli vastuuhenkilönä kirjaston puolelta. Liittymien ohella hankittiin myös uudet kannettavat tietokoneet. Liperissä siirtymä onnistui hyvin, Kontiolahdessa oli enemmän vaikeuksia sekä Joensuun verkkoon liittymisen yhteydessä että koneiden toiminnassa, ja koneita jouduttiin käyttämään TietoEnatorilla (Axiellilla) pariin otteeseen. Joensuun liittymät vaihdettiin Elisalta Soneralle, jonka yhteydet ovat toimineet jonkin verran paremmin. Liittymäsopimukset teki kaupungin Tietotekniikan Palvelukeskus. Enon kirjastoauto jäi off line-järjestelmän varaan kuuluvuusongelmien takia. Kaikkiin autoihin hankittiin myös GPS-laitteet helpottamaan sijaisten työskentelyä.

Aikataulujen yhteinen suunnittelu on ollut haastava työ ja lisähaastetta on antanut muuttuva kouluverkko. Melkein jokaisessa kunnassa pohditaan kouluverkkoa ja

suunnitelmat koulujen lakkauttamisesta muuttuvat tiheään, joten aikatauluja ja reittejä ei voi suunnitella pidemmällä tähtäyksellä. Sama koskee myös uusien autojen hankinnan suunnittelua, riippuu osaltaan kouluverkon laajuudesta, miten paljon kirjastoautoja tarvitaan alueella. Tavoitteena on, että palvelu tarjotaan kaikille alakouluille, jotka eivät ole kiinteän kirjaston läheisyydessä. Outokummun alueella ei ollut kirjastoautopalveluja seutukirjaston aloittaessa ja siellä aloitettiin kirjastoautopalvelut syksyllä 2007 Liperin kirjastoautolla. Pysäkit olivat Kyykerin ja Kuusjärven kouluilla ja lisäksi oli iltapysäkkejä.

Kirjastoautopäiville elokuussa osallistuttiin lähes koko joukon voimin. Heli Itkonen-Vesa käytti siellä puheenvuoron seutukirjastokokemuksistamme.

Kokouksia työryhmä piti harvakseltaan, varsinkin kevätpuolella niitä oli vaikea järjestää lomien, sairauslomien ja osa-aikavapaiden sekä autojen aikataulujen vuoksi.

Kuljetukset

Kuljetuksia ryhdyttiin pohtimaan jo keväällä 2006 työryhmällä, johon kuuluivat Sirpa Havukainen, Merja Mustonen, Pekka Toivanen ja asiantuntijajäsenenä Heli Itkonen-Vesa. Työryhmä jatkoi Pekka Toivasen kuljetusselvityksen käytäntöön viemistä ja aluksi sitä nimitettiin Kuljetusmaksutyöryhmäksi, mikä kertonee isoimmasta käytännön ongelmasta. Työryhmä jatkoi työtään seutukirjaston kuljetustyöryhmänä ja lopulta kuljetusten organisointi siirrettiin Sirpa Havukaisen vastuulle vuoden 2008 puolella.

Aluksi työryhmä selvitteli mm. Jyväskylän, Tampereen ja Iisalmen kirjastojen kuljetuskokemuksia ja -maksuja. Jyväskylän kuljetuksiin käytiin myös tutustumassa paikan päällä. Niiden pohjalta tehtiin esitys ohjausryhmälle eri vaihtoehtoista kuljetusten organisoinniksi ja maksuiksi. Kuljetustoiminnan kannattavuutta laskettiin ja ennakkoletus oli, että kuljetusten avulla varausten määrä kasvaisi

ja siten kuljettaminen olisi taloudellisesti kannattavaa. Kirjastojen välillä kaukolainat oli kuljetettu postin tai Matkahuollon kautta, joten nämä kustannukset jäisivät pois ja lisäksi pakettien tekeminen on huomattavasti työläämpää kuin aineiston laittaminen pussiin tai kuljetuslaatikkoon. Pekka Toivanen selvitteli ja suunnitteli alustavasti reittivaihtoehtoja ja aikatauluja. Kuljetukset kilpailutettiin Joensuun seudun hankintatoimen puolesta kesällä 2006. Kesän ja syksyn 2006 aikana suunniteltiin kuljetusten vaatimia tila- ja pakkausasioita. Kuljetusten käsittelyä varten raivattiin tila pääkirjaston varastoon maakuntaosaston ja siirtokokoelman tiloihin, jotka joutuivat tiivistämään kokoelmiaan. Kuljetuslaatikoita hankittiin 92 kappaletta ja niihin tekstattiin Joensuun seutukirjasto. Laatikoiden määrä osoittautui myöhemmin riittämättömäksi ja niitä jouduttiin hankkimaan lisää.

Maksujen määrittely keskustelutti paljon sekä työryhmää että kirjastojen johtajia. Tavoitteena oli alusta alkaen yksinkertainen malli ja tulojen kerääminen kuljetuskustannusten kattamiseksi. Lopulta päädyttiin 1 euron varausmaksuun ja myös hyllyssä olevan aineiston varaaminen maksaa. Erillistä ns. väärään paikkaan palautetun aineiston maksua ei otettu käyttöön. Sen sijaan oman kunnan toimipisteiden välillä kuljetukset jäivät maksuttomiksi, koska yleensä lähikirjastoihin ei hankita laajaa kokoelmaa vaan pääkirjastosta pyydetään asiakkaan kysymää aineistoa. Tämä on hieman ongelmallinen ja jättää asiakkaita eriarvoiseen asemaan ja asia tulee keskusteltuttamaan myöhemmin.

Kuljetusten ympärillä tuntui olevan paljon arveluttavia asioita ja päädyttiin järjestämään 7.12.2006 Joensuussa kuljetusiltapäivä. Tilaisuudessa kuultiin kokemuksia Kymenlaakson seutulainakokeilusta, jossa oli otettu käyttöön maakunnan kattavat kuljetukset ja varausjonot oli yhdistetty. Kuljetusiltapäivään osallistui myös edustajia maakunnan muista kirjastoista. Keskusteltiin kirjastojen välisten

kuljetusten ja yhdistetyn varausjonon mahdollisuuksista, myöskin negatiivisista seikoista keskusteltiin avoimesti. Tilaisuus vahvisti johtoryhmän käsitystä siitä, että kelluva varausjono on toimiva järjestelmä. Kirjastojen johtajat olivat päättäneet kokouksessaan 29.11.2006, että varausjonot yhdistetään. Päättökseen kannusti Kymenlaakson syyskuussa alkanut seutukuljetuskokeilu, jonka yhteydessä maa-kunnan kirjastojen varausjonot oli yhdistetty.

Henkilökunnan koulutustilaisuudessa Carelicumissa 3.11.2006 esiteltiin työryhmän työn tuloksia ja annettiin jo selkeitä työskentelyohjeita siitä, miten varauslaput laitetaan kirjojen väliin, millaisiin pusseihin yksittäisiin kirjastoihin menevät kirjat laitetaan ja miten laatikot pakataan. Joulukuussa järjestettiin kuljetuskokeilu, jolloin kuljetettiin tulevan seutukirjaston ja Juuan kirjaston kaukolainoja. Kokeilusta huolimatta tammikuun 2. päivä ja edellisenä yönä yhdistetyt varausjonot aiheuttivat yllätyksen – Joensuun pääkirjastossa tuntui, että lähes jokainen palautunut uudempi teos lähti varattuna muualle. Laatikot täyttyivät melkoista vauhtia. Ennakko-oletus oli, että kesällä kuljetettavan aineiston määrä vähenisi, mutta huomattavia muutoksia ei ole ollut. Pääkirjastolla kuljetettavan aineiston määrä on työllistänyt oletettua enemmän ja kuormia käsittelemässä on pitänyt olla jatkuvasti tilapäistä työvoimaa.

Viikoittain toimipisteiden välillä on kulkenut jopa sata laatikollista aineistoa. Varausten määrä kasvoi huomattavasti vuonna 2007 verrattuna edelliseen vuoteen. Kaikkiaan tehtyjen varausten määrä kasvoi 17 % ja noudettujen varausten määrä 12,5 %.

Syksyllä 2008 käynnistettiin maakunnan kattava logistiikkaselvitys, jonka yhtenä juonteena tarkistetaan seutukirjaston kuljetusten toimivuus ja taloudellisuus. Selvitys valmistuu helmikuussa 2009.

Toimisto

Toimistotyöryhmään kuuluivat varsinaisesti toimistosihteerit Anneli Karhu, Anne Konttinen ja Reetta Penttinen sekä kirjastotoimen johtaja. Koko ryhmä kokoontui harvoin, mutta yhteydenpito oli tiivistä. Joensuussa asioita käytiin läpi lähes päivittäin, erityisesti syksyllä 2006. Toimistoryhmä piti myös tarvittavat palaverit kaupungin rahatoimiston ja tarkastustoimen kanssa.

Selvitettäviä ja hoidettavia asioita oli runsaasti ja muistin tueksi Anne Konttinen laati monikymmenkohtaisen Excel-taulukon, jonka avulla seurattiin asioiden etenemistä. Kaikista ryhmän jäsenistä tuntui uskomattomalta, että lopulta koitti päivä, jolloin koko lista oli käyty läpi.

Isoimmat hoidettavat asiat liittyivät rahojen käsittelyyn. Seudun kirjastojen käteiskassojen käsittely muuttui ja joihinkin toimipisteisiin hankittiin puuttuvat kassakoneet, joita piti tietysti opetella käyttämään. Lähtevien laskujen lähettäminen keskitettiin Joensuuhun, suurin osa laskuista on kirjastoaineiston perintälaskuja. Saapuvien laskujen käsittely muuttui myös. Jatkossa kirjastonjohtajat tekevät asiataarkistuksen ja hyväksynnän tekee kirjastotoimen johtaja. Onneksi suurin osa johtajista oli jo käyttänyt Rondo-laskunkäsittelyohjelmaa.

Yhteystietojen päivittäminen oli yllättävän iso urakka. Puhelinluettelot, Kirjastokalenteri, Kirjastot.fi ja kaupungin omat järjestelmät vaativat kaikki omat päivityksensä ja tarkistukset. Lisäksi uuden henkilökunnan tietoja päivitettiin kirjaston omiin ja kaupungin rekistereihin.

Irtaimistojen siirtyminen Joensuun kaupungille vaati irtaimistoluetteloiden tarkistamisen joka paikassa ja luetteloiden toimittamisen Joensuun kaupungille ja Joensuun luetteloiden päivittämisen.

Myös hankintaohjeistus käytiin läpi kirjastojen kanssa, joidenkin tuotteiden hankintapaikat muuttuivat. Käytännössä suurimman osan kirjastojen tarvikkeista sai jatkossa pääkirjaston toimiston kautta kaupungin omasta tarvillevarastosta. Kirjastojen tarvitsemia pientarvikkeita (kotelot, tarrat) myös kilpailutettiin keskitetysti, vaikka kilpailutukseen ei olisi ollut tarvetta. Nämäkin tarvikkeet päätettiin jakaa keskitetysti pääkirjastolta.

Sisäisen postituksen järjestelyt kuuluivat myös työryhmälle. Tähän kuului postituslistojen laajentaminen koskemaan myös uudet toimipisteet. Lähtevän postin käsittelyyn annettiin myös uudet ohjeet. Postitus muuttui, enää ei voinut jättää kirjeitä noin vain oman kunnan postitukseen, vaan siitä tehtiin erilliset sopimukset tai toimitettiin postimerkkejä. Toisaalta luotettiin siihen, että kuljetusten ja e-kirjeiden myötä lähetettävän postin määrä pienenisi selvästi.

Joissakin kunnissa tehtiin postin kuljetuksesta ja kopioinnista erilliset sopimukset. Lisäksi joissakin kunnissa piti tehdä erillinen sopimus siitä, että seutukirjaston henkilökunta sai

käydä syömässä kunnan ruokapaikoissa kunnan sisäiseen hintaan. Sopimusneuvottelut kuntien kanssa sujuivat ripeästi ja ongelmitta.

Arkistointi päättyi itsenäisten kunnankirjastojen osalta ja seutukirjaston arkistointi tapahtuu Joensuun kaupungin arkistoinnin osana. Toimistotyöryhmä päätti myös tarkistaa seutukirjaston arkistointisuunnitelman ja käydä läpi pääkirjaston arkiston.

Tilastointi piti selvittää lääninhallituksen ja Tilastokeskuksen kanssa. Opetusministeriölle menevät vuositilastot seutukirjasto antaa jatkossa yhtenä kirjastona. Sisäisesti tilastot kerätään kirjastotasolla, jotka sitten yhdistetään yhdeksi tilastoksi. Ensimmäisten tilastojen keruu vuoden 2008 alussa oli työläs ja monimutkainen prosessi johtuen osittain myös tulokorttien

uusien mittarien tarvitsemista tilastotiedoista, joita oli vaikea kerätä yhteismitallisesti. Kesän 2008 aikana tehtiin tilastojen keruupohja ohjeineen ja toivottavasti vuoden 2008 tilastojen keruu opetusministeriön tilastoihin ja strategian seurantaan onnistuu kevyemmin.

Tilastokeskukselle Joensuu ilmoittaa toimintatiedot ja jokainen kunta kustannustiedot.

Kirjastoaineiston korjaus

Liisa Konttinen muodosti yhden hengen Kirjankorjaus-työryhmän. Hänen tehtäviinsä kuului tutustua kirjastojen työtapoihin ja käytössä oleviin välineisiin. Samalla hän kiinnitti huomiota korjattavan aineiston määrään ja kuntoon sekä uusien kirjojen muovitukseen ja tarroitukseen. Seudun

kirjastojen lisäksi hän kävi Juuan kunnankirjastossa. Hänen käynneillään oli huomattava merkitys muutoksen läpiviemisessä, koska hän tapasi niitäkin henkilöitä, jotka eivät osallistuneet muuten työryhmien työskentelyyn. Liisa Konttinen oli myös kirjaston virkistystoimikunnan jäsen, joten hän esitteli samalla sen toimintaa.

Kirjastokäynneillä Liisa Konttisella oli mukana joitakin perusvälineitä, kuten rautaviivaimia ja mattoveitsiä ja hän jätti niitä kirjastoihin tarpeen mukaan. Lisäksi hän toimitti jälkikäteen puuttuvia tarvikkeita. Kontiolahdella hän korjasi rikkinäisen kuumaliimakoneen. Ylipäättään eri kirjastoissa välineet olivat melko samankaltaisia. Eri kirjastot käyttivät eri hankintakanavia korjaustarvikkeiden ostossa. Seutukirjaston aloittamisen myötä tarvikkeet ryhdyttiin tilaamaan keskitetysti Joensuusta.

Tarroituksessa oli jonkin verran eroja ja tarroituskäytännöt pyritään yhtenäistämään siten, että kaikki aineisto olisi helposti lainattavissa myös lainausautomaatilla. Lehtien tarroitus päätettiin käydä läpi siirryttäessä Kausi-ohjelman käyttöön.

Eri kirjastoissa korjattavien määrä vaihteli jonkin verran, samoin kirjojen kunto. Sovittiin, että vaikeimmat korjattavat voi lähettää Joensuuhun korjattavaksi. Ongelmana tuntui olevan, että korjaukseen ei liikene yleensä aikaa, vaan korjattavat saattavat jäädä pitkiksikin ajoiksi odottamaan. Käynneillä sovittiin myös lisäkoulutuksesta. Joka tapauksessa kirjojen korjaaminen on taito, jonka oppii vain tekemällä ja jokainen kehittää oman persoonallisen kädenjälkensä, mikä pitää hyväksyä.

Liisa Konttinen laati lisäksi kirjojen korjaamisesta selkeän oppaan, jota hän jakoi kirjastoihin. Opas löytyy myös yhteiseltä verkkoasemalta.

Kaukopalvelu

Maakuntaosaston erikoiskirjastonhoitaja Seija Salmisen johdolla selvitettiin kaukolainauksen käytännöt seutukirjastossa. Työryhmään kuuluivat lisäksi Arja Kiiskinen, Ulla Maija Kinanen, Päivi Knuutinen, Pirjo Pulkkinen ja Marja Soisalo. Tehtäviin kuului kaukolainakäytännöistä sopiminen, maksujen valmistelu, tilastoinnin selvittäminen ja tiedottaminen.

Työryhmän työtä hankaloitti se, että vasta hyvin myöhäisessä vaiheessa (marraskuussa 2006) tehtiin päätös yhteisestä varausjonosta eli ns. kelluvista varauksista. Tämän päätöksen jälkeen pidettiin työryhmän 2. kokous ja mietittiin seutukirjaston kaukopalvelu antolainauksen osalta uudelta pohjalta.

Päätettiin, että lähettävä kaukopalvelu keskitetään Joensuun kaukopalveluun. Kaikki muualle lähtevät kaukolainat kuljetetaan Joensuuhun ja pakataan ja postitetaan Joensuussa, myös kaukolainapalautukset kulkevat Joensuun kautta. Sen sijaan jokainen kirjasto tilaa itse omien asiakkaiden pyytämät kaukolainat aivan kuten ennenkin.

Ottolainauksessa noudatetaan valtakunnallisia ohjeita. Käytösääntöihin kirjattiin, että kaukolainaksi tilataan sellaista aineistoa, joka ei sisälly Joensuun seutukirjaston kokoelmiin. Kaukolainamaksuksi sovittiin 1 euron toimitusmaksu kaikille saapuneille kaukolainoille sekä sen lisäksi mahdollinen tieteellisten kirjastojen perimä maksu (n. 7-10 e) ja muut kirjastojen perimät maksut, kuten jäljennemaksut.

Seutukirjaston sisällä kulkevia lainoja ei enää määritellä eikä tilastoida kaukolainoiksi. Kaukolainaksi tilastoidaan muualta Suomesta tai ulkomailta kirjaston tilaama laina. Näin seudun kirjastojen välinen kaukolainaliikenne jäi pois, lainat siirtyivät

sisäiseen kuljetukseen. Kaukolainojen käsittely väheni näin seudulla. Suuri osa lainauksesta on keskittynyt seudun omiin kokoelmiin, ja muualta tilattujen kaukolainojen määrä on seudun muissa kirjastoissa kuin Joensuussa vähentynyt. Maakuntakirjaston tilastoissa se näkyi saapuneiden kaukolainojen vähenemisenä n. 3000 lainalla.

Hyllyvaraukset lisääntyivät huomasti seutukirjaston aloittamisen myötä. Kun vuonna 2006 hyllyvarauksia tilastoitiin Joensuun pääkirjastossa n. 2950 kappaletta, vuonna 2007 määrä oli n. 7000. Aikaisemmin hyllyvarauksia tekivät pääasiassa kaukolainakirjastot, mutta vuonna 2007 seudulta tehtiin jo n. 2800 varausta. Hyllyvarauspyyntöinä tuleekin suuri osa joensuulaisten varausten lisäksi muiden kirjastojen tilauksista sekä seudun asukkaiden varauksista, jotka lähtevät kuljetuksessa asiakkaille. Hyllyvarausten seuranta ja tilastointi kuuluu edelleen kaukopalvelua hoitavan kirjastovirkailijan tehtäviin päivisin.

Saapuneita kaukolainatiloituksia (antolainaus) oli vuonna 2006 Joensuussa 8512 kappaletta, ja vuonna 2007 tilauksia oli 5615 kappaletta. Joensuulaisille tilattiin kaukolainoja (ottolainaus) 1391 kappaletta vuonna 2006 ja 1191 vuonna 2007. Koko seutukirjastolle tilattiin 1799 kaukolainaa vuonna 2007. Jokainen seudun kirjastot pitää omaa tilastoa, joka sitten vuoden lopussa yhdistetään Joensuun tilastoon.

Ongelmia tuotti Juuan kunnankirjaston asiakkaiden lainat. Niitä ei kelluvien varausten myötä enää voinut erottaa muista lainoista suoraan kirjastojärjestelmän avulla, vaan päätettiin, että ensimmäisen vuoden ajan Juuan kunnankirjasto pitää kirjanpitoa saapuvista ja lähtevistä lainoista. Periaatteessa nämä lainat olisivat olleet kaukolainoja, koska ovat kahden kirjaston välisiä lainoja, mutta toisaalta asiakas ei voi tietää varatessaan, eikä kirjastokaan, mistä varattu teos tulisi. Päätettiin jättää Juuan lainat pois kaukolainatiloituksista.

Seutukirjaston uusista kaukopalvelukäytännöistä tehtiin tiedote oman maakunnan kirjastoille, sekä tiedotettiin valtakunnallisesti muita maakuntakirjastoja ja heidän kauttaan jokaisen maakunnan kirjastoja muutoksista. Valtakunnallisilla kaukopalvelupäivillä 19.4.2007 Kuopiossa Seija Salminen esitteli Joensuun seutukirjaston kaukopalvelua.

Kaukolainakirjastojen kannalta suurin muutos on se, että varattu aineisto voi tulla mistä tahansa seutukirjaston kirjastosta. Varattaessa noutopaikaksi valitaan 'kaukopalvelu'. Kirjastot voivat kuitenkin palauttaa kaukolainan suoraan siihen kirjastoon, mistä se on tullut. Kirjastojen kaukolainatilauslomakkeesta netissä luovuttiin, seutukirjaston henkilöasiakkaat voivat edelleen tehdä kaukolainapyyntöä nettilomakkeella, joka tulostuu Joensuun kaukopalvelun sähköpostiin. Kirjastot voivat edelleen tehdä myös sähköpostitilauksia niin kuin ennenkin, mutta hyllyvarauksen mahdollisuus on vähentänyt sähköpostitilausten määrää. Tilastointia yksinkertaisti päätös, että kaikki lähtevä lähtee Joensuun kautta, näin lähteneiden tilasto saadaan suoraan kirjastojärjestelmästä. Saapuvista kaukolainoista jokainen kirjasto pitää omaa tilastoaan, jotka sitten vuoden lopussa yhdistetään.

Kotiseutukokoelmat

Maakuntakirjastotoiminnasta vastaavana Seija Salmisen tehtäviin kuului myös selvittää kotiseutukokoelmien merkitys seutukirjastossa. Työryhmään kuuluivat lisäksi Riitta-Mari Hiltunen (Outokumpu), Kaisu Kärnä (Pyhäselkä), Lahja Ruottinen (Tuupovaara) ja Sinikka Väyrynen (Juuan kunnankirjasto). Työryhmän tehtävänä oli kartoittaa kotiseutukokoelmien tilaa seudun kirjastoissa ja yhtenäistää käytäntöjä sekä laatia yhteiset ohjeet kokoelmien valintaperiaatteiksi ja laatia esite kokoelmista.

Työryhmä kokoontui vain kaksi kertaa, koska seutukirjaston kotiseutukokoelmien kartoitus ja yhteiset hankintaperiaatteet maakuntakokoelman kanssa päätettiin toteuttaa erillisenä projektina, johon anottiin Itä-Suomen lääninhallitukselta rahaa. Työryhmästä tuli luontevasti projektin ohjausryhmä. Seija Salminen ryhtyi keväällä 2007 projektirahoituksen turvin selvittämään kotiseutukokoelmia ja laati ohjeet

sekä laati esitteen sisällön. Esitteen suunnitteli graafikko Marja Purto. Projektista ilmestyi vuonna 2007 erillinen raportti Kotiseutukokoelmat esille! : Kotiseutukokoelmat/maakuntakokoelma Joensuun seutukirjastossa. Tavoitteena oli kirjoittaa kotiseutukokoelmaohjetta, joka olisi riippumaton kuntarajoista ja toimisi siten myös kuntaliitostilanteissa. Uudistetut ohjeet valintaperiaatteiksi löytyvät osoitteesta: <http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-kirjasto/kokoelmatjatiedonhaku/maakuntakokoelma.htm>

Hankkeen aikana kävi selväksi, että kirjastojen kotiseutukokoelmat tulisi säilyttää omina kokoelmina. Niillä on käyttöä ja merkitystä paikkakuntalaisille ja muille paikallistiedon tarvitsijoille. Kirjastoissa havahduttiin miettimään kotiseutukokoelmia ja niiden sisältöjä ja monessa paikassa todettiin, että kokoelmaan kuuluu mielenkiintoisia teoksia ja kokonaisuuksia, joita olisi hyvä esitellä asiakkaille paremmin. Liian usein kotiseutukokoelma oli sijoitettu tilaan, jonne asiakkailla ei ollut pääsyä. Päätettiin parantaa kokoelmien esillepanoa ja nostaa aineistoja esille näyttelyiden avulla.

Työryhmä otti myös kantaa kotiseutuaineistojen näkyvyyteen Koivikko-tietokannassa ja laajemmin Jokunen-tietokannassa. Tavoitteeksi asetettiin, että kaikki kotiseutuaineistot saataisiin näkyville Koivikkoon, näin siitä muodostuisi seutukirjaston yhteinen alueellinen virtuaalitietokanta. Maakuntaosastolla pyritään tekemään Pohjois-Karjala-aineiston korjausluettelointia ja tuplatietueiden yhdistämistä oman työn ohessa. Tutkittiin myös mahdollisuutta entistä laajempaan yhteistyöhön Käkösen artikkeliviitetietokannan kartuttamiseksi. Seudulta saatiinkin mukaan lisää paikallislehtien artikkelien tallentajia.

Kotiseutukokoelmatyöryhmän työskentely oli innostunutta. Se tuki projektia yhteisten ohjeiden aikaansaamiseksi ja

esitteen laadinnassa. Pyrkimyksenä oli yhteinen ohjeistus paikallisia painotuksia unohtamatta. Käytiin hedelmällistä rajanvetoa maakuntakokoelman Pohjois-Karjala-aineiston ja toisaalta kotiseutukokoelmien hankintaperiaatteista.

Tiedottaminen ja koulutus

Eeva Miettinen veti Tiedottaminen ja koulutus –työryhmää ja muut jäsenet olivat Anneli Karhu, Jarmo Koskimies, Kauko Kärnä, Merja Mustonen ja Anneli Varjonen. Ryhmän tehtäviin kuului sisäinen tiedottaminen henkilökunnalle kaikkiin kirjastoihin, tiedotussuunnitelman päivittäminen, koulutussuunnitelman laatiminen ja koulutuskäytäntöjen selvittäminen. Lisäksi työryhmä keskusteli perehdyttämisestä ja kirjastojen opasteista. Ryhmän jäseniä osallistui lääninhallituksen järjestämään Tiedotus ja markkinointi kirjastossa –koulutuspäivään 7.11.2006.

Ryhmällä oli kaksi vaativaa tehtävää. Sisäisen tiedottamisen suunnitelman (Liite 5.) pohjana käytettiin Joensuun kaupunginkirjaston sisäisen tiedottamisen suunnitelmaa. Suunnitelmassa käytiin läpi sisäisen tiedottamisen eri kanavat ja niiden roolit. Siihen on myös keskitetysti koottu erilaiset muistiot ja niiden jakelu.

Muutostilanteessa tiedottaminen on haastavaa ja sellaista tiedottamiskäytäntöä, joka olisi kaikille sopiva, on liki mahdoton löytää. Jollekin sähköposti on kätevä, toinen taas ahdistuu paljosta sähköpostista ja kaipaa suullista informaatiota. Aiheesta keskusteltiin eri kokoontumisissa ja johtajia painotettiin huolehtimaan siitä, että he varmistavat tiedonkulun työyksiköissään. Lisäksi sovittiin, että käytetään päällekkäistä tiedottamista. Samoja asioita toistettiin eri tavoin. Työryhmien muistiodien levitys oli useimmiten koko henkilökunnalle, lisäksi tärkeimmistä asioista tiedotettiin suorilla sähköposteilla kaikille, jutulla Kirjaston uutisissa (kirjaston sisäinen tiedotuslehti). Kirjastotoimen johtaja

kirjoitti tiedotteita noin kuukauden välein, joihin hän yritti tiivistää tärkeimmät asiat. Ulkoinen tiedottaminen jäi tässä vaiheessa selvittämättä. Kirjastonjohtajien tehtäväkuvauksiin kirjattiin, että heidän tehtäviinsä kuuluu kirjaston asioista tiedottaminen paikallisesti. Ohjesäännön mukaan kirjastotoimen johtajan tehtäviin kuuluu tiedottaminen ja käytännöksi sovittiin, että kaikki ulospäin lähtevä tiedottaminen tulee myös kirjastotoimen johtajalle tiedoksi.

Koulutus nähtiin muutosvaiheessa erittäin tärkeäksi osaksi toimintaa ja siihen haluttiin panostaa. Lisäksi nähtiin, että suurempana kokonaisuutena mahdollisuudet järjestää sisäistä koulutusta ovat paremmat kuin aiemmin. Koulutukseen paineita loi myös muuttunut ja yhä muuttuva kirjastotyö. Täydennyskoulutuksen tulisi olla jatkuvasti käynnissä.

Koulutussuunnitelma (Liite 6.) lähti liikkeelle seutukirjaston uudesta strategiasta ja se huomioi muuttuneet olosuhteet. Ryhmä laati koulutustoivekyselyn saadakseen tuntumaa henkilökunnan tarpeisiin. Tulevista koulutuksista laadittiin koulutuskalenteri, johon laitettiin myös koulutukseen lähtijöiden nimet. Tarkoitus on, että koulutussuunnitelma laaditaan kerran strategiakaudessa ja sitä tarkistetaan vuosittain lähinnä koulutustarjonnan suhteen. Seutukirjastossa koulutusvastaavaksi nimettiin Kontiolahden kirjastonjohtaja Merja Mustonen, jonka vastuulle jäi koulutuskalenterin ylläpito, koulutussuunnitelman päivittäminen ja koulutuksista tiedottaminen sekä seuranta. Hänen työparikseen nimettiin toimistosihteeri Anneli Karhu.

Logo ja graafinen ilme

Seutukirjaston ulkoiseen ilmeeseen ja asiakasviestintään haluttiin kiinnittää huomiota, joten päädyttiin tilaamaan mainostoimistolta uusi liikemerkki ja graafinen ohjeistus. Asiakkaille haluttiin viestittää, että on syntynyt ikään kuin uusi

kirjasto, eikä Joensuun kaupunginkirjaston laajentuma. Tällä myös tavoiteltiin parempaa näkyvyyttä kaikille seutukirjaston mukanaan tuomille muutoksille. Kilpailutuksen perusteella mainostoimistoksi valittiin paikallinen Mainostoimisto Idealmainos Oy, joka oli jo aiemmin tehnyt paljon töitä Joensuun kaupungille.

Mainostoimisto suunnitteli uuden liikemerkin ja uuden värimaailman, lisäksi painatettiin uudet esitteet ja jokaiseen kirjastoon hankittiin uudella liikemerkillä varustettu mainoslakana. Uudessa liikemerkissä on kirjaimet J (Joensuu) ja S (seutu). Kirjaimet ulottuvat logon rajojen ulkopuolelle kuvastaen seutukirjaston visiota Asiakkaan arjessa – yhteistyössä yli rajojen. Seutukirjaston toiminta rikkoo niin kuntarajoja, perinteisiä palvelutuotannon rajoja kuin kirjastojen toiminnan perinteisiä rajoja. Verkkosivut uudistettiin samaan tyyliin. Uusia esitteitä painatettiin runsaasti, koska sekä maksut että kirjastojen yhteystiedot muuttuivat ja haluttiin, että jokaiselle asiakkaalle voidaan antaa uudet esitteet. Tarkoitus oli painattaa myös kirjanmerkit, joissa olisi kirjastojen aukioloajat ja yhteystiedot, mutta niiden painattaminen jäi kevääseen 2008.

Uuden Jokunen-kirjastokortin suunnitteli Nina Leinonen Graafisen suunnittelun toimisto Aitosta. Kirjastokortista tuli Jokunen-kirjastojen yhteinen, joten sen värimaailma ja logo poikkeaa selvästi Joensuun seutukirjaston liikemerkistä. Uutta Jokunen-logoa käytetään myös verkkokirjaston tunnuksena. Kirjastokortin värimaailman haluttiin olevan selkeä ja poikkeavan selvästi käytetyimmistä pankki- ja kauppojen etiketteistä. Täten kortin väriksi valittiin raikas lime.

Verkkosivujen uudistaminen oli haastava tehtävä, sillä usean kirjaston tiedot piti saada selkeästi esille ja yhteystietojen, maksujen ja muiden muuttuneiden tietojen piti löytyä helposti. Outokummun kirjastovirkailija Päivi Knuutinen

ryhtyi suunnittelemaan sivuja 20.11.2006 ja vuoden loppuun mennessä hän oli saanut ne lähes valmiiksi. Knuutinen suunnitteli sivujen rakenteen, hakemistot ja päivitti uudet tiedot. Verkkosivujen päivittäminen seutukirjastossa siirtyi luontevasti Päivi Knuutisen vastuulle. Suurimmaksi haasteeksi muodostui lasten verkkosivujen uudistaminen ja se päätettiin toteuttaa erillisenä hankkeena, joka siirtyi vuoden 2008 puolelle.

Uusille sivuille haluttiin vaihtuvien uutisten alue, jonne laitetaan kaikki tiedotteet ja kirjoitetaan omia uutisia ja palveluiden esittelyjä. Ratkaisu on ollut toimiva, mutta ongelmana on ollut uutisalueen ajankohtainen toimittaminen.

Ohjausryhmä teki kaikki graafiseen suunnitteluun liittyvät päätökset.

4. Tulokset

Seutukirjaston toiminta pääsi vuoden 2008 aikana vakiintuneeseen tilaan. Vielä vuosi 2007 meni viedessä käytäntöön muutoksia ja seurattessa muutosten merkitystä arkiseen kirjastotyöhön. Jälkikäteen ajatellen tavoite, että raportti olisi kirjoitettu heti kesällä 2007 oli hieman liian varhainen. Tämän raportin keskeisin asiasisältö on kirjoitettu silloin, mutta tulkinnat on tehty lähinnä raportin viimeistelyvaiheessa eli kesän ja syksyn 2008 aikana.

Kaisu Kärnän raporteissa esille nousivat haasteellisina kokonaisuuksina kirjastoautotoiminta, kirjaston ja koulun yhteistyö sekä järjestelmäyhteistyö, joten on syytä ensiksi selvittää, miten seutukirjasto on selviytynyt näillä tehtäväalueilla.

Kirjastoautotoiminnan selvittämistä jatkettiin Kärnän selvitysten lisäksi erillisenä työnä, joka haluttiin pitää

hyvin käytännönläheisenä, mikä oli hyvä ratkaisu. Pekka Toivasen tekemän raportin pohjalta on voitu linjata kirjastoautotoiminnan tulevaisuutta pitkälle eteenpäin. Vuoden 2008 aikana tehtiin strateginen linjaus raportin suositusten, kouluverkkoselvitysten ja asukasluennusteiden pohjalta. Linjauksen mukaan seudulla tulee olemaan vuonna 2015 kolme kirjastoautoa, joiden sijaintipaikat ovat Joensuu, Kontiolahti ja Liperi. Nykyinen kirjastoautojen määrä tulee vähenemään kahdella. Kirjaston näkemys

on, että palvelutaso ei tule muuttumaan autojen määrän vähenemisestä huolimatta. Malli edellyttää jokaisen kolmen auton olevan liikenteessä aamusta iltaan. Jatkossakin kaikkien alakoulujen kirjastopalvelut turvataan ja haja-asutusalueen palvelut tulevat olemaan samassa suhteessa kysyntään kuin nyt. Näin selkeä, taloudellisesti ja toiminnallisesti tehokas ratkaisu ei olisi ollut mahdollinen ilman seudullista kirjastoa. Seutukirjaston myötä kirjastoautopalvelun kattavuus seudulla on parempi kuin aiemmin, Outokummun alueella

alkoivat kirjastoautopalvelut. Palvelun toimivuus on myös parantunut. Sijaisia on koulutettu ja reitit on yleensä voitu ajaa sairaspoissaolojen aikana. Lisäksi oheistoimintoja on toteutettu yhteistyössä.

Kirjaston ja koulun yhteistyö on koettu haasteelliseksi kaikissa alueen kirjastoissa ja toiminnan taso on vaihdellut suuresti. Vuoden 2008 alussa seutukirjastoon rekrytoitiin pedagoginen informaattikko, jonka tehtäväalueena on koko seutu. Tavoite on, että tulevaisuudessa seutukirjastolla on yhteinen koulun ja kirjaston yhteistyön toimintasuunnitelma. Hallinnollinen pirstaloituneisuus näkyy vahvimmin informaattikon tehtäväalueella. Hänellä on neuvottelukumppaneinaan usean eri kunnan sivistystoimet erilaisine toimintakulttuureineen. Nähtäväksi jää, miten hyvin kirjasto selviytyy tässä haasteellisesta toimintaympäristössä. Pedagoginen informaattikko on jo lyhyenä toimintakautenaan käynnistänyt seudun kirjastoissa kirjavinkkaustoimintaa sekä jäməköittänyt jo aiemmin perustetun Koulu ja kirjasto –työryhmän toimintaa. Tavoite on edetä pienin askelin, aidosti kuunnellen ja huomioiden eri kirjastojen mahdollisuuksia tällä alalla.

Kirjastojärjestelmäyhteistyö on vaatinut raskaita konvertointiprosesseja, mutta niiden jälkeen toiminta on solahtanut hyvin yhteisiin uomiin. Eniten on ollut työstämistä tiedonkulussa ja yhteistyössä kirjastojärjestelmän toimittajan kanssa. Pääkäyttäjien työryhmä päätti jatkaa työtään myös käynnistämisvaiheen jälkeen. Pääkäyttäjät valitsivat keskuudestaan ”pää”pääkäyttäjän ja hänelle kaksi varahenkilöä. Ratkaisu on ollut selkeä. Keskitetty pääkäyttäjäjärjestelmä on syventänyt kolmen keskeisen pääkäyttäjän ammattitaitoa ja muut kirjastotason pääkäyttäjät pääsevät samalla helpommalla. Yhteydenpito järjestelmäntoimittajaan käydään vain ”pää”pääkäyttäjän kautta, mikä on tehostanut yhteydenpitoa molempien kannalta. Konversioiden jälkeen tietokanta vaatii yhä huoltotyötä, mitä tehdään hajautetusti kaikkien luettelointiin

osallistuvien toimesta. Korjausluetteloinnin työnjohto on kuitenkin selkeästi määritelty ja luettelointiauktoriteetti on kiistatta tunnustettu.

Yhteiskirjaston eduiksi Kärnän raportti kirjasi mm. kustannussäästöt pitkällä aikavälillä, tietoyhteiskunnan haasteisiin vastaaminen tehokkaampaa yhteistyössä, tasa-arvoisuus palvelujen laadussa ja saavutettavuudessa, pienet kirjastot eivät jää liian yksin, maksut ja käytösäännöt mahdollisimman yhtenäiset, projekti- ym. rahoituksen helpompi saaminen, kirjastojen ja koulujen yhteistyö, strategioiden suunnittelu yhdessä ja ammatillisen osaamisen kehittäminen ja jakaminen.

Kuntien kannalta on tärkeää analysoida miten seutukirjasto on toiminut talouden ja toiminnan tehokkuuden kannalta. Ensimmäisen toimintavuoden talouden seuranta hankaloitti aluksi talousarvioon tehdyt tekniset muutokset. Tilinpäätösten mukaan seutukirjaston vuoden 2007 toimintakulut (mukaan lukien kaikki kiinteistö- ja henkilöstökulut) olivat 52,2 euroa asukasta kohden. Kirjastotoiminnan kulut asukasta kohden olivat vuonna 2007 alkuperäisen maksuosuuden mukaan 35,07 euroa. Näiden kulujen lisäksi jokaiselle kunnalle muodostui kirjastotoiminnasta kiinteistökustannuksia ja henkilöstökustannuksia (KuEl:n eläkemenerusteiset maksut ja lomapalkkavelan korvaaminen Joensuulle). Koko maan keskiarvo oli 50,3 euroa/asukas.

Ensimmäinen toimintavuosi päättyi ylijäämäisenä, joten maksuosuutta palautettiin lähes 100 000 euroa. Vuonna 2006 Joensuun kaupunginkirjaston toimintakulut asukasta kohden olivat 56,43 euroa. Muiden kuntien kirjastokustannukset sen sijaan nousivat selvästi. Suurinta nousu on ollut Liperille, jonka kirjastokustannukset vuonna 2006 olivat vain 36,75 euroa. Todennäköisesti Liperissä ei kuitenkaan ollut kohdistettu yhtä kattavasti kirjastotoiminnan kuluja kirjaston

talousarvioon kuin esimerkiksi Joensuussa tai Kontiolahdella. Joka tapauksessa seutukirjasto on ollut Joensuulle edullinen ratkaisu. Muiden kuntien kannalta analysointi vaatisi tarkempaa tutustumista kiinteistömenoihin ja mahdollisiin talousarviomuutoksiin.

Isäntäkuntamallissa on uhkana, että kuntalaiset kokevat vaikuttamismahdollisuutensa toisen kunnan tuottamaan palveluun vähäisiksi. Tätä uhkaa seutukirjastossa torjutaan neuvottelupäivällä. Kirjastotoiminta kunnallisena palvelutuotantona vie marginaalisen osan kuntien varoja, mutta palvelun aktiivisiin käyttäjiin kuuluu yli puolet kuntalaisista. Kirjastojen kosketuspinta käyttäjiin/kuntalaisiin on sitä kautta tiivis. Kuntalaiset ovat yleensä myös hyvin tyytyväisiä kirjastoihin ja näkevät palvelun erittäin tärkeänä. Kuntalaiset ovat valmiita toimimaan aktiivisesti, jos he kokevat kirjastopalvelun olevan uhattuna. Palvelun asema ja merkitys kuntalaisten keskuudessa on niin vahva, että vaikka suora poliittinen vaikuttaminen jäisi heikoksi, niin suoran kansalaisvaikuttamisen mahdollisuus on olemassa. Tavoitteena on suorittaa koko seudun kattava asiakastyytyväisyyskysely vuonna 2009.

Muutosvaiheen aikana seutukirjaston henkilökunta tottui työskentelemään yhdessä toisten kanssa työryhmissä ja joidenkin työryhmien työ on vakiintunut ja lisäksi on syntynyt uusia työryhmiä. Työryhmissä työskentelystä yleensä pidettiin, varsinkin, jos ryhmä oli keskustelevala ja sen tehtävänanto piti sisällään riittävän haastavia, mutta selkeästi hahmotettavia asioita. Jos työryhmän koollekutsumisessa oli ongelmia ja tehtävien yhdessä pohtimista ei kyetty näkemään mielekkäänä, työskentely tuntui turhauttavalta. Hyvä työryhmä myös pyrki päätöksiin keskustelun ja kompromissien kautta. Hierarkkisen, perinteisen organisaation rinnalle on syntynyt prosessiorganisaatio ja toimintaa eteenpäin vievä kehittämistyö tapahtuu nimenomaan työryhmissä.

Työryhmiin osallistutaan ensisijassa oman tehtäväalueen ja mielenkiinnon mukaan, joten kaikki osallistujat ovat ammattilaisia ja korkeasti motivoituneita. Tätä kautta on tarkoitus vahvistaa seutukirjaston selviytymistä tulevaisuuden haasteista. Kirjastomaailma elää nyt suurten murrosten aikaa, uusi sosiaalinen media ja kirjastoaineistojen muuttuminen tulevat vaatimaan kirjastoilta uudenlaista palvelukonseptia.

Kirjasto- ja tietopalvelun tasaveroinen laatu kaikkialla seudulla on ollut muutoksen suunnittelussa keskeisenä periaatteena. Yhteiset toimintaohjeet on valmisteltu yhteistyössä ja joustamista on opeteltu pääkirjastossa ja pienemmissä yksiköissä on opeteltu byrokraattisuuden sietämistä. Näiden toimintatapojen sulauttaminen ei ole ollut helppoa ja se vaatii jatkossakin jatkuvaa keskittymistä.

Palvelun saatavuuden tasa-arvoisuus on tämän rinnalla helpompaa. Pienten kirjastojen aukioloaikoja on turvattu

järjestämällä niihin ammattitaitoisia sijaisia esimerkiksi pääkirjastosta, milloin se on nähty tarpeelliseksi. Kirjastoautoreittejä on ryhdytty suunnittelemaan yhteistyössä ja jonkin verran palvelua on ulotettu uusille alueille. Palvelujen saatavuutta on parantanut myös yhtenäinen varauskäytäntö ja yhden varausjonon politiikka. Asiakkaat ovat myös ottaneet yksinkertaisen varauskäytännön omakseen, mikä on näkynyt varausten määrän huomattavana kasvuna. Vahvinta yhteistyön etu on strategisessa suunnittelussa ja toiminnan kehittämisessä. Kirjastonjohtajalla on ollut oma kollegiaalinen ryhmänsä, jossa keskustelu on ollut vapaata. Ideoita on voitu jalostaa hankesuunnittelun asteelle ja nykyisin ongelmana onkin päättää, mitkä hyvät ideat tuotetaan hankeanomuksiksi. Liian usein kunnan kirjastonjohtaja joutuu yksin valmistelemaan talouteen ja toimintaan liittyvät asiat.

Ison muutoksen valmistelu on rankkaa henkilökunnalle. Muutos merkitsee aina uhkaa ja se herättää erilaisia pelkoja. Suurimmat pelot johtuivat siitä, että seutukirjaston perustamisen yhteydessä monen työnantaja vaihtui pienestä tutusta kunnasta isoksi ja siten myös hieman hahmottomaksi Joensuun kaupungiksi. Henkilökunta pelkäsi jopa irtisanomisia ja toimipisteen vaihtumista. Pelkoihin vastattiin nostamalla niitä keskusteluun ja toistamalla viestiä riittävän usein. Henkilöstöjohtajan puheenvuoro henkilökunnan koulutuspäivässä oli erittäin tärkeä aiheettomien pelkojen hälventämisessä. Lisäksi pelättiin muutoksen vaikutuksia omaan työhön ja asemaan työyhteisössä. Tämä pelko hävisi varmasti lopullisesti siinä vaiheessa, kun toiminta alkoi vakiintua vuoden 2007 aikana.

Onnistunut muutos lähtee johtajien sitoutuneisuudesta muutokseen ja heidän päämäärätietoisesta työstään. Tämän takia muutoksen johtaminen keskitettiin kirjastotoimen johtajalle ja muiden kirjastojen johtajille. Muutosprosessia läpiviemään ei palkattu ulkopuolista projektipäällikköä, vaan kirjastotoimen johtaja vastasi prosessista. Hän myös

veti kaikki koko henkilökunnan kokoukset. Muutokseen liittyviä pelkoja hälvennettiin avoimella vuorovaikutuksella ja tässä avainasemassa olivat kirjastojen johtajat, koska heidän henkilökuntansa koki muutoksen suurimpana. Sen sijaan Joensuussa osa henkilökunnasta suhtautui muutokseen jo alusta alkaen levollisesti uskoen, että muutos ei koske omia työtehtäviä tai asemaa työyhteisössä. Tähän varmasti vaikutti vuonna 2005 toteutunut kuntaliitos, joka ei suoranaisesti vaikuttanut suurimpaan osaan Joensuun kaupunginkirjaston henkilökunnasta. Avointa ilmapiiriä yritettiin myös tukea huumorin sallimisella. Henkilökunnan kannustamisessa yritettiin myös kannustaa rohkeuteen ja ylpeydentunteeseen oman työyhteisön rohkeudesta. Jonkun verran joensuulaiset tunsivat jääneensä vähemmälle huomiolle, kun keskiössä olivat muut kirjastot ja muutos heidän kannaltaan. Henkilökunnan kokemuksia muutoksesta tullaan kartoittamaan Anna Lappalaisen pro gradu työssä vuoden 2009 aikana.

Käynnistäminen ei ollut pelkästään kirjaston tehtävä, vaan työhön osallistui iso joukko kaupungin asiantuntijoita. Yhteistyö sujui loistavasti heidän kanssaan. Erityisesti TiPaKeen osuus oli merkittävä, koska vuoden vaihteessa tapahtunut maakuntaverkon operaattorin vaihtuminen hankaloitti muutostyötä huomattavasti.

Kirjastojen kommentteja

- luetteloinnin siivoukset työläitä konversioiden jäljiltä, mutta työvoimaakin (koko alue) on, eli osaamista ja halua tehdä niitä. Jossain vaiheessa jää rahasta kiinni? Tuplia ja virheitä on ja musiikki on edelleen vaikeaa aluetta luetteloinnin kannalta ainakin pienissä yksiköissä

- Sisäministeriön (175.000) raha erinomainen lisä, saatiin paljon aikaan koko seudulla

- yksikorttikäytäntö hyvä, kun on saatu puhtia myös asiakkaisiin (!), tuplia vieläkin, mutta ei hälyttävästi, siivoustyötä tässäkin vielä

- palautusmahdollisuudet hyvä, kuljetukset toimineet vaikkakin vääriä lähetyksiä jonkin verran, ei saisi olla yhtään, asiakkaat varmaan eniten tyytyväisiä tähän palveluun ja jos ei toimi, tulee iso pettymys

- kaukolainoja huomattavasti vähemmän, helpottanut hommia

- yhtenäiset maksut hyvä, ei juuri moitteita asiakkailta, ennen oli kuitenkin kuulemma leppoisampaa. Harventunut muistutustahti säästää ilmeisesti ainakin meillä postikuluja

- varauskäytäntö hyvä, vaikka kaunot tuntuvat kiertävän joskus ”turhaan”

- uutuuksia ei ole hälyttävästi lähtenyt meiltä ja toisaalta niitä myös saa helposti kiertoön, hyvä, että harvinaisemmatkin opukset ym. aineisto kiertävät

- asiakkaiden opettaminen aika keskeneräistä vielä, esim. IntroActiven käyttö vielä vähäistä, muuten tunnuksia otettu aika hyvin

- aukioloja yhtenäistetty jonkin verran, tarvittaisiin lisää huomiota niihin vielä, erityinen kiitos Reijolan kesäaukioloille sijaistuksen myötä.

- ylipäänsä erilaisten käytäntöjen oppiminen (malleja tarjolla vaikka kuinka!)hyvä ja se, ettei tarvitse tehdä kaikkia asioita n. 7 kertaa eli joka paikassa erikseen, hyvä! esimerkkinä

hankinta ja luettelointi (joita tehtiin ennenkin), erityisesti luettelointia on voitu viedä uudelle tasolle = luetteloinnin täsmennyksiä ja hienouksiakin sekä koulutusta on ollut

- kun asiakkaalle on tullut huomautus myöhässä olevista, tulevat helposti vain 2 euron kanssa kirjastoon, eivätkä kaikki ole edes maksaneet muuta kuin sen, koska muista kertyneistä maksuista on vain huomaamaton ”kertomus”, tätä saa selittää, ei hyvä

- kotipalvelut ja erityisryhmien palvelut sekä laitoskirjastotyö valkoista kenttää vielä aika paljon...

5. Neuvottelupäivät

Joensuun seutukirjaston perustamissopimuksen mukaan tulee vuosittain järjestää neuvottelupäivä, johon kutsutaan sopimuskuntien kirjastotoimesta vastaavien toimielinten luottamushenkilöitä sekä seutukirjaston henkilöstöä. Neuvottelupäivillä käsitellään seutukirjaston toiminnan arviointia ja kehittämistä sekä toimintaan muuten liittyviä ajankohtaisia asioita.

Ensimmäinen neuvottelupäivä pidettiin 22.11.2006. Silloin käsiteltiin vuoden 2007 tulokortit ja keskusteltiin tulevasta toiminnasta. Liite 7.

Seuraava neuvottelupäivä pidettiin jo syyskuun alussa 2007, mikä on talousarvion valmistelun kannalta parempi aika. Tämä aikataulu tulee vakiintumaan. Neuvottelupäivien sisällöksi on muodostunut talouden ja toiminnan seuranta, uuden talousarvion valmistelu ja tulevan vuoden toiminnan suunnittelu. Lisäksi tavoite on käydä vapaata keskustelua toiminnasta ja erityisesti kuunnella kuntien toiveita.

6. Seutukirjaston esittelyt

Seutukirjaston esittelyt 2005-2007, esittelijänä on ollut yleensä kirjastotoimen johtaja Rebekka Pilppula, muiden esittelijöiden nimi on mainittu:

- Kirjaston palveluverkko muutoksessa 8.9.2005 Helsinki, Kuntaliitto

- Maakuntakirjastokokous 9.11.2005 Kouvola, Kouvolan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto

- Ajankohtaista kirjastoalalla seminaari 9.12.2005 Helsinki, opetusministeriö

- Maakuntakirjastokokous 22.2.2006 Mikkeli, Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto

- Lahden seutuyhteistyön edustajat 21.4.2006 Joensuu

- Kirjastotoimen pyöreän pöydän palaveri 2.11.2006 Rovaniemi, Lapin lääninhallitus

- Oulun läänin kirjastopäivät 13.12.2006 Oulu, Oulun lääninhallitus

- Maakuntakirjastokokous 14.12.2006 Kuopio, Kuopion kaupunginkirjasto –Pohjois-Savon maakuntakirjasto

- Seudullisen yhteistyön neuvottelupäivä 24.1.2007 Kajaani, Kajaanin kaupunginkirjasto – Kainuun maakuntakirjasto

- Seutukirjaston esittely 21.2.2007 Lieksa, Lieksan kaupunginkirjasto

- Kirjastoverkkopäivä 9.3.2007 Helsinki, Kansalliskirjasto

- Valtakunnalliset kaukopalvelupäivät 19.4.2007 Kuopio, Suomen tieteellinen kirjastoseura, esittelijänä Seija Salminen
- Aluestrategiapäivä 22.5.2007 Kokkola, Kokkolan kaupunginkirjasto, Kokkolan kaupunginkirjasto maakuntakirjasto
- Triangeli-päivät 23.5.2007 Tampere, Kansalliskirjasto
- Kirjastonhoitajien ammatillinen koulutusohjelman Aineistopolitiikan-koulutuspäivä 24.5.2007 Seinäjoki, Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus
- Lapinlahti-Varpaisjärven kirjaston henkilökunnan tutustumiskäynti 26.5.
- Kirjastopäivät 6.6.2007 Kuopio, Suomen Kirjastoseura
- Seudullisen yhteistyön tiivistäminen, maakuntakirjastokokous 14.6.2007 Pori, Porin kaupunginkirjasto – Satakunnan maakuntakirjasto
- Valtakunnalliset kirjastoautopäivä 10.-12.8.2007 Kuusamo, Suomen Kirjastoseura, Heli Itkonen-Vesan puheenvuoro
- Kirjastonhoitajien ammatillinen koulutusohjelman Aineistopolitiikan-koulutuspäivä 24.8.2007 Jyväskylä, Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus
- Varsinais-Suomen kirjastojen yhteinen palvelujärjestelmä – maakuntakirjastokokous 27.9.2007 Turku, Turun kaupunginkirjasto – Varsinais-Suomen maakuntakirjasto
- Kirjastonhoitajien ammatillinen koulutusohjelman Aineistopolitiikan-koulutuspäivä 11.10.2007 Kouvola, Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus

- Kirjastovirkailijapäivät 18.10.2007 Jyväskylä, Suomen Kirjastoseura

- Nurmon, Seinäjoen ja Ylihärmän kirjastojen kokous 30.10.2007 Seinäjoki, Seinäjoen kaupunginkirjasto, esittelijänä Kaisu Kärnä

- Koulutusohjelma kuntien kirjastojen johdolle 16.11.2007 Helsinki, opetusministeriö, Helsingin kaupunginkirjasto

- Oulun läänin kirjastopäivät 29.11.2007 Kajaani, Oulun lääninhallitus, esittelijänä Kaisu Kärnä

2008

- Savonlinnan, Punkaharjun ja Kerimäen kirjastojen henkilökuntaa tutustui seutukirjaston toimintaan 30.1.2008

- Meri-Lapin alueen kirjastojen koulutuspäivä 12.2.2008 Tornio, Kemin kaupunginkirjasto, esittelijänä Kaisu Kärnä

- Kirjastonhoitajien ammatillinen koulutusohjelman Aineistopolitiikan-koulutuspäivä 7.2.2008 Pori, Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus

- Seudullisen kokoelman suunnittelupäivä 6.3.2008 Tampere, Tampereen kaupunginkirjasto, esittelijänä Kaisu Kärnä

- Kymenlaakson kirjastojen retki Joensuun seutukirjastoon 14.3.2008

- Palvelurakenteiden muutokset sivistystoimessa 9.5.2008 Helsinki, Kuntaliitto, esittelijänä Kaisu Kärnä

- Outi-kirjastojen tutustumiskäynti Joensuuhun 6.8.2008

Raportit

Kontkanen, Laila, Kärnä, Kaisu, Maire Nuutinen : Jyty-kuntien kirjastojen yhteistyö, 1995.

Kärnä, Kaisu : Väli­raportti seutukirjast­oselvityksestä Joensuun alueella, 2003.

Kärnä, Kaisu : Raportti 2, 2004.

Toivanen, Pekka : Selvitys kirjastoautotoiminnan yhteistyömahdollisuuksista Joensuun seutukunnalla ja sen lähialueilla, 2005.

Kirjallisuutta

Haveri, Arto, Majoinen, Kaija : Muutosprosessit ja johtajuus – kuinka kunnat yhdistyivät? 2000.

Haveri, Arto : Seutujohtaminen osana paikallista hallintaa. Teoksessa Seutujohtamisen vaihtoehdot 2004.

Meriläinen, Juhani : Kunnaksi toiminnallinen kokonaisuus. Teoksessa Paras tuoreeltaan tulkittuna 2006.

Vahvaselkä, Heidi : Seutukirjasto uutena toimintamallina. Tapau­stutkimus kunnan johdon, kirjastoalan ammattilaisten sekä henkilöstön edustajien näkemyksistä Ylivieskan ja Joensuun seuduilla. Tampereen yliopisto, pro gradu –tutkielma 2005.

Joensuun seutukirjaston perustamiseen liittyvät lehtiartikkelit

Mahdollisuuksien seutukirjasto.
Pilppula, Rebekka
Jokinposti, 2005:5, s. 7

Joensuun seutukirjasto projektina.
Pilppula, Rebekka
Jokinposti 2007:1, s.12-13

Seutukirjasto yksimielisesti eteenpäin
Jalkanen, Marita
Karjalainen 02.03.2006, s. 1,6

Maan ensimmäinen seutukirjasto.
Saastamoinen, Marja-Liisa
Karjalainen, 30.09.2006, s. 7

Sakkomaksut yhdenmukaisiksi.
Nurhonen, Piia
Karjalainen, 07.11.2006, s. 6

Uudet yhteistyömuodot eivät hypi silmille.
Kukkonen, Pekka
Karjalainen, 03.01.2007, s. 6

Seutukirjasto sai lainaajat heti hyvin liikkeelle.
Kukkonen, Pekka
Karjalainen, 15.02.2007, s. 6

Joensuun seutukirjasto syntyi (Uutiset)
Kirjastolehti 2006:6, s. 28

Joensuu näyttää mallia : seutukirjasto keventää hallintoa.
Haasio, Ari
Kirjastolehti, 2007:1, s. 18-19

Joensuun seutukirjasto aloittaa 1.1.2007.
Kiihtelys-Pyhäselkä-lehti 21.12.2006, s. 17

Kohti seutukirjastoa.
Vaara, Tuula
Kotiseutu-uutiset, 02.03.2006, s. 1

Seutukirjastoon mennään melko varmasti : palvelut
paranevat, kunnalle lisälaskua.
Paakkunainen, Hanna
Kotiseutu-uutiset, 27.03.2006, s. 1

Koko Liperiin laaditaan vesihuoltosuunnitelma :
seutukirjastoon ensi vuoden alusta.
Parkkinen, Riitta
Kotiseutu-uutiset, 27.04.2006, s. 5

Liperissäkin avautuu seutukirjasto uudenvuoden jälkeen.
Kotiseutu-uutiset 29.12.2006, s. 8.

Seutukirjasto kokosi seitsemän kunnan kirjastolaiset saman
työnantajan palvelukseen.
Heikkilä, Tuija
Kumina 2007:2, s.4-6

Outokummussa ollaan myönteisellä mielellä : nyt
valmistellaan seutukirjastoa.
Pynnönen, Päivi
Outokummun seutu, 27.02.2006, s. 2

Polvijärvellä valmistaudutaan seutukirjastoon : lähipalvelut
pyritään turvaamaan jatkossakin.
Teppo, Irmeli
Outokummun seutu, 13.04.2006, s. 3

Outokumpu lähtee seutukirjastoon.
Outokummun seutu, 20.04.2006, s. 3

Yksin ei haluttu jäädä : seutukirjaston uskotaan parantavan
palveluita.
Timonen, Kimmo
Outokummun seutu, 27.04.2006, s. 3

Seutukirjastoon siirtyminen ei tuonut suuria muutoksia.
Pynnönen, Päivi
Outokummun seutu, 04.01.2007, s. 3

Kontiolahden kortilla Joensuun kirjastoon.
Pielisjokiseutu, 06.06.2005, s. 5

Joensuun kirjastoon Kontiolahden kortilla.
Nevalainen, Raija
Pielisjokiseutu, 21.03.2005, s. 7

Seutukirjastoon 1.1.2007?
Martikainen, Pekka
Pielisjokiseutu, 03.04.2006, s. 3

Enolaiset ymmällään seutukirjastohankkeesta.
Turunen, Eila
Pielisjokiseutu, 08.05.2006, s. 4

Seutukirjastolle edellytetään seurantaryhmää.
Karjalainen, Pasi
Pielisjokiseutu, 27.04.2006, s. 5

Seutukirjasto aloitti.
Pielisjokiseutu 4.1.2007, s. 3

Seutukirjastoon pienin ongelmin.
Nevalainen, Raija
Pielisjokiseutu, 19.02.2007, s. 1

Joensuu regional library.
Pilppula, Rebekka
Scandinavian Public Library Quarterly, 2006:4, s. 14-15

Liitteet

1. Seutukirjaston projektisuunnitelma
2. Joensuun seutukirjaston hallinnon kuvaus
3. Joensuun seutukirjaston talousarvio
4. Joensuun seutukirjaston sisäisen tiedottamisen suunnitelma
5. Joensuun seutukirjaston koulutussuunnitelma
6. Neuvottelupäivän 22.11.2006 muistio

Joensuun seutukirjasto –projektisuunnitelma

1. Tavoite

Projektin tavoitteena on laatia suunnitelma suoritettavista toimenpiteistä ja muutoksista, jotka on tehtävä, että Joensuun seutukirjasto voi aloittaa 1.1.2007 ja toteuttaa tarvittavat muutokset. Suunnitelman perusteella ryhdytään tekemään tarvittavia toimenpiteitä ja muutoksia osittain jo tämän vuoden aikana.

Joensuun seutuun kuuluu seitsemän itsenäistä kirjastoa, jotka on tarkoitus liittää yhdeksi hallinnolliseksi yksiköksi - Joensuun seutukirjastoksi - osaksi Joensuun kaupunkikonsernia. Tämä vaatii erityisesti henkilöstö- ja taloushallinnon muutoksia. Tavoitteena on myös tehostaa toimintoja, jotta suunnitellut säästöt voidaan toteuttaa. Muutoksia joudutaan tekemään myös kirjasto- ja tietopalveluihin liittyviin toimiin tarkoituksena yhtenäistää toimintatavat. Samalla on tarkoitus ottaa käyttöön uusia toimintamuotoja, kuten kuljetusjärjestelmä ja kirjastoaineiston sähköinen tilausjärjestelmä.

Seutukirjaston perustamiseen liittyy useita muutoksia, jotka kohdentuvat eri tavalla eri kirjastoissa ja vaikuttavat eri tavoin henkilökunnan tehtäviin. Projekti onkin jaettu useisiin alaprojekteihin.

Hankkeen tuloksena on syntymässä Suomen ensimmäinen seutukirjasto, joten hankkeen dokumentointi on tärkeää. On myös odotettavissa, että kaikki ohja-usryhmän jäsenet ja työryhmien vetäjät joutuvat vastaamaan muualta tullessiin kyselyihin. Tähän on syytä varautua. Hankkeen valmistelu on jo kiinnostanut kirjastokenttää ja vastaavia hankkeita on muuallakin suunnitteilla.

2. Taustaa

Tähän mennessä seutukirjaston perustamista on selvitetty Kaisu Kärnän raporteissa vuosina 2003-2004. Kirjastoautotoimintaa on tutkittu seudullisesti Pekka Toivasen selvityksessä vuonna 2005. Kirjastojen välistä kuljetusjärjestelmää selvitettiin maaliskuussa 2006.

Seutukirjaston perustamissopimus valmistui tammikuussa 2006 tarvittavine laskelmineen. Sopimusta valmisteltaessa on alustavasti tutustuttu kirjastojen talousarvioihin ja toiminnan perusrakenteisiin. Tätä tietämystä syvennetään tämän projektin aikana.

Nämä aineistot on jaettu kirjastoihin. Raportit ja sopimusesitys liitteineen löy-tyvät myös Joensuun seutuhallinnon sivuilta:
<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-jyty/sivistystoimi/kirjasto/index.htx> .

3. Aikataulu

Projekti käynnistetään toukokuussa viikolla 21 ja päättyy 31.12.2007. Käynnistäminen tapahtuu 24.5. pidettävässä seutukirjaston koko henkilökunnan koulutuspäivässä. Ensimmäiset työryhmät nimitetään silloin ja kerätään avoimia kysymyksiä työryhmien työn pohjaksi. Ohjausryhmän ensimmäisessä kokouksessa 8.6.2006 vahvistetaan työryhmät ja asetetaan muut tässä vaiheessa tarvittavat työryhmät. Työryhmiä täydennetään myöhemmin tarpeen mukaan. Jotkut työryhmistä saattavat jäädä pysyviksi. Erityisesti vaikuttaa, että kokoelmatyö vaatii usean vuoden keskustelua.

1. vaihe - 24.5. - 30.8.2006

- Työryhmien työn käynnistäminen
- Talousarvion ja toimintasuunnitelman laatiminen
- Arviointisuunnitelman valmistelu
- Strategian tekeminen ja mittareiden valinta
- TiPaKeen projektin käynnistäminen

2. vaihe – 1.9.-31.12.2006

- Talousarvion ja toimintasuunnitelman hyväksyminen
- Työryhmien väliraportit ja ensimmäiset toimenpiteet
- Henkilökunnan toinen koulutuspäivä 3.11.
- Tietotekniikkamuutokset

3. vaihe - 1.1.2007-31.5.2007

- Ensimmäisen talousarviokauden käynnistäminen.
- Muutosten toteuttaminen toimintoihin.

4. vaihe - 1.6.-30.6.2007

- Toiminnan arviointi

5. vaihe – 1.7. – 31.12.2007

- Toisen talousarviokauden suunnittelu
- Korjataan arvioinnissa havaitut puutteet ja epäkohdat

4. Osallistujat

Seutukirjaston muodostavat Enon, Joensuun, Kontiolahden, Liperin, Outokummun, Polvijärven ja Pyhäselän kirjastot, joissa on yhteensä 91 työntekijää. Valmistelussa on syytä pitää mukana Jokunen -kirjastoryhmään kuuluva Juuan kunnankirjasto ja kaikki soveltuvat aineistot on toimitettava myös Juukaan.

5. Projektin ohjausryhmä

Ohjausryhmän muodostavat kirjastojen johtajat ja nimetty projektipäällikkö (ellei ole kirjastonjohtaja), puheenjohtajana toimii Joensuun kaupunginkirjaston kirjastotoimen johtaja. Sihteeriksi kutsutaan toimistosihtööri Anne Konttinen.

Jäsenet:

Rebekka Pilppula, Joensuu, pj

Tytti Aho, Eno

Merja Mustonen, Kontiolahti

Marja-Liisa Sihvonen, Liperi

Eeva Miettinen, Outokumpu

Sirkku Mustalahti, Polvijärvi

Kaisu Kärnä, Pyhäselkä

Anne Konttinen, sihteeri

Ohjausryhmä muodostaa tarvittavan määrän työryhmiä henkilökunnan koulutuspäivän ehdotusten perusteella selvittämään heille annetut tehtävät ja vastaa väli- ja lopputulosten hyväksymisestä. Keskeisimmät kokonaisuudet luetellaan tässä projektisuunnitelmassa. Projektisuunnitelmaa täydennetään tarvittaessa. Työryhmät raportoivat projektipäällikölle. Yhteisistä hankinnoista päätetään johtoryhmässä. Ohjausryhmä vastaa tiedottamisesta kirjastojen henkilökunnalle ja tiedotusvälineille. Ohjausryhmä vastaa myös yhteydenpidosta peruskuntiin ja muihin yhteistyökumppaneihin.

Projektipäällikkö toimii kokousten valmistelijana ja vastaa koolle kutumisesta, päivittää projektisuunnitelman ohjausryhmän päätösten mukaan ja laatii loppuraportin. Hänen vastuullaan on tiedottaminen ohjausryhmän jäsenille.

Ohjausryhmän sihteeri laatii muistiot kokouksista, avustaa tiedottamisessa, huolehtii kokousjärjestelyistä ja huolehtii ohjausryhmän ja työryhmien aineiston tallentamisesta.

6. Työryhmät

Työryhmän vetäjän asettaa ohjausryhmä. Muut jäsenet valitsee vetäjä tai jäsenistä sovitaan ohjausryhmässä työryhmää perustettaessa. Vetäjä vastaa tiedottamisesta kaikille asianosaisille. Vetäjä vastaa osaprojektin sisällöstä, toteuttamisesta ja raportoinnista johtoryhmälle.

Työryhmät neuvottelevat harkintansa mukaan kirjastojen ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa.

24.5. perustetut työryhmät:

Tiedottaminen ja koulutus: Jarmo Koskimies, Kauko Kärnä, Eeva Miettinen (vetäjä), Anneli Varjonen.

Henkilöstö: Kauko Kärnä (vetäjä), Sirkku Mustalahti, Merja Mustonen, Sirpa Parkkinen.

Toimistopalvelut: Reetta Penttinen (vetäjä), Anneli Karhu, Anne Konttinen, Rebekka Pilppula.

Kirjastoautotoiminta: Heli Itkonen-Vesa (vetäjä), Veikko Haapalainen, Raimo Hassinen, Ari Hiltunen, Rauno Rinkinen, Pekka Toivanen.

Hankinta ja kokoelma: Seija Ventola (vetäjä), ohjausryhmä.

Pallas: pääkäyttäjä joka kirjastosta eli Sinikka Väyrynen (vetäjä), Sirpa Havu-kainen, Päivi Knuutinen, Ulla Kröger, Juha Mikkola, Ulla Pötsönen, Ritva Ronkainen, Marja Soisalo, Juhani Tiainen.

TVTIT: Ulla Pötsönen (vetäjä), Veikko Haapalainen, Juha Mikkola, Lahja Ruottinen, Markku Sarlund.

Kaukopalvelu: Seija Salminen (vetäjä), Arja Kiiskinen, Ulla-Maija Kinanen, Päivi Knuutinen, Pirjo Pulkkinen, Marja Soisalo.

Kotiseutukokoelmat: Seija Salminen (vetäjä), Riitta-Mari Hiltunen, Kaisu Kärnä.

8.6. asetetut työryhmät:

Lainauskäytännöt: Satu Lihavainen (vetäjä), Sirpa Havukainen, Saira Ikonen, Jarmo Koskimies, Leena Nissinen, Sirpa Pennanen, Sirpa Pesonen, Ritva Ronkainen, Kirsti Rummukainen.

Luettelointi: Seija Ventola (vetäjä), nykyinen ryhmä ja Tytti Aho ja Juha Mikkola Enosta.

Kuljetus: Sirpa Havukainen (vetäjä), Merja Mustonen, Pekka Toivanen.

Korjaus: Liisa Konttinen.

Hallinto, talous, strategia: ohjausryhmä.

7. Osaprojektit eli selvitettävät kokonaisuudet

Kyseessä on suuri muutosprojekti, joka on tarkoituksenmukaista jakaa useaan osaprojektiin. Tässä on lueteltu osaprojektit vastuuhenkilöineen ja tärkeimpine tehtävineen. Vastuuhenkilöt raportoivat projektipäällikölle ja toimittavat projektin sihteerille kaiken säilytettävän aineiston.

1. Hallinto / Rebekka Pilppula ja ohjausryhmä

- laaditaan hallinnon kuvaus
- johtajien tehtäväkuvaus ja palkkaus
- kokouskäytännöt
- KuLiNun johtosäännön tarkistaminen
- sopimukset
- arviointisuunnitelma

2. Talous / Rebekka Pilppula ja ohjausryhmä

- talousarvio 2007
- tilit ja toimintayksiköt
- laskujen tarkastus ja hyväksyntä

3. Henkilöstö / Kauko Kärnä

- lomakkeisto
- intran esittely

- henkilöstöhallinnon työnjako
- työvuorolistat
- vuosilomasuunnittelu
- koulutussuunnitelmat
- tehtäväkuvaukset
- työnvaativuuden arvioinnit
- YT-neuvottelut ja niihin tarvittava informaatio
- luottamusmiehet
- Kapauksen jäsenyys ja muu virkistystoiminta, VIKI
- rekrytointi
- harjoittelijat, työllistetyt ja kesäsisäiset
- YTT

4. IT / TiPaKe ja Kauko Kärnä

- puhelimet
- sähköpostiosoitteet
- Joensuun kaupungin intran näkyminen
- talous- ja henkilöstöhallinnon ohjelmat
- tietokannat kaikille, tiedottaminen, käyttökoulutus

- mitä muita mahdollisia IP -osoitteiden muuttamisia?

- TiPaKeella eli kaupungin Tietotekniikan palvelukeskuksella on erillinen projektisuunnitelma tietotekniikkamuutoksista

5. Kirjastojärjestelmä / Ulla Pötsönen ja Eno

- Enon konversio

- tarvittavat muutokset nykyiseen järjestelmään

- parametrimuutokset

- Intro3:n käyttöönotto

- pääkäyttäjien yhteistyöstä sopiminen

6. Lainauskäytännöt / Satu Lihavainen

- yhteiset periaatteet sovittava

- parametrien yhtenäistäminen

- eräpäiväkalenteri

- varauskäytännöt

- tiedottaminen käytännöistä ja muutoksista henkilökunnalle ja asiakkaille

- myöhästymismaksut

- varausmaksut

- muut maksut: kopiot, kassit jne.

- yhteiset käytösäännöt laadittava

7. Luettelointi / Seija Ventola

- mitä muutoksia?

- aineistolajien yhtenäistäminen, onko täydellinen?

8. Aineiston hankinta / Seija Ventola

- ARVO:n hankinta

- tilausten keskittäminen

- AV-aineiston tilaukset ja ostopaikat

- elektroniset aineistot ja niiden lisenssit (sopimukset Rebekka Pilppulan vastuulla)

9. Kokoelma ja varastointi / ohjausryhmä ja Seija Ventola

- yhteinen kokoelmapolitiikka

- yhteiset varastointisäännöt: lehdet ja muu aineisto

- vaatii usean vuoden työskentelyn ennen kuin tämän osio on toteutettu

10. Kirjastoautot / Heli Itkonen-Vesa

- yhteinen reitti- ja aikataulusuunnittelu, voimaan syksyllä 2007

- kalusto: kuinka monta autoa ja missä?

- sijaistaminen

- vakuutukset ja rekisteröinnit

- huollot ja varaosat

- polttoaineen ostopaikat

- yhteistyö Outokummun projektiin ja mahdollisiin muihin vireillä oleviin hankkeisiin (Palvelut pyörillä)

11. Kuljetukset / Sirpa Havukainen, ohjausryhmä

- kuljetussuunnitelma keväällä 2006

- kilpailutus 2006

- maksut

- tilat ja tarvikkeet

12. Nettisivut / ohjausryhmä

- Opetusministeriöltä on saatu hankerahaa tähän tarkoitukseen

- kirjastot yhden etusivun alle – kaikki suunniteltava uusiksi

- sivujen suunnittelu ja teko ostetaan muualta – valinta?

- miten yhteys kotikuntaan?

13. Logo ja graafinen ilme / ohjausryhmä

- teetettävä graafikolla

- Opetusministeriöltä saatu jo hankerahaa tämän toteuttamiseen

- kirjepohjat

- kirjastokortit

- nettisivujen suunnittelu yhdessä graafisen ilmeen kanssa

- hyväksyntä myös kaupungin viestintäpäälliköltä

14. Tilastot / ohjausryhmä

- kuka kokoaa kuukausitilastot ja vuositilastot, työnjako ja tilasto-pohjat

- vuositilastot kunnittain vai seutukirjastona – sivistystoimentarkastaja Ari Mäkiranta selvittää asian

15. Toimistopalvelut / Reetta Penttinen

- irtaimistoluettelot sopimuksen liitteeksi, ylläpito jatkossa

- ohjelmistojen käyttö ja opastus

- laskutus

- kassat ja tilitykset

- postitus

- henkilöstön tiedot

- erilliskorvaukset

- Joensuun kaupungin ostopaikkaluettelo ja hankinta

- toimistotarvikkeiden jakelu ja hankinta

- sovittava oman kunnan palvelujen käyttö ja niiden laskutus

- arkistointi

- vuodenvaihteen toimenpiteet

16. Kirjastoaineiston korjaus / Liisa Konttinen

- korjaustarvikkeet, tilausten keskittäminen

- korjauskoulutus ja tutustuminen työtapoihin

17. Kaukopalvelu / Seija Salminen

- yhteiset käytännöt

- maksut

- tilastointi

- hyllyvarausten

18. Kotiseutukokoelmat / Seija Salminen

- kotiseutukokoelmaohje, jossa selvitetty varastointivelvollisuus

- esite aineistosta

- harkintaan, onko aihetta tehdä erillinen hanke ja anoa OPM:n rahoitusta

19. Tiedottaminen / Eeva Miettinen

- sisäinen tiedottaminen henkilökunnalle kaikkiin kirjastoihin, tiedotussuunnitelman päivittäminen

- ulkoinen tiedottaminen sekä paikallisesti että kansallisesti : Kirjastolehti, Kirjastot.fi

- yhteystietojen päivittäminen

20. Strategia / ohjausryhmä ja Juuka

- 2006 tehtävä ensimmäinen versio tulokortteineen

- varaudutaan siihen, että on koekappale

8. Projektin päättäminen

Projekti katsotaan päättyneeksi, kun seutukirjaston ensimmäisen toimintavuoden puolivälissä tehdyn arvioinnin perusteella on tehty tarvittavat muutokset ja varmistettu niiden toimivuus. Mikäli muutostarpeita ei ole tai ne saadaan toteutetuksi 31.12.2007 mennessä, projekti katsotaan päättyneeksi silloin.

Henkilökunnalta kerätään palaute alkuvuodesta 2007. Yritetään löytää opiskelija tekemään opinnäyte ja palautteen keruu yhdistettäisiin siihen.

Osaprojektin tulokortti

Nimi:

Vastuuhenkilö:

Työryhmän jäsenet:

Tehtävät	Aikataulu	Raportointi
----------	-----------	-------------

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

Muistiot:

(liitettävä tulokorttiin)

Tiedotteet:

Muut asiakirjat:

Jatkotoimet:

Liite 2.

TOIMINNAN KUVAUS

22.4.2009/Pilppula

JOENSUUN KAUPUNGINKIRJASTO – POHJOIS-KARJALAN MAAKUNTAKIRJASTO/ JOENSUUN SEUTUKIRJASTO – POHJOIS-KARJALAN MAAKUNTAKIRJASTO

Tässä asiakirjassa kuvataan kirjastotoimea koskeva hallinto ja ne menettelytavat, joita kirjastossa noudatetaan. Koko toimialaa koskeva hallinto on määritelty 1.1.2005 voimaantulleessa hallinnonuudistuksessa.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen johtosäännössä määritellään toimialajohtajien ja palveluyksiköiden päälliköiden tehtävät.

JOHTORYHMÄ

Kirjastotoimen johtoryhmään kuuluvat kirjastotoimen johtaja, kirjastotoimen apulaisjohtaja, maakuntakirjastotoiminnan ja seudun muiden kirjastojen edustus ja henkilöstön edustus. Johtoryhmän puheenjohtajana toimii kirjastotoimen johtaja.

Johtoryhmän tehtävänä on toteuttaa asetettuja toiminnallisia tavoitteita, huolehtia talouden toteutumisesta talousarvion mukaisesti ja huolehtia toiminnan ja talouden seurannasta annettujen ohjeiden mukaan. Johtoryhmä käsittelee myös henkilöstöön liittyviä kysymyksiä.

Johtoryhmä kokoontuu 2-3 viikon välein kokoukseen. Kokouksista laaditaan muistiot tarvittaessa.

STRATEGINEN JOHTORYHMÄ

Seutukirjastolle muodostetaan Joensuun kaupunginkirjaston, Enon kunnankirjaston, Kontiolahden kunnankirjaston, Liperin kunnankirjaston, Outokummun kaupunginkirjaston, Polvijärven kunnankirjaston ja Pyhäselän kunnankirjaston johtajista strateginen johtoryhmä, jonka tehtävänä on koor-dinoida seutukirjaston toimintaa, toiminnan kehittäminen, valmistella talousarvio ja toiminnalliset tavoitteet seutukirjastolle sekä huolehtia tavoitteiden seurannasta ja arvioinnista. Koko seutukirjastoa koskevat henkilöstökysymykset käsitellään strategisessa johtoryhmässä.

Strategisen johtoryhmän puheenjohtajana toimii Joensuun kaupunginkirjaston kirjastotoimen johtaja. Johtoryhmä kokoontuu noin joka toinen kuukausi ja talousarvion valmistelun aikaan tarvittaessa useammin. Kokouksista laaditaan muistio, joka jaetaan johtoryhmän jäsenille ja kulttuurijohtajalle.

KIRJASTOJEN JA OSASTOJEN VASTAAVIEN KOKOUKSET (VAKI)

Kirjastojen, lähikirjastojen ja eri palveluiden vastaavat muodostavat eräänlaisen laajan johtoryhmän, joka kokoontuu noin kerran kuussa. Esityslistat ja muistiot jaetaan koko henkilökunnalle ja kulttuurijohtajalle. Tehtävänä on tiedottaa eri kirjastojen ja palveluiden toiminnasta muille, projektien suunnittelu, tehdä päätöksiä kirjasto- ja tietopalvelujen käytännön toteutukseen liittyvistä seikoista, kuten aineiston valintaan, kokoelmatyöhön ja lainauskäytäntöihin liittyvistä seikoista.

TYÖPAIKKAKOKOUKSET

Työpaikkakokouksiin osallistuu kirjastotoimen koko henkilökunta. Työpaikkakokouksia järjestetään 1-2 kertaa vuodessa ja niissä käsitellään koko henkilökuntaa koskevia asioita, tiedotetaan toimintaan liittyvistä asioista, esitellään talousarvio ja toiminnalliset tavoitteet. Muistio jaetaan koko henkilökunnalle.

TYÖRYHMÄT

Kirjasto- ja tietopalvelutoiminnan kehittäminen tapahtuu työryhmätyöskentelyn kautta. Työryhmät kokoontuvat tarpeen mukaan ja pitävät tiivistä yhteyttä sähköpostitse. Kokousmuistiot jaetaan tiedoksi työryhmän jäsenille, kirjastotoimen johtoryhmälle ja tarpeen mukaan koko henkilökunnalle. Työryhmien tehtävänä on toiminnan kehittämisen lisäksi aktiivisesti seurata ja mahdollisuuksien mukaan myös osallistua erikoisalansa valtakunnalliseen kehittämistyöhön ja pitää yhteyttä myös muihin yhteis-työkumppaneihin. Työryhmiä lakkautetaan ja perustetaan tarpeen mukaan. Päätökset työryhmistä tehdään VAKI:ssa. Työryhmät raportoivat työskentelystään VAKI:lle.

KIRJASTOTOIMEN JOHTAJA

Kirjastotoimen johtajan tehtävänä on:
johtaa yksikköään ja vastata yksikköä koskevien asioiden valmistelusta ja täytäntöönpanosta,

1. vastata yksikön toiminnan suunnittelusta, tavoitteista ja taloudesta,
2. vastata yksikön järjestämien palveluiden toimivuudesta ja laadusta,
3. määrätä henkilöstön tehtävät ja huolehtia henkilöstön kehittämisestä,
4. vastata yksikön yhteistyöverkostoista ja tiedotustoiminnasta ja
5. suorittaa muut esimiehen määrittämät tehtävät.

Kirjastotoimen johtaja täyttää kirjastotoimen virat ja toimet.

KIRJASTOJEN JOHTAJAT

Seutukirjastoon kuuluvien Enon, Kontiolahden, Liperin, Outokummun, Polvijärven ja Pyhäselän kirjastoista vastaavien kirjastonjohtajien tehtävät:

1. vastata kirjastoa koskevien asioiden valmistelusta ja täytäntöönpanosta
2. osallistua seutukirjaston toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun
3. kirjaston talouden ja toiminnan suunnittelu, seuranta ja arviointi
4. esimiestehtävät omassa kirjastossa
5. vastata tiedottamisesta ja yhteydenpidosta oman kunnan ja seutukirjaston välillä
6. aineistonhankinta yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti.
7. suorittaa muut esimiehen määräämät tehtävät.

KIRJASTOTOIMEN APULAISJOHTAJA

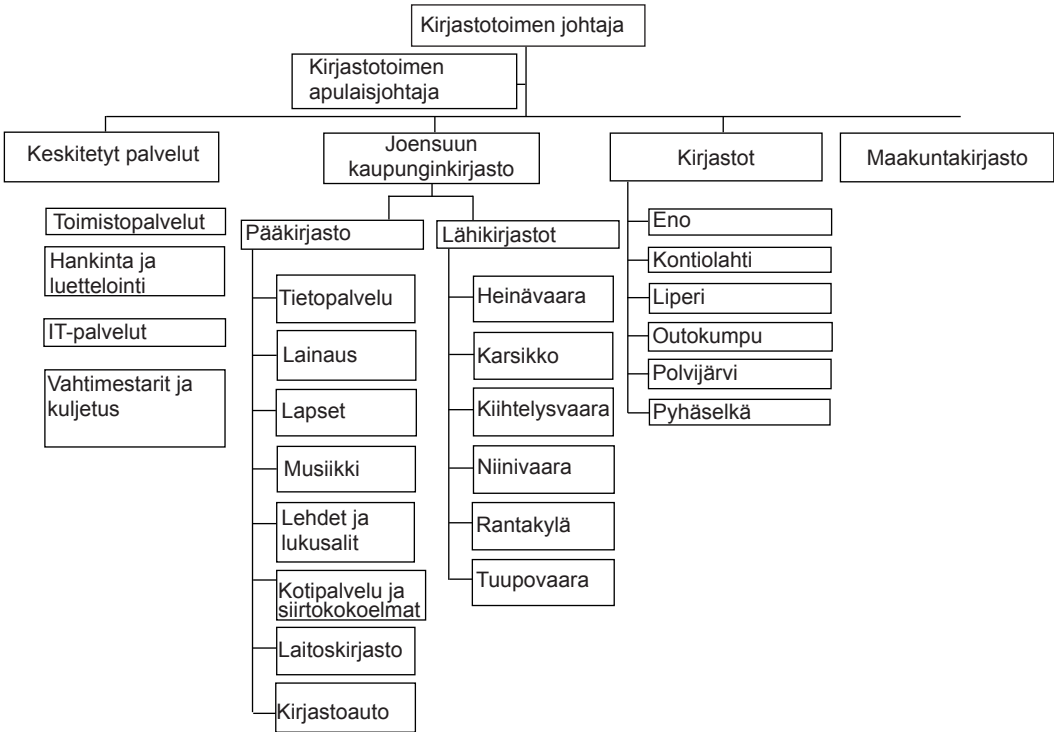
Kirjastotoimen apulaisjohtajan tehtäviin kuuluu:

1. kirjastotoimen henkilöstöasiat: työvuoro- ja vuosilomasuunnittelu, tilapäisen henkilöstön ja sijaisten rekrytointi
2. koulutussuunnittelu
3. kirjastotoimen johtajan sijaisena toimiminen
4. vastata sisäisestä tiedotuksesta
5. vastata kirjastotoimen informaatioteknologiaan liittyvistä asioista
6. suorittaa muut esimiehen määräämät tehtävät

MAAKUNTAKIRJASTOTOIMINTA

Maakuntakirjastotehtävistä määrätään Kirjastoasetuksessa ja tehtävän hoitamiseen Joensuun kaupunginkirjasto saa erillisen valtionavustuksen. Maakuntakirjastotoiminnasta vastaavat erikoiskirjastonhoitaja ja kirjastotoimen johtaja. Toiminnasta raportoidaan Itä-Suomen lääninhallitukselle ja opetusministeriölle.

ORGANISAATIO

Liite 3.
460 Joensuun seutukirjasto

Vakinainen henkilöstö

2006	2007
51	88

Joensuun seutukirjasto tuottaa kirjasto- ja tietopalvelut Joensuun lisäksi Outokummun kaupungille ja Enon, Kontiolahden, Liperin, Polvijärven ja Pyhäselän kunnille. 1.1.2007 aloittava Joensuun seutukirjasto on ensimmäinen Suomessa. Seutukirjasto toimii myös Pohjois-Karjalan maakuntakirjastona.

Kirjasto- ja tietopalvelut tarjoavat asukkaille yhtäläisen mahdollisuuden sivistykseen, virkistykseen, jatkuvaan tietojen ja taitojen kehittämiseen sekä elinikäiseen oppimiseen.

Ensimmäisen toimintavuoden tavoitteet lähtevät peruskirjastopalveluista ja niiden selkeyttämisestä sekä kirjastojen kesken että asiakkaille päin. Perusasioiden selkeyttämisen lisäksi otetaan käyttöön joitakin uusia toimintoja, joilla yhtenäistetään palvelua eri kirjastojen kesken sekä tehostetaan kirjaston sisäisiä prosesseja.

Toiminnalliset tavoitteet

Yhtenäistetään asiakaspalvelun kannalta keskeisimmät asiat, kuten käytösäännöt, maksut ja laina-ajat.

Tehdään seutukirjaston uusi graafinen ilme ja laajentuneen kirjaston palvelut tutuksi asiakkaille.

Kirjastoautojen reitit ja aikataulut suunnitellaan yhteistyössä.

Kirjastojen välille järjestetään kuljetukset. Palvelun myötä asiakkaiden on mahdollista palauttaa kirjat eri toimipisteisiin ja saada haluamansa kirjat omaan kirjastoonsa.

Aineiston hankintaa tehostetaan yhteistyössä ja otetaan käyttöön sähköinen aineiston tilausjärjestelmä. Yhteisen hankintapolitiikan suunnittelu käynnistetään.

Kirjaston ja koulun yhteistyötä toteutetaan eri kirjastoissa omien suunnitelmien mukaisesti. Lasten- ja nuorten lukuharrastusta tuetaan eri kirjastoissa erillisten hankesuunnitelmien mukaisesti.

Määrälliset tavoitteet

	2005	2006	2007
lainat	1681525	1720000	2500 000
käynnit	949988	1000000	1360 000
www-käynnit	1286479	995000	1390 000

SISÄISEN TIEDOTTAMISEN SUUNNITELMA

TAVOITTEET

Seutukirjaston sisäisellä tiedottamisella tarkoitetaan seutukirjaston työntekijöiden sekä seutukirjaston ja Joensuun kaupungin muun henkilökunnan välistä tiedon kulkua

Sisäisen tiedotuksen tulee olla avointa, selkeää, luotettavaa, suunnitelmallista ja oikea-aikaista. Tiedon on kuljettava työyhteisössä paitsi johdolta muulle henkilöstölle, myös henkilöstöltä johdolle sekä toimipisteiden ja osastojen välillä ja sisällä. Tehokas tiedonkulku edistää yhtenäisen toimintakulttuurin muodostumista, vahvistaa henkilöstön osaamista ja sitä kautta lisää motivaatiota ja työtyytyväisyyttä. Kirjaston johto puolestaan tarvitsee toiminnan suunnittelua ja kehittämistä varten tietoa käytännön ongelmista ja muutostarpeista organisaation eri tasoilta.

Sähköisen viestinnän myötä tiedon levittämisestä on tullut helppoa eikä tiedotuksen haasteena aina olekaan tiedon saatavuuden turvaaminen, vaan sen oikea kohdentaminen. Tarpeettomaksi koettu tieto ja sen seulominen kuormittaa työntekijöitä. Yksittäisen työntekijän kannalta tärkeintä on saada tieto omaan työhön tai asemaan välittömästi vaikuttavista asioista. Toisaalta laajempi käsitys seutukirjaston toiminnasta auttaa ymmärtämään oman tehtävän merkityksen kokonaisuuden kannalta.

Kaupungin henkilöstöstrategiassa pidetään tärkeänä, että johtaminen perustuu välittömään yhteistoimintaan eli vuorovaikutukseen, tiedottamiseen ja säännöllisiin kehityskeskusteluihin. Myös yleissopimus yhteistoimintamenettelystä velvoittaa kuntia tiedottamaan henkilöstölle sen asemaan olennaisesti vaikuttavista tekijöistä.

VASTUUT

Sisäinen tiedonkulku onnistuu tavoitteiden mukaisesti vain, jos jokainen työyhteisön jäsen kantaa siitä vastuunsa. Seutukirjastossa ylin vastuu tiedotuksen järjestämisestä kuuluu kirjastotoimen johtajalle (kitj) ja kirjastotoimen apulaisjohtajalle (akitj). Lähiesimiehet ovat keskeisessä asemassa välittäessään tietoa edelleen omissa työyksiköissään ja niistä ulospäin. Muut työyhteisön jäsenet tiedottavat omaan työhönsä ja omiin työyksiköihinsä liittyvistä asioista ensisijaisesti omille esimiehilleen.

Jokaisen, joka tiedottaa, on syytä tarkoin harkita, mitä, kenelle ja miten tiedottaa.

Jokaisella on oikeus ja velvollisuus osallistua työaikana hänelle tarkoitettuihin seutukirjaston kokouksiin sekä seurata muistioita ja muuta kirjallista ja sähköistä tiedottamista.

TIEDOTUSTAVAT

2/4

Sähköinen tiedottaminen

Sähköposti

- nopeaan ja/tai laajaan tiedottamiseen suunnitelmallisesti ja kaupungin ohjeiden mukaisesti (netiketti kaupungin intranetissä)
- harkittu ja informatiivinen otsikointi
- kirjastokohtaiset osoitteet lähinnä hyllyvarauksia varten, koska ne eivät tavoita kaikkia; henkilökohtaisiin osoitteisiin tieto esim. muistion saapumisesta M-asemalle
- osoiteryhmät pidettävä ajan tasalla

Kaupungin intranet

- <http://intra.jns.fi>
- paljon tietoa henkilöstöasioista, lomakkeet, toimintaa ohjaavat strategiat, ohjeet ja säännöt jne.
- henkilöstöjohtajan tiedotteet
- mm. kulttuuri-, liikunta- ja nuorisolautakunnan sekä kaupunginhallituksen ja
- valtuuston esityslistat ja pöytäkirjat, henkilöstöjaoston pöytäkirjat

Yhteinen verkkoasema (M-asema, kirjaston ”intra”)

- kokousmuistiot, lomat, koulutusasiat, ohjeita, lomakkeita jne.
- nimetään verkkoaseman ylläpidosta vastaava henkilö ja tarpeen mukaan kansioiden vastuuhenkilöt
- pyritään verkkoaseman helppokäyttöisyyteen huolehtimalla mm. siitä, että sisältö on ajantasainen ja loogisesti järjestetty ja kansioilla ja tiedostoilla on selkeät, sisältöä kuvailevat nimet

Kokoukset

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen johtoryhmän kokoukset

- koordinoi toimialan taloutta, toiminnallisia tavoitteita, seuranta
- kulttuurijohtaja kutsuu koolle n. kerran kuussa, kitj osallistuu
- muistiot luettavissa kaupungin intranetissä

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen yhteistyötoimikunnan kokoukset

- käsittelee TPD- ja työsuojeluasioita
- työntekijäjärjestöjen ja työnantajan edustajat, kokoontuu vähintään 4 kertaa vuodessa
- muistiot luettavissa kaupungin intranetissä

Kirjastotoimen johtoryhmän kokoukset

- toiminnallisten tavoitteiden ja talouden toteuttaminen ja seuranta, henkilöstöasiat
- kitj kutsuu koolle tarvittaessa, 2-3 viikon välein
- muistiot tarvittaessa johtoryhmän jäsenille

Strategisen johtoryhmän (= entinen ohjausryhmä) kokoukset

- seutukirjaston toiminnan koordinointi, kehittäminen, seutukirjaston talousarvion ja toiminnallisten tavoitteiden valmistelu sekä seuranta ja arviointi
- kitj kutsuu koolle tarvittaessa, n. kerran kuukaudessa
- muistiot strategisen johtoryhmän jäsenille ja kulttuurijohtajalle sekä tarvittaessa koko henkilökunnalle
VAKI, vastaavien kirjastonhoitajien ja kirjastonjohtajien kokoukset
- eri kirjastojen ja palveluiden toiminnasta tiedottaminen, projektien suunnittelu, kirjasto- ja tietopalvelujen käytännön toteutus, työryhmien perustaminen ja lakkauttaminen
- kitj kutsuu koolle n. kerran kuukaudessa
- esityslistat ja muistiot seutukirjaston koko henkilökunnalle ja kulttuurijohtajalle, luettavissa yhteisellä verkkoasemalla

Työpaikkakokoukset

- koko henkilökuntaa koskevista, toimintaan liittyvistä asioista tiedottaminen, talousarvion ja toiminnallisten tavoitteiden esittely
- kitj kutsuu koolle 1-2 kertaa vuodessa
- kokoukset on tarkoitettu koko henkilökunnalle, muistiot koko henkilökunnalle, luettavissa yhteisellä verkkoasemalla

Työryhmien kokoukset

- toiminnan kehittäminen, oman erikoisalansa valtakunnallisen kehittämistyön seuraaminen ja siihen osallistuminen
- työryhmän vetäjä kutsuu koolle tarpeen mukaan; ryhmän jäsenet pitävät yhteyttä myös sähköpostitse
- muistiot työryhmän jäsenille, kirjastotoimen johtoryhmälle ja tarvittaessa koko henkilökunnalle

Kirjasto- ja osastopalaverit

- kirjaston tai osaston käytännön toimintaan liittyvät asiat
- kirjaston tai osaston esimies kutsuu koolle tarpeen mukaan
- muistio tarvittaessa kirjaston tai osaston henkilökunnalle

Sisäinen koulutus

Seutukirjaston järjestämä koulutus

- koko henkilöstön yhteisiä koulutuspäiviä 2 kertaa vuodessa

Kaupungin järjestämä koulutus

- henkilöstöyksikön järjestämät Tervetuloa meille –tilaisuudet uusille työntekijöille

Muu koulutus

- koulutusraportit tallennetaan yhteiselle M-asemalle

Henkilökohtainen vuorovaikutus

Puhelinviestintä

- ohje kaupungin puhelinten käytöstä kaupungin intranetissä (Huviksi ja hyödyksi -> Puhelinasiat)

Kehityskeskustelut

- käydään vuosittain kaikkien työntekijöiden kanssa
- kaksisuuntaisuus; tietoa työn tavoitteista, henkilökohtaisesta osaamisesta, työympäristön olosuhteista jne.

4/4

Perehdyttäminen

- kirjaston ja sen toimintatapojen esittely uusille työntekijöille ja harjoittelijoille, esimiehen vastuulla

- kirjalliset ohjeet vakituisille ja tilapäisille työntekijöille ja harjoittelijoille

Tutustumiskäynnit eri osastoille ja kirjastoihin

- järjestetään tarpeen mukaan

Välitön vuorovaikutus

- hyvään työilmapiiriin kuuluu avoin ja luonteva kanssakäyminen; jokainen osaltaan huolehtii, että työkaveri tietää tarvittavat työhön liittyvät asiat; jokaisella oltava lupa kysyä tarvittaessa työkaverilta
- esimiehen tärkeä tiedonhankinnan tapa

Kirjalliset tiedotteet

Kirjaston uutiset

- henkilöstömuutokset, koulutukset, yhteiset asiat
- ilmestyy 1-2 kertaa kuukaudessa kesää lukuun ottamatta
- aineisto toimitettava akitjille, joka kokoaa tiedotteen
- jaetaan paperitulosteena kirjastoille ja osastoille, luettavissa yhteisellä verkkoasemalla

Jokinposti

- kaupungin henkilöstön tiedotuslehti
- ilmestyy 4 kertaa vuodessa, jaetaan kaikkiin toimipisteisiin

Ilmoitustaulut

- jokaisessa toimipisteessä oltava ilmoitustaulu, jossa ovat esillä mm. viralliset työvuorolistat, työterveyshuollon ja kirjaston henkilökunnan yhteystiedot sekä luottamushenkilöiden yhteystiedot
- ilmoitustaulujen ajantasaisuudesta huolehtivat tehtävään nimetyt henkilöt

SEURANTA JA ARVIOINTI

Arvioimalla tiedotuksen onnistumista ja tiedotustapojen tarkoituksenmukaisuutta pyritään sisäistä tiedottamista kehittämään jatkuvasti. Tiedotussuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa. Palautetta tiedottamisesta kootaan mm. kehityskeskusteluissa ja kyselyjen avulla.

HENKILÖSTÖN KOULUTUSSUUNNITELMA 2007

Koulutussuunnitelma johtamisen apuvälineenä

Koulutussuunnitelma on johtamisen ja toiminnan suunnittelun apuväline, jonka avulla huolehditaan henkilökunnan ammattitaidon ylläpitämisestä ja kehittämisestä. Toiminnan tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi määritellään strategiassa. Siinä voidaan myös arvioida, riittääkö henkilökunnan tämänhetkinen osaaminen tavoitteiden saavuttamiseen. Koulutussuunnitelmassa kartoitetaan keskeiset koulutustarpeet ja koulutustarjonta ja sen avulla voidaan tarkastella, miten koulutuksella parhaiten edistettäisiin tavoitteiden toteutumista.

Koulutus – jokaisen oikeus ja velvollisuus!

Koulutuksen tulee olla sellaista, että se hyödyttää sekä yksittäisen työntekijän kehittymistä että organisaatiota. Vahva osaaminen ja hyvä tehtävien hallinta edesauttaa myös työssä jaksamista. Jokaisella on sekä oikeus että velvollisuus kehittää itseään ja ylläpitää taitojaan. Tämä todetaan selkeästi kaupungin henkilöstöstrategiassa (2006-2009). Kehittämisen keinoina mainitaan koulutuksen lisäksi itsearviointi, perehdyttäminen, itseopiskelu, yhteistyö, työkierto sekä kehittämiskeskustelut.

Koulutukseen, kuten myös työkiertoon hakeutumisesta sovitaan aina ensin lähiesimiehen kanssa. Koulutuksessa käyneellä on velvollisuus raportoida saamastaan koulutuksesta sisäistä koulutusta lukuun ottamatta.

Koulutukseen osallistumista seurataan jatkuvasti. Siten pyritään varmistamaan, että koulutus kohdentuu oikein ja jakaantuu tasapuolisesti.

Koulutustarpeita aiheuttavat:

1. Organisaatiomuutos

Joensuun seutukirjasto on aloittanut toimintansa vuoden 2007 alusta ja työyhteisössä on nyt n. 90 vakituista työntekijää. Vasta osaamiskartoituksen jälkeen tiedetään tarkemmin, missä ovat ammattitaidon vahvuudet ja missä tarvitaan eniten kehittämistä. Pelkkä organisaatiomuutos ja arkikäytäntöjen muuttuminen merkitsee runsaasti uuden oppimista. Kun eri alojen osaajat tekevät työtä yli kuntarajojen uusien työtoverien kanssa, tarvitaan lisäksi entistä enemmän hyviä neuvottelu- ja yhteistyötaitoja. Yli kolmannes henkilökunnasta on ottanut tai ottamassa käyttöön myös uusia atk-ohjelmia (GroupWise, Rondo, AdeWin, Arvo, PallasPro), joiden omaksuminen on edellytys arjen sujumiselle.

Uudessa organisaatiossa on toisaalta entistä paremmat mahdollisuudet työkiertoon, joka on hyvä tapa laajentaa omaa osaamistaan. Kun työyhteisö on laajentunut huomattavasti, tulee sisäisestä, seutukirjaston itsensä järjestämästä koulutuksesta yhä tarkoituksenmukaisempi koulutusmuoto. Haasteena on opitun ja kokemusperäisen tiedon jakaminen muun työyhteisön käyttöön. Kaupungin intrassa (<http://intra.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-intra/henkkoulutus/hiljainen.htx>) on esitetty malli hiljaisen tiedon järjestelmällisestä siirtämisestä.

2/3

2. Seutukirjastostrategian tavoitteet

Joensuun seutukirjaston strategiassa vuosille 2007-2008 osaamisen ja koulutuksen merkitys nousee esille useissa yhteyksissä. Ammattitaito on valittu yhdeksi toimintaa ohjaavaksi arvoksi ja ”motivoitunut, osaava ja määrällisesti riittävä hyvinvoiva henkilökunta” yhdeksi seutukirjaston keskeisistä päämääristä. Hyvään ammattitaitoon todetaan kuuluvan myös työtovereiden ja erilaisten työtehtävien kunnioittamisen, koska niitä tarvitaan hyvän työilmapiirin aikaansaamiseen, joka puolestaan on edellytys tavoitteiden saavuttamiselle.

Koulutukseen ja osaamiseen liittyviä tavoitteita seutukirjaston strategiassa:

- koulutukseen osallistuminen jakaantuu tasaisesti
- kehitetään sisäistä koulutusta ja varmistetaan näin jatkuva kouluttautuminen
- esimiestyöhön panostetaan hankkimalla koulutusta ja tukea esimiehille
- varmistetaan perehdyttämisen sujuvuus kaikissa kirjastoissa

Muita tavoitteita, joiden saavuttamista koulutus voi edesauttaa:

- verkko- ja mobiilipalvelujen kehittäminen asiakaslähtöisesti
- aktiivinen lastenkirjastotyö, koko perusopetusasteen kattava koulun ja kirjaston yhteistyö
- työyhteisön henkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista huolehtiminen
- entistä aktiivisempi yhteistyö 3. sektorin toimijoiden kanssa
- monipuoliset ja laadukkaat kirjastokokoelmat (aineistopolitiikan tulevaisuuden haasteisiin vastaaminen)
- kirjastopalvelujen arviointi ja mittaaminen

3. Henkilökunnan koulutustoiveet

Tammikuussa 2007 järjestettiin seutukirjaston henkilökunnalle kysely koulutustarpeista. Vastauksia saapui n. 40 kpl (yhteenvedo liitteenä). Selvästi eniten kaivataan eritasoista toimisto-ohjelmien koulutusta (Word, Excel, PowerPoint) ja PallasPro-kirjastojärjestelmän tiedonhakukoulutusta sekä opastusta syksyllä käyttöön otetun Intro3-verkkokirjaston käyttöön. Runsaasti tarvetta on kyselyn perusteella myös ensiapu-, perehdyttämis- ja kirjastoammatilliselle koulutukselle. Useissa vastauksissa toivotaan uuden kaunokirjallisuuden esittelytilaisuuksia ja koulutusta työpaikan ihmissuhteista ja työssä jaksamisesta.

Kehitys- ym. keskusteluissa on lisäksi toivottu koulutusta mm. asiansaoituksesta, työvuorosuunnittelusta ja työaikalainsäädännöstä, asiakkaan opastamisesta sekä muutoksesta työelämässä.

Resurssit

Seutukirjaston talousarviossa on koulutukseen varattu 9000 €:n määräraha. Lisäksi kirjastolla on käytettävissään hanke- ym. rahoitusta sisäisen koulutuksen järjestämiseen. Tavoitteena on 4 koulutuspäivää / hlö, pitemmän tähtäimen tavoitteena opetusministeriön suositus 6 koulutuspäivää / htv.

Kirjaston henkilökunnasta löytyy kouluttajia ainakin sähköpostin, PallasPro-kirjastojärjestelmän ja tiedonhaun opastukseen. Pääkirjastossa on kaksi koulutustilaa, Mikromuikku ja Muikku-Sali; koko henkilöstölle suunnattuja koulutustilaisuuksia varten joudutaan suurempia tiloja vuokraamaan muualta.

3/3

Vuoden 2007 koulutustarjonta

Liitteenä on vuoden 2007 koulutuskalenteri, johon on koottu alkuvuodesta tiedossa olleita kirjastohenkilöstölle suunnattuja koulutustilaisuuksia sekä kaupungin järjestämää henkilöstökoulutusta. Erityispiirteenä vuoden koulutustarjonnassa on Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen, TYT:n Joensuussa järjestämä ammatillinen kehittämisohjelma, joka jatkuu vuoden 2008 puolelle. Sen viisi osa-aluetta käsittelevät keskeisiä kirjastoammatillisia osaamisalueita, joiden vahvistaminen sopii hyvin seutukirjastostrategian tavoitteisiin. Lisäksi kokonaisuuteen kuuluu räätälöitävä osio, jonka teema sovitaan erikseen.

Kaupungin henkilöstökoulutuksessa taas on useita toimisto-ohjelmien kursseja sekä työyhteisön hyvinvointiin liittyvää koulutusta, joita kyselyn vastauksissa runsaasti toivottiin. Organisaatiomuutosta pehmentämään on käytettävissä myös työnohjausta (<http://intra.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-intra/henkkoulutus/tyonohjaus.htx>).

Seutukirjastossa järjestettävät koulutustilaisuudet v. 2007

- maakuntakirjastokokoukset, 2 kpl
 - kirjastovirkailijapäivä
 - koko henkilöstön koulutuspäivät, 2 kpl
 - kirjastojärjestelmäkoulutus (Enon kirjaston henkilökunta + tarpeen mukaan muu henkilökunta)
 - muut koulutustilaisuudet tarvittaessa? 1-2 kpl
 - (lisäksi TYT:n koulutuksen viimeinen osio, jonka sisällön suunnitteluun voidaan osallistua)
- Sisältö mm.:
- GroupWise-, Arvo- ja Nelli-koulutus (järjestetty tammi-helmikuussa)
 - perehdyttäminen
 - uuden kaunokirjallisuuden esittely
 - PallasPro (Enon henkilökunta) + tiedonhaku ja Intro3
 - ensiapukoulutus
 - muutoksenhallinta
 - valikoiden koulutustoivekyselyssä ym. esiin tulleita teemoja

Tiedottaminen

Liitteenä olevaa koulutuskalenteria ylläpidetään ja päivitetään kirjaston intrassa, jossa se on kaikkien nähtävillä. Siihen kootaan eri järjestäjien tarjoama kirjastoalan koulutus ja muu sellainen koulutus, josta voidaan ajatella olevan hyötyä kirjastotyössä. Lisäksi lähestyvistä koulutustilaisuuksista tiedotetaan Kirjaston uutisissa ja tarvittaessa sähköpostilla.

Kaupungin henkilöstökoulutuksesta tiedotetaan myös kaupungin intrassa, Jokinpostissa sekä henkilöstöjohtajan tiedotteissa <http://intra.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-intra/hjt.htx>.

Muuta kurssitarjontaa voi koulutuskalenterin lisäksi seurata koulutuksenjärjestäjien omissa tiedotteissa ja julkaisuissa ja niiden verkkosivuilla (mm. Suomen kirjastoseura, Itä-Suomen lääninhallitus, TYT, PKKY, Pohjois-Karjalan aikuisopisto, Joensuun seudun kansalaisopisto, Efeko, TietoEnator).

Liitteet: koulutustoivekyselyn tulokset koulutuskalenteri 2007 (M-asema -> Koulutus -> Koulutuskalenteri 2007)

JOENSUUN SEUTUKIRJASTO KOULUTUSTOIVEKYSELY 12.1.2007 KOULUTUSTOIVEKYSelyn SATOA

Koulutus	Alkeet	Perusteet	Jatko
WORD-tekstinkäsittely	9	9	8
EXCEL-tilukkolaskenta	7	6	7
POWER POINT – esitysohjelma	9	6	7
	Intro 3	Tiedonhaku	Jotain muuta
PALLAS PRO – kirjastojärjestelmä	10	14	~varausten teko -tietokantafres- New Grore
Kirjastoammatillinen koulutus 5			
Ensiapukoulutus 8 EA1 ja 1 EA2			
Esimiestyö ja johtaminen			
Perehdyttäjien koulutus 6			
Mitä muuta koulutusta haluat ?			

- koulutusta (jossa voi keskustella) tulevaisuuden kirjastosta :minkä tulisikin muuttua, mistä taas olisi pidettävä kiinni ?
Onko tulevaisuudessa enää fyysistä kirjastorakennusta, kokoelmaa tai henkilökuntaa. Muuttaako kaikki virtuaalitodellisuuden ?
- koulutusta kokoelmatyöstä (+keskustelua): valintaperiaatteet
- ilmestyvästä uudesta kaunokirjallisuudesta tietoisuuden tyyppinen koulutuspäivä
- pedagogisia taitoja kouluryhmien opastamiseen
- KVTES:n soveltaminen, uudet tekniset vempaimet skype, messenger, webkamera, blogi – mitä ne on ja mitä niillä voisi tehdä ?
- kotisivujen tekoa perustieto pidemmälle esim. Flash-ohjelma
- Linux-järjestelmä
- www-sivujen tekoa, kuvat/äänet/videon käsittelykoulutusta
- asiakaspalveluun liittyvää aineiston sis. liittyvää (vuoden kirjat)
- kirjallisuuskurssit
- esimiestyö ja johtaminen (TYT, aikataulu 2007-2008)
- lähiesimiestyön koulutus
- tiedonhaku (TYT)
- luettelointi, tiedonhaku (muuten kuin introssa)
- aineistopolitiikka (TYT)
- kirjastopedagogiikka (TYT)
- uuden musiikin tuntemus, musiikin luettelointi + musiikkiterapia, luettelointi tukee tiedonhakua
- kaukopalveluun liittyvää koulutusta

- kirjastoenglannin kurssi
- englannin keskusteluryhmä (1 – 2 kertaa kuukaudessa)
- Ihmissuhdekoulutus, ihmisen vastuuta olemisestaan käsittelevä koulutus, selkeä helppotajuinen koulutus kaikille
- Ihmissuhteet työpaikalla, vuorovaikutus (edellyttää positiivista kouluttajaa)
- henkisen jaksamisen kurssi
- hyvä ilmapiiri, hyvä työtulos , uusia tapoja ratkoa ihmissuhdesolmuja
- kuvankäsittely koulutus
- naurukoulutusta
- kirjankorjausta
- mobiilidatan tuntemus/viestintä
- kirjastoautopäiville Suomeen sekä muihin autokirjastotoimintaa käsitteleviin tilaisuuksiin

Liite 6.
MUISTIO

SEUTUKIRJASTON NEUVOTTELUPÄIVÄ

Aika. 22.11.2006 klo 18.00-19.50

Paikka: Joensuun pääkirjasto, Muikku-Sali

Osallistujat: Eila Heinonen, Joensuu
 Veijo Sallinen, Kontiolahti
 Pekka Ripatti, Kontiolahti
 Seppo Martikainen, Liperi
 Ann-Mari Karvinen, Joensuu
 Marja-Liisa Sihvonen, Liperi
 Kaisu Kärnä, Pyhäselkä
 Laila Mäkelä, Liperi
 Tero Väänänen, Pyhäselkä
 Kauko Kuusela, Polvijärvi
 Irma Koistinen, Liperi
 Eeva Miettinen, Outokumpu
 Sirkku Mustalahti, Polvijärvi
 Tytti Aho, Eno
 Vesa Lappalainen, Eno
 Markku Aho, Eno
 Rebekka Pilppula, Joensuu (pj)
 Merja Mustonen, Kontiolahti (siht.)

SEUTUKIRJASTOON VALMISTAUTUMINEN

- kirjastotoimenjohtaja Rebekka Pilppula avasi tilaisuuden ja kertoi tehdystä valmistelutyöstä sekä listasi seutukirjaston tärkeät päivämäärät:

- 24.5. henkilökunnan ensimmäinen yhteinen koulutuspäivä, projektisuunnitelma, 13 valmistelevaa työryhmää, ohjausryhmänä kirjastojen johtajat

- 31.8. sisäasiainministeriön avustus 170 500 €
- 29.9 seutukirjastosopimuksen allekirjoittaminen
- 10.10. Pro Kirjasto –palkinto seutukirjastolle
- 3.11. henkilökunnan toinen koulutuspäivä, henkilöstöasioita, työryhmien väliraportit
- 28.11. maksut ja käytösäännöt käsitellään lautakunnassa

SEUTUKIRJASTON STRATEGIA 2007-2008 (liitteenä)

- Rebekka Pilppula esitteli strategialuonnoksen, joka keskittyy seutukirjaston käynnistämiseen ja siihen liittyviin käytännön asioihin kahtena ensimmäisenä vuonna
- jokaiselle kirjastolle laaditaan oma tulokortti; kirjastonjohtajat esittelivät keskeiset asiat:
- Kontiolahti: tiedottaminen, muutosprosessi henkilöstön kannalta, tapahtumien järjestäminen, Lehmon kirjaston tilajärjestelyt, lukuharrastushankkeet, kouluyhteistyö
- Eno: lastenkirjastotyö, yhteistyö koulujen kanssa, kirjastojärjestelmän vaihtaminen
- Pyhäselkä: tiedottaminen, pedagogisen informaation tarve, kesäaukioloajat, henkilöstön riittävyys ja kouluttautuminen, kirjastoautopalvelut
- Polvijärvi: uusiin käytäntöihin perehdyttäminen, senioritoiminta, tilanahtaus, kirjastoautopalvelujen jatkuvuus
- Outokumpu: sanataidekasvatus, panostus opiskelijoiden ja vanhusväestön kirjastopalveluihin, uuden aineiston (musiikki ym.) hankinta säästövuosien jälkeen, kirjastoautopalvelut, vahvuutena hyvät tilat
- Liperi: Ylämyllyn kirjaston tilanahtaus, kouluyhteistyö, lukuharrastushankkeet

TALOUS

- esiteltiin seutukirjaston talousarvion rakenne ja keskeiset luvut (liitteenä)

KESKUSTELU

- keskustelussa muistutettiin kirjastoautopalvelujen merkityksestä ja tarkennettiin joitain seutulainauksen yksityiskohtia
- Rebekka Pilppula päätti tilaisuuden ja toivoi palautetta seuraavan neuvottelupäivän suunnittelua varten

Muistion vakuudeksi

Merja Mustonen

